

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY

**EMIL TUTSCH (1876-1966) A
JEHO FOLKLORNÍ SBÍRKA**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

MICHAELA DVOŘÁČKOVÁ

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Jaromír Synek, Ph.D.

OLOMOUC 2022

Čestně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Emil Tutsch (1876-1966) a jeho folklorní sbírka* napsala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny.

V Olomouci dne

.....

Podpis

Děkuji Mgr. Jaromíru Synkovi, Ph.D. za odborné vedení mé práce, za trpělivost a cenné rady.

Poděkování patří i Státnímu okresnímu archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli a jeho zaměstnancům, kteří mi byli nápomocni při mém bádání.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 EMIL TUTSCH.....	9
2 FOND EMILA TUTSCHE VE STÁTNÍM OKRESNÍM ARCHIVU SVITAVY SE SÍDLEM V LITOMYŠLI.....	10
2.1 KARTON 1.....	10
2.1.1 SLOŽKA 1/1	10
2.1.2 SLOŽKA 1/2	13
2.1.3 SLOŽKA 1/3	15
2.1.4 SLOŽKA 1/4	17
2.1.5 SLOŽKA 1/5	18
2.1.6 SLOŽKA 1/6	22
2.1.7 SLOŽKA 1/7	23
2.1.8 SLOŽKA 1/8	23
2.1.9 SLOŽKA 1/9	24
2.1.10 SLOŽKA 1/10.....	24
2.1.11 SLOŽKA 1/11.....	24
2.1.12 SLOŽKA 1/12.....	25
2.1.13 SLOŽKA 1/13.....	25
2.1.14 SLOŽKA 1/14.....	25
2.1.15 SLOŽKA 1/15.....	26
2.1.16 SLOŽKA 1/16.....	27
2.1.17 SLOŽKA 1/17.....	28
2.1.18 SLOŽKA 1/18.....	28
2.1.19 SLOŽKA 1/19.....	29
2.1.20 SLOŽKA 1/20.....	29
2.1.21 SLOŽKA 1/21.....	30

2.1.22	SLOŽKA 1/22.....	30
2.1.23	SLOŽKA 1/23.....	30
2.1.24	SLOŽKA 1/24.....	31
2.1.25	SLOŽKA 1/25.....	32
2.1.26	SLOŽKA 1/26.....	32
2.1.27	SLOŽKA 1/27.....	33
2.1.28	SLOŽKA 1/28.....	33
2.1.29	SLOŽKA 1/29.....	33
2.1.30	SLOŽKA 1/30.....	34
2.1.31	SLOŽKA 1/31.....	35
2.1.32	SLOŽKA 1/32.....	38
2.1.33	SLOŽKA 1/33.....	39
2.1.34	SLOŽKA 1/34.....	39
2.1.35	SLOŽKA 1/35.....	40
2.1.36	SLOŽKA 1/36.....	41
2.1.37	SLOŽKA 1/37.....	41
2.1.38	SLOŽKA 1/38.....	41
2.1.39	SLOŽKA 1/39.....	42
2.1.40	SLOŽKA 1/40.....	42
2.1.41	SLOŽKA 1/41.....	42
2.1.42	SLOŽKA 1/42.....	44
2.1.43	SLOŽKA 1/43.....	45
2.1.44	SLOŽKA 1/44.....	45
2.1.45	SLOŽKA 1/45.....	45
2.1.46	SLOŽKA 1/46.....	46
2.1.47	SLOŽKA 1/47.....	46
2.1.48	SLOŽKA 1/48.....	46

2.1.49	SLOŽKA 1/49.....	47
2.1.50	SLOŽKA 1/50.....	47
2.1.51	SLOŽKA 1/51.....	47
2.1.52	SLOŽKA 1/52.....	49
2.1.53	SLOŽKA 1/53.....	53
2.1.54	SLOŽKA 1/54.....	53
2.1.55	SLOŽKA 1/55.....	53
2.1.56	SLOŽKA 1/56.....	54
2.1.57	SLOŽKA 1/57.....	54
2.2	KARTON 2.....	54
2.2.1	SLOŽKA 2/1	54
2.2.2	SLOŽKA 2/2	56
2.2.3	SLOŽKA 2/3	58
2.2.4	SLOŽKA 2/4	58
2.2.5	SLOŽKA 2/5	59
2.2.6	SLOŽKA 2/6	61
2.2.7	SLOŽKA 2/7	62
2.2.8	SLOŽKA 2/8	63
2.3	KARTON 3.....	66
2.3.1	SLOŽKA 3/1	66
2.3.2	SLOŽKA 3/2	66
2.3.3	SLOŽKA 3/3	67
2.3.4	SLOŽKA 3/4	67
2.3.5	SLOŽKA 3/5	68
2.3.6	SLOŽKA 3/6	94
2.3.7	SLOŽKA 3/7	97
2.3.8	SLOŽKA 3/8	98

2.4	KARTON 4.....	99
2.4.1	SLOŽKA 4/1	99
2.4.2	SLOŽKA 4/2	101
2.4.3	SLOŽKA 4/3	101
2.4.4	SLOŽKA 4/4	105
2.4.5	SLOŽKA 4/5	107
2.5	KARTON 5.....	108
2.5.1	SLOŽKA 5/1	108
2.5.2	SLOŽKA 5/2	109
2.5.3	SLOŽKA 5/3	110
2.5.4	SLOŽKA 5/4	111
2.5.5	SLOŽKA 5/5	111
2.5.6	SLOŽKA 5/6	111
2.5.7	SLOŽKA 5/7	114
2.5.8	SLOŽKA 5/8	114
2.5.9	SLOŽKA 5/9	117
2.6	KARTON 6.....	117
2.6.1	SLOŽKA 6/1	117
2.6.2	SLOŽKA 6/2	118
2.6.3	SLOŽKA 6/3	118
2.6.4	SLOŽKA 6/4	119
2.6.5	SLOŽKA 6/5	119
	ZÁVĚR.....	122
	ZDROJE	123

ÚVOD

Téma bakalářské práce *Emil Tutsch (1876-1966) a jeho folklorní sbírka* jsem zvolila na základě konzultace s vedoucím práce. Téma je mi blízké, jelikož se již několik let zabývám hudbou, tou lidovou nevyjímaje. Mým druhým studovaným oborem je historie, takže jsem chtěla propojit hudební a historické téma. Zároveň jsem pátrala po významné osobnosti v okolí mého bydliště a tehdy se Emil Tutsch ukázal jako správná volba.

Celá práce je členěna na dvě kapitoly. První obsahuje krátký životopis Emila Tutsche. Druhá, obsáhlejší a hlavní, je pak samotné zpracování a popsání Tutschovy pozůstalosti v archivní sbírce. Jedná se celkem o šest kartonů. Názvy uvedené v práci udáváme podle archivních pramenů. Pokud je uvedena citace pramene z fondu, neuvádíme odkaz – citace se vždy nachází ve složce uvedené v nadpisu. Také jsme se pokusili dohledat všechny osobnosti zmiňované v textu a napsat k nim základní informace.

Cílem práce je zpracování všech položek nacházejících se ve sbírce a jejich krátký popis. Takto zpracovaná archivní sbírka pak může posloužit dalším badatelům orientovat se ve sbírce a umožnit jim nalézt patřičné dokumenty. Dílčím cílem je pak připravit podklady pro další bádání, která se mohou zabývat pouze určitými částmi celé sbírky.

Tutschova obsáhlá sbírka uložená ve Státním okresním archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli nebyla dosud žádným badatelem detailněji zpracována. Existují práce, které se Emilem Tutschem zabývají, ale to pouze okrajově, například *Využití regionálních folklorních prvků severní části Malé Hané ve výuce na 1. stupni ZŠ*¹ nebo *Po stopách sbírkových předmětů a památek z Jevíčka a okolí*.² O osobnosti Emila Tutsche se také můžeme dozvědět v knize *Lidová kultura: národopisné encyklopedii Čech, Moravy a Slezska*³ nebo v *Průvodci písňovými rukopisnými sbírkami*.⁴

¹ SCHICHOVÁ, R.: *Využití regionálních prvků severní části Malé Hané ve výuce na 1. stupni ZŠ*. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého, 2017.

² ULČOVÁ, H.: *Po stopách sbírkových předmětů a památek z Jevíčka a okolí*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

³ TYLLNER, L. – HOLÝ, D. – BROUČEK, S. – JEŘÁBEK, R. (eds.): *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Mladá fronta, 2007.

⁴ HRABALOVÁ, O.: *Průvodce písňovými rukopisnými sbírkami Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV, pracoviště v Brně*. Brno: Krajské kulturní středisko, 1983.

1 EMIL TUTSCH

Emil Tutsch se narodil posledního červencového dne roku 1876 v malé vesnici Unerázka.⁵ Otec Antonín Tutsch byl domkařem v Unerázce, matka se jmenovala Kateřina, rozená Kadlecová z obce Plechtinec. Od roku 1882 navštěvoval obecnou školu v Bezděčí. Roku 1886 přestoupil na obecnou školu do Městečka Trnávky, kterou dokončil roku 1889. „Navštěvoval měšťanskou školu v Moravské Třebové, v letech 1891-1895 vystudoval německý učitelský ústav v Olomouci a později ještě kurs kreslení na české státní průmyslové škole v Brně.“⁶ Po ukončení studií strávil rok v Kozlově u Města Libavá, kde učil na místní škole. Poté se ale vrátil zpět do rodného kraje, kde nejprve vyučoval v Městečku Trnávka a posléze na obecní škole v Jevíčku, kde působil do roku 1935. Roku 1901 se oženil s Aurelií, rozenou Dvořákovou z Městečka Trnávky. Tyto údaje vychází z osobního výkazu Emila Tutsche, který se nachází ve složce 1/1 archivního fondu *Emil Tutsch (1876-1966)* umístěného ve Státním okresním archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli.

Emil Tutsch se stal váženým členem společnosti v Jevíčku a jeho okolí. Nejenže působil jako řídící učitel v místní škole, ale v letech 1921 až 1935 psal do jevíčské kroniky a stal se i správcem městského archivu. Zasloužil se o rozvoj archivu a o uspořádání a zpřístupnění sbírek vlastivědného muzea v Jevíčku veřejnosti. Později se stal i okresním konzervátorem památkové péče.

Své práce publikoval i v časopise *Malá Haná* pod názvy *Hody na Trnavsku před sto lety* nebo *Několik vzpomínek na Prajzy*. Jeho nejznámější vydanou sbírkou se stalo dílo *Bylé – nebylé*,⁷ které bylo vydané až 22 let po jeho smrti Františkem Továrkem.⁸ „Z historických děl jsou nejvýznamnější *Krátké Dějiny města Jevíčka (1928)*, *Staré Jevíčko (1937, ...)* a *Regesty listin městského archivu v Jevíčku (1940)*.“⁹

Pozůstalost Emila Tutsche byla uložena do Státního okresního archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli.

⁵ Unerázka je dnes součástí obce Bezděčí u Trnávky. Nachází se zhruba 3 km od Městečka Trnávka a zhruba 50 km na východ od Olomouce.

⁶ VÁLKA, Miroslav (ed.) a kol.: *Lidová kultura a nářečí na Boskovicku*. Vlastivěda Boskovicka. Svazek 2. Boskovice: Muzeum Boskovicka v nakladatelství Albert, 2009. s. 347.

⁷ TUTSCH, Emil: *Bylé – nebylé*. Velké Opatovice: HVK při záv. klubu ROH MŠLZ, 1988.

⁸ František Továrek (1915-1990), učitel, regionální historik, překladatel a spisovatel spjatý s městem Jevíčkem.

⁹ VÁLKA, Miroslav (ed.) a kol.: *Lidová kultura a nářečí na Boskovicku*. Vlastivěda Boskovicka. Svazek 2. Boskovice: Muzeum Boskovicka v nakladatelství Albert, 2009. s. 347.

2 FOND EMILA TUTSCHE VE STÁTNÍM OKRESNÍM ARCHIVU SVITAVY SE SÍDLEM V LITOMYŠLI

Nezpracovaná pozůstalost Emila Tutsche je uložena ve Státním okresním archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli. Fond je tu uložen pod názvem *Emil Tutsch (1876-1966)* (č. f. 1188). Obsahuje celkem šest kartonů s různým počtem složek, jejichž obsah budeme v této práci níže popisovat.

Většina předložených archiválií byla ve velmi dobrém, zachovalém stavu. Pouze některé položky, jako například osobní deníky, byly kvůli svému častému užívání již za Tutschova života, značně opotřebený.

2.1 KARTON 1

2.1.1 SLOŽKA 1/1

První složka obsahuje dvojjazyčné policejní přihlášky Emila a Aurelie Tutschových a Heleny Rovnerové z data 17. prosince 1941. Dále se tu nachází dvojjazyčné potvrzení památkového úřadu z 13. dubna 1943 o pověření Emila Tutsche jako konzervátora památkového úřadu. Velmi důležitou a cennou položkou je osobní výkaz Emila Tutsche, kde se nachází veškeré informace o jeho osobních údajích, jeho vzdělání a místech jeho učitelského působení. Ve složce je založen rodní a křestní list Viktora Hamerleho. Předposlední položkou je dopis berní správě od Emila Tutsche z listopadu 1946, kde řeší pozůstalost své sestry. Poslední položkou je pak seznam korespondencí Emila Tutsche darovaných pro městský archiv v Jevíčku.

Všechny policejní přihlášky jsou ze stejného data, tj. 17. prosince 1941. Obsahují iniciály osoby, datum a místo narození, rodinný stav a náboženské vyznání, popřípadě zda je daná osoba Žid. Obsahuje i údaj o povolání. Dále údaje nového bydliště (město, okres, ulice a číslo), zda je osoba v podnájmu, kdy na tuto adresu přišla a zda si podrží starý byt. Také obsahuje údaje o předchozím bydlišti (město, okres, ulice a číslo). Pokud přišla daná osoba z ciziny, musí vyplnit poslední bydliště v Čechách. Vyplňuje se i zda je osoba majitelem motorového vozidla nebo zda je činná v protiletectvé ochraně. Vyplňují se i děti, jejich jména a data narození. Uvedeny jsou i iniciály rodičů, popřípadě manžela nebo manželky. Na závěr jsou doplněny podpisy dané osoby, majitele bytu a

majitele domu. Doplněno místem a dnem sepsání. Ze zadní strany obsahuje ohláška poučení k vyplnění údajů v českém i německém jazyce.

První přihláška patří Emilu Tutschovi. Narodil se 31. července 1876 v Unerázce, okres Litovel. V době vyplnění přihlášky byl již ženat s Aurelií, rozenou Dvořákovou. Byl římskokatolického vyznání. Povoláním byl řídicí učitel. Jeho novým bydlištěm byla adresa Ringstrasse 115 v Jevíčku, kam přišel 15. září 1901. Předchozí bydliště se nacházelo v Moravské Třebové, konkrétní adresa není vyplněna. Emil Tutsch nebyl majitelem motorového vozidla ani činným v protiletectvé ochraně. Údaje o dětech vyplněny nejsou. Otcem Emila Tutsche byl Antonín Tutsch, matkou Kateřina, rozená Kadlecová. Všechny podpisy patří Emilu Tutschovi, domníváme se tedy, že se stěhoval do vlastního domu.

Druhá přihláška patří Aurelii Tutschové, rozené Dvořákové. Narodila se 27. března 1882 v Moravské Třebové, okres Moravská Třebová. Byla vdaná za Emila Tutsche, římskokatolického vyznání a byla ženou v domácnosti. Údaje o novém i starém bydlišti jsou stejné jako u manžela Emila. Otcem Aurelie byl František Dvořák, matkou Thekla, rozená Schneewisová. Aurelie se stěhovala do stejného domu s manželem, tedy přihláška obsahuje jeden podpis Aurelie a dva Emila.

Poslední přihláška je na jméno Helena Rovnerová. Narodila se 10. února 1925 ve městě Creteau ve Francii. V roce 1941 byla svobodnou studentkou římskokatolického vyznání. Novým bydlištěm je stejná adresa jako u manželů Tutschových – byla jejich schovankou. Do Jevíčka se přistěhovala 15. dubna 1930. Předchozím bydlištěm bylo město Moulins ve Francii, udáno bez konkrétní adresy. Otcem Heleny byl Johann Rovner, matkou Celestina, rozená Janíková.

Složka obsahuje potvrzení památkového úřadu, kdy je Emil Tutsch pověřen jako konservátor památkového úřadu v okresech Blansko, Boskovice, Jevíčko a Kunštát. Toto pověření platí do 31. prosince 1943. Sepsáno bylo 13. dubna 1943 v Brně. Potvrzení je sepsáno dvoujazyčně – česky a německy.

Důležitým listem je osobní výkaz Emila Tutsche, který obsahuje jeho nacionále, osobní údaje, záznamy o vzdělání a místa působiště. Dozvídáme se, že se Tutsch narodil 31. července 1876 v Unerázce, okres Moravská Třebová. Byl římskokatolického vyznání. Otcem byl Antonín Tutsch, matkou Kateřina, rozená Kadlecová. Manželka Aurelie Tutschová, rozená Dvořáková, uvedeni jsou i její rodiče. Jako děti jsou uvedeny dvě

schovanky – Marie Janáková, narozena 4. února 1914 a Helena Rovnerová, narozena 10. února 1925. Tutsch se začal vzdělávat v roce 1882 na obecné škole v Bezděčí. Roku 1886 přešel na obecnou školu do Městečka Trnávky, kde ji roku 1889 dokončil. Poté pokračoval v Moravské Třebové na německé měšťanské škole do roku 1891. V Olomouci vystudoval německý učitelský ústav v letech 1891-1895. 26. listopadu 1898 získal v Opavě českou a německou učitelskou způsobilost pro obecné školy a způsobilost k vyučování náboženství. Dále v roce 1905 absolvoval v Brně „Kurs ku vzdělání učitelů kreslení na všeobecných průmyslových školách“. Mezi místa Tutschova působiště patřil Kozlov (okres Hranice), Městečko Trnávka (okres Moravská Třebová) a Jevíčko (okres Moravská Třebová). V Kozlově strávil dobu od 1. září 1895 do 30. září 1896. Působil tu na obecné dvojtřídní německé škole. Od 1. října 1896 do 30. září 1901 působil na obecné trojtřídní utrakvistické škole v Městečku Trnávka. Posledním učitelským působištěm pak bylo Jevíčko, kde působil od 1. října 1901 do 31. ledna 1935 na obecné pětitřídní utrakvistické a české škole.

Obsahem složky je rodní a křestní list Viktora Hamerleho. Narodil se 24. července 1893, pokřtěn byl o dva dny později v kostele sv. Jakuba staršího v Městečku Trnávka. Otcem byl Vincenc Hamerle, nájemce dvoru v Unerázce, matkou Josefa, která byla schovankou Antonína Tutsche, otce Emila Tutsche. Za kmotry byl František Kadlec a Emilie Wenclová.

Další položkou je dopis odeslaný Emilem Tutschem berní správě v Moravské Třebové z 5. listopadu 1946. Tutsch se obrací na správu kvůli své sestře. Ta rozdělila svůj majetek během války mezi příbuzné, aby se po její případné smrti nedostal do rukou Němcům. Nyní Tutsch vyplňuje přihlášku a neví si rady – proto se na berní správu obrací.

Poslední položkou je seznam korespondence Emila Tutsche, kterou věnoval Ing. Jaroslavu Mackerlemu¹⁰ pro městský archiv v Jevíčku 8. května 1954. Seznam byl sepsaný 1. června 1954. Obsahuje celkem devadesát čtyři položek. Nejčastěji se objevují

¹⁰ Ing. arch. Jaroslav Mackerle (1913-1964), významný jevíčský architekt, etnograf a archeolog, správce jevíčského archivu.

jména jako insp. Alois Emanuel Menšík,¹¹ Josef Vrbka,¹² Dr. Josef Skutil¹³ nebo Pavla Vacová.¹⁴

2.1.2 SLOŽKA 1/2

Hlavním obsahem složky jsou dva dochované sešity, které sloužily na zaznamenávání do deníku z období Tutschovi vojenské služby za první světové války, na různé poznámky, nákresy nebo notové zápisy. Dále je obsahem složky potvrzení o povolení bydlení mimo kasárny na jméno Emil Tutsch, týdenní rozpis psán špatně čitelným německým jazykem nebo složenka na poplatek, taktéž v německém jazyce. Součástí je i *Vlast volá! Slovo k obyvatelstvu Rakousko-Uherska*. Posledními položkami jsou pak zápisy do deníku na volných listech ze září roku 1918.

První sešit s bílým přebalem je psán v německém i českém jazyce. Jeho velkou část zabírají zápisky do deníku. Zápisy jsou z následujících dat: 27. dubna-23. května, 25.-26. května, 29. května-2. června, 4.-20. června, 22. června-12. července, 14.-16. července, 17.-21. bez uvedení měsíce, 23.-30. bez uvedení měsíce, 1.-4. srpna, 7.-10. srpna, 11.-14. bez uvedení měsíce, 18.-21. srpna, 27.-28. bez uvedení měsíce, 2.-3. září, 5.-8. září, 13. bez uvedení měsíce, 14.-15. září, 17.-18. září, 20.-21. září, 22.-28. bez uvedení měsíce, 1. října, 14.-19. bez uvedení měsíce a 20. října. Další podstatnou část prvního sešitu zabírají notové zápisy písní. Celkem jich je deset s různým počtem předznamení i taktů. Všechny jsou napsány v houslovém klíči. V sešitu se postupně objevují v tomto pořadí: *Pochodoví, Polib mě v prdel, osral bych tě: to je píseň o Markytě, Malou malou malou máš malou lásku ke mně, Vafra, ňafra, ňufru – my máme něco v kufru, Spal sem s ní pod třešni, Rosza, rosza fehér rozsa, Bjelaja akacija, U zajída chata bila, Dyšala nie, bez textu a Zachotila babušinka*. Dále obsahuje první sešit pravděpodobně seznam pacientů odvezených do nemocnice. Celkem se jedná o padesát dva jmen. Jsou uvedena i data převozu – pouze dny a měsíce, bez udání roku. Stejně tak je v první sešitu uvedena i docházka s počtem dvacet pět osob. Je datována od 24. do 7., bez udání měsíců a roku. Následují dva další seznamy, a to seznam propuštěných pro neschopnost a seznam desertérů. Seznam propuštěných pro neschopnost uvádí celkem devatenáct jmen a pouze

¹¹ Alois Emanuel Menšík (1878-1958), pedagogický pracovník a spisovatel v oboru etnografie, geografie a historie.

¹² Josef Vrbka (1888-1964), redaktor, historik a vlastivědný pracovník v oblasti Malé Hané.

¹³ Josef Skutil (1904-1965), archeolog a první český odborník na paleolit. Vedl pravěká oddělení v brněnském a pražském muzeu a archeologický ústav v Brně.

¹⁴ Pavla Vacová (1901-1975), učitelka v Horním Štěpánově a v Knínicích, věnovala se národopisné práci – v této oblasti vydala několik publikací.

dvě data propouštění – 19. června bylo propuštěno čtrnáct osob, 10. srpna zbylých pět. Co se týče desertců, u několika případů je uveden i rok – tři desertovali 22. září roku 1915, jeden 26. ledna 1916 a jeden 26. července roku 1916. U ostatních je uveden pouze den a měsíc. Mezi zápisy desertérů a propuštěných pro neschopnost je veršovaný text začínající „*Nevěděl, kde ho měl, až mu táta pověděl [...]*“ Následují verše zapsané 29. června. Jedná se o text písně *Zachotila babušinka*, je uvedeno deset slok. Na závěr sešitu jsou připojeny poznámky v ruském jazyce. V sešitu jsou dva vložené listy. Oba jsou špatně čitelné. Na závěr jsou tu vlepené listy – první nese datum 29. června a je napsán azbukou, text je rozdělen na deset částí, další text pochází z roku 1916 a je napsán taktéž azbukou.

Další položkou složky je druhý sešit s červeno-fialovým přebalem. Obsahuje několik map nalepených do sešitu. První je hraniční oblast dnešní Černé Hory, Albánie, Srbska a Kosova, druhou pak oblast hranice dnešní Itálie a Slovinska. Třetí mapa je součástí zápisů v deníku. V sešitu je také seznam šestnácti jmen a k nim napsaných čísel, jejichž účel není znám. Následuje pět stran poznámek v německém jazyce, které jsou špatně čitelné. Následují zápisy v deníku z 22.-29. září. Strana a půl poznámek je nečitelná, mezi nimi je náčrt chalupy. Deník pokračuje zápisy z 3.-27. října. Následuje strana a půl čísel od 423 do 481, kdy je u každého uvedeno jméno a hodnota a u většiny rok narození. Deník pokračuje následujícími daty: 28. října-17. listopadu, 18.-23. bez uvedení měsíce, 24.-25. listopadu, 26. bez uvedení měsíce, 27.-28. listopadu (u zápisu z 27. listopadu je náčrt budov a kostela), 29. bez uvedení měsíce, 31. listopadu-26. prosince, 27.-30. bez uvedení měsíce, 1.-10. února, 12.-15. bez uvedení měsíce, 20.-22. bez uvedení měsíce, 25. bez uvedení měsíce, 1.-2. března, 8. března, 13. března, 21. března, 26. března, 27. bez uvedení měsíce, 1.-3. dubna, 18. bez uvedení měsíce, 22.-24. dubna, 21.-22. října, 25. října, 26.-28. bez uvedení měsíce, 31. bez uvedení měsíce, 1. října, 3. října, 7. října, 10. listopadu, 12.-13. listopadu a 15. listopadu. Na další straně druhého sešitu jsou verše s názvem *Příprava*. Následující stranu zabírá text napsaný v německém jazyce o Černé Hoře a špatně čitelný text, ze kterého lze přečíst slova Praha a Vyšehrad. Následují náčrty pěti her: *Štafetová, Dovádění, Na slonchamen, Kocour a myš* a *O vedoucí*. Další dvě strany zabírají náčrty, u kterých nelze říci, k čemu měly sloužit. Text na následující straně je o Slovákovi, kterému chtěli sebrat nohavice. V sešitu následuje několik stran obrázků. Zobrazeno je tkaní kobereců ze slámy s datem náčrtu 15. ledna 1916. Další je obrázek mlýna, rodiny kolem kamen a ženského i mužského blíže nespecifikovaného kroje zezadu a z boku. Další obrázek je ze 4. října a jsou na něm střechy

domů a kostel. Kostel je nakreslen i na obrázku s datem 2. listopadu, detail kostelních věží je bez data nákresu. Další obrázek mlýna je datován k 2. říjnu, stejně jako obrázek kostela. V sešitu je několik nákresů oblečení – jeden obrázek je nedatovaný, další dva jsou z 2. října, jeden z 30. září a jeden ze 7. října. Mezi posledními obrázky jsou ty blíže nespecifikované z 27. a 30. září. Úplně posledním obrázkem v sešitu je věž, na jejíž špičce je člověk. Posledními položkami ve druhém sešitu jsou poznámky v německém jazyce s daty 27. a 28. září a špatně čitelné zápisky v českém i německém jazyce z 28. září.

Povolení Emilu Tutschovi žít mimo kasárny bylo vydáno v Opavě 6. dubna roku 1917. Nese hlavičku *Reserveoffiziersschule III in Troppau*.

Špatně čitelný týdenní rozpis v německém jazyce je rozdělen na sedm řádků (dny od pondělí do neděle) a čtyři sloupce (rozděleny po hodinách: 8-10, 10-12:30, 2-5, 5-7).

Německým jazykem psaná je i *Složka na poplatek* na jméno praporčíka Emila Tutsche. Složenka je na měsíc prosinec roku 1918. Vydána byla 1. prosince 1918 v Olomouci.

*Vlast volá! Slovo k obyvatelstvu Rakouska-Uherska*¹⁵ vydal Dr. Rudolf Peerz ve Vídni roku 1916. Celkem má knížečka třicet stran. Je rozdělena na *proslov*, střední část skládající se z dvaceti celků a *doslov*.

Poslední položkou celé složky je volný list se zápisy z deníku z 8. a 10.-18. září roku 1918.

2.1.3 SLOŽKA 1/3

Složka obsahuje několik členských lístků *Klubu přátel umění v Brně* z let 1910-1911 a 1913-1916. Dále různé legitimace. *Z Prvního a Druhého českého sjezdu pro výzkum dítěte v Brně* z let 1922 a 1924. Další jsou dvě legitimace z *VI. mezinárodního kongresu pro kreslení a užitá umění* z roku 1928. S tímto kongresem souvisí i korespondenční lístek od Josefa Košťálka. Dochovaly se členské lístky z *Okresní živnostensko-obchodnické výstavy v Jevíčku*, z *Moravské muzejní společnosti*, z *Klubu přírodovědeckého v Prostějově*, oba z roku 1904. Dále se dochoval členský lístek *Společnosti pro péči o dítě a jeho výzkum*. Součástí je i členský lístek *Dědictví Komenského v Praze* z roku 1922. Obsahem složky jsou i členské lístky *Klubu výtvarných umělců Aleš v Brně*. Konkrétně z let 1922 a 1923. Poslední dvě položky se týkají *Spolku*

¹⁵ *Vlast volá! Slovo k obyvatelstvu Rakousko-Uherska*. Vídeň: Rudolf Peerz, 1916.

výtvarných umělců moravskoslezských ALEŠ v Brně. Konkrétně je to nedatovaný členský lístek a stanovy spolku.

Tutsch byl členem *Klubu přátel umění v Brně* v letech 1910-1911 a 1913-1916. Po všechny roky stálo členství šest korun.

Z legitimace pro *První český sjezd pro výzkum dítěte* v Brně není patrné datum sjezdu ani číslo legitimace. Legitimace byla vydána 20. června 1922 v Brně. Legitimace z *Druhého českého sjezdu pro výzkum dítěte* v Brně je evidována pod číslem 189 a byla vydána v Brně v květnu 1924. Sjezd se konal 7.-9. června 1924.

Emil Tutsch získal legitimaci na *VI. Mezinárodního kongresu pro kreslení a užitá umění* v Praze roku 1928. K tomuto kongresu je ve složce uchován jeden korespondenční lístek a dvě legitimace. Korespondenční lístek pochází z 26. července 1928 a je zaslaný, za kongres, Josefem Košťálkem. Zde Košťálek děkuje Tutschovi, za upozornění na chybu, která nastala – spolu s Tutschovou legitimací byla zaslána i legitimace na jméno Fritsch, kterou Košťálek prosí zaslat zpět. První legitimace byla podepsána 15. května 1928 v Praze pod číslem 1336. Potvrzuje, že Tutsch je činným členem kongresu a zaplatil členský příspěvek ve výši 80 Kč. Tato legitimace je jen dočasná. Legitimace je vytištěna v českém a francouzském jazyce. Druhá legitimace týkající se kongresu je evidována pod číslem 1366. Je podepsána tajemníkem kongresu, Josefem Košťálkem.

Legitimace z *Okresní živnostensko-obchodnické výstavy v Jevíčku* má uvedené pouze číslo 119.

Členský lístek z *Moravské muzejní společnosti* byl vydán 26. září 1904 v Brně a podepsán sekretářem a presidentem společnosti.

Členský lístek z *Klubu přírodovědeckého v Prostějově* byl vydán 1. března 1904 v Prostějově. Podepsán byl jednatelem a starostou klubu. Je opatřen číslem 161.

Z roku 1924 pochází legitimace pod číslem 165 ze *Společnosti pro péči o dítě a jeho výzkum*, která potvrzuje Tutsche jako řádného člena společnosti.

Další položkou složky je členský lístek *Dědictví Komenského v Praze* z roku 1922. Je řazen po číslem 8303 a podepsán jednatelem a starostou.

Následující položky se týkají *Klubu výtvarných umělců Aleš v Brně*. Členské lístky z let 1922 a 1923 uvádějí Tutsche jako přispívajícího člena.

Poslední členský lístek není opatřen rokem členství a je ze *Spolku výtvarných umělců moravskoslezských ALEŠ v Brně*. Je opatřen podpisy předsedy a jednatele spolku. Stanovy *Spolku výtvarných umělců moravskoslezských ALEŠ v Brně* jsou vytištěny do sešitu o velikost A6. Celkem mají 12 stran, včetně titulní a zadní.

2.1.4 SLOŽKA 1/4

Další složka obsahuje celkem osm dopisů a jednu pohlednici od Františky Francové.¹⁶ Vše je adresováno Emilu Tutschovi, jen jeden dopis je adresovaný jeho manželce Aurelii. Ve složce je také korespondenční lístek od Oldřicha Králíka¹⁷ adresovaný Tutschovi. Dopisy pocházejí z let 1946-1949.

Dopis z 13. června roku 1946 se týká hlavně omluvy Francové za vzniklý dluh vůči Tutschovi. Také prosí Tutsche, po předešlé domluvě s knihovníkem slovanského semináře, o sepsání seznamu knih k nákupu do univerzitní knihovny na další rok.

Další dopis pochází až z 31. srpna 1947. Z této složky je to jediný dopis adresovaný manželce Emila Tutsche. Francová děkuje Aurelii Tutschové za její pozvání na oslavy padesátého výročí jevičské reálky. Pozvaná byla i maminka Františky Francové, která bohužel kvůli svému zdravotnímu stavu nedorazí. Na konci dopisu Francová oznamuje, že dojede v sobotu 13. září a odjede v pondělí.

Následující je pohled z Velkého Meziříčí – Světlé z 28. července 1948. Dopis se týká zásilky zasláné Emilem Tutschem. V té zaslal Tutsch Francové publikace, z nichž si nějaké nechá a ostatní odevzdá univerzitě. Také děkuje za zaslání seznamu, který předala prof. Oldřichu Králíkovi. Tento dopis má návaznost na dopis z 13. června 1946, kdy Francová žádala o zaslání seznamu publikací pro slovanský seminář na Palackého univerzitě v Olomouci.

V dopise ze 3. srpna 1948 informuje Francová Tutsche, že prof. Oldřich Králík jí zanechal seznam publikací s poznámkami. Tutsch se jí má ozvat, až budou publikace připraveny, Francová zjistí, jak knihy dopravit.

¹⁶ Františka Francová, učitelka na Polívkově reálném gymnáziu v Olomouci, které se roku 1951 sloučilo se Slovanským gymnáziem v Olomouci. Francová byla jedním z profesorů, kteří se na novém Slovanském gymnáziu uplatnili.

¹⁷ Oldřich Králík (1907-1975), literární historik a pedagog, profesor na Palackého Univerzitě v Olomouci, kde pomáhal vybudovat katedru bohemistiky.

Dopis ze 3. října 1948 se stále týká seznamu publikací pro slovanský seminář, který je zmiňován již v dopise z 13. června 1946. V dopise se dozvídáme, že publikace budou nejen pro seminář slovanský, ale i estetický a pedagogický. Francová píše i adresu, na kterou by bylo dobré balík s publikacemi zaslat.

Z dopisu z 6. listopadu 1948 se dozvídáme o uzavření záležitosti týkající se publikací pro semináře. Francová vzkazuje Tutschovi, že pokud by nastal problém, budou se obracet na ni. Na závěr prosí Francová o zaslání Puškinových spisů.

Korespondenční lístek z 18. listopadu 1948 byl zaslán prof. Oldřichem Králíkem. Prof. Králík oznamuje Tutschovi, že se domluvil s Františkou Francovou na tom, že balíky s knihami pro něj a jeho seminář i pro Francovou a gymnázium budou zasílány slovanskému semináři Palackého univerzity v Olomouci.

Dopis z 9. srpna 1949 je zaslán opět od Františky Francové. Jako na jediném dopise je tu zmíněno i místo, a to Zvole nad Pernštejnem. Podle dopisu je Francová s matkou u svého bratra. Vyjadřuje se k výtiskům Puškina. Ty se k ní nedostaly, jelikož se podle Francové studenti nepodívali na adresy balíků. Znovu je ale poslat nechce, protože vychází sovětské vydání v šesti svazcích, které si opatří.

Předposlední dopis ve složce je datován 8. října 1949. Z dopisu vyplývá, že Tutsch poslal Francové finanční odměnu za její zprostředkování prodeje knih s Palackého univerzitou v Olomouci. Ona toto ovšem odmítá, ale pokud by měla nějakou odměnu přijmout, byla by to soška Hýty a Batula. V polovině dopisu si Francová stěžuje na poměry na gymnáziu. Řeší problémy s nepřípraveností a nepromyšleností.

Poslední dopis složky je z 24. listopadu 1949. Francová si v něm stěžuje na své pracovní i soukromé vyřízení. „*Učím týdně 26 hod. na gymnáziu a 3 hod. slovenštiny na filos. fakultě a to samé předměty, na něž se musím připravovat. K tomu chodím do hodin ruštiny, dávám hodiny z francouzštiny [...]*“. Tutschovi si také stěžuje na nově zavedený systém školství.

2.1.5 SLOŽKA 1/5

Složka je rozdělena na tři podsložky s názvem *Unerázka* a několik volných listů. První podsložka se týká pole koupeného od manželů Kadlecových. Obsahuje kupní smlouvu a platební příkaz z roku 1907, platební rozkaz na rok 1922, zprávu *Okresnímu soudu v Moravské Třebové* z roku 1908, seznam útrat manželů Hammerlových a obeslání

k projednání o pozůstalosti po Vincenci Hammerlovi z ledna roku 1919. Druhá podsložka se týká panského pole s číslem parcely 111. Obsahuje usnesení *Okresního soudu v Moravské Třebové* o vlastnictví parcely. Třetí podsložka *Unerázka* se týká panského pole u kříže s číslem parcely 35/1. Obsahuje platební rozkaz *Státního památkového úřadu v Praze*, usnesení z června roku 1928 a zprávu od *Krajského soudu civilního v Brně*. Následující položky složky jsou uloženy jako samostatné listy. Jsou jimi rodný a křestní list Josefy Hammerlové, sestry Emila Tutsche, Novena k sv. Antonínu Paduánskému nebo členský průkaz *Výboru národního souručenství*. Obsahem složky je i několik platebních rozkazů. Od *Zemského výběrčího úřadu v Brně* a *Státního úřadu pro vyměřování růstové daně*. Od Josefy Hammerlové se uchovalo i několik dopisů a usnesení. Z července roku 1937 pochází dopis *Berního úřadu v Moravské Třebové*, usnesení *Okresního soudu v Jevíčku*, dopis od *Státního úřadu pro vyměření daně z růstu v Opavě* a poté dva dopisy bez udání příjemce. Složka obsahuje i smuteční oznámení Ferdinanda Neuera, domovský list Josefy Hammerlové z února 1940. Ze září 1940 pochází pohraniční průkaz Hammerlové, ve složce je i její hraniční pas ze srpna roku 1944. Složka obsahuje i jednu policejní přihlášku k bydlišti v Jevíčku a jednu policejní odhlášku z rodného Plechtince. Z října roku 1944 máme potvrzení o trvalém bydlišti Josefy Hammerlové v Jevíčku.

Kupní smlouva byla registrována pod číslem 1085 u *Berního úřadu v Moravské Třebové* dne 13. prosince roku 1907. Smlouva byla uzavřena mezi Františkem a Františkou Kadlecovými a Vincenzem a Josefou Hammerlovými. Kadlecovi se rozhodli Hammerlovým prodat pole v Unerázce pod číslem parcel 39/3 a 39/4. Kupní cena byla šest set korun. Smlouva obsahuje i podpisy notářů obou manželů. Ke kupní smlouvě je přiložen i platební příkaz ze 17. prosince 1907.

Ve složce se nachází i „*Rozkaz platební čís. 4 o všeobecné dani z převodu statků (z obratu) a z pracovních výkonů – o dani přepychové – na rok 1922.*“ Platební rozkaz byl vydán na jméno Josefy Hammerlové a činil 41 korun.

Zpráva *Okresnímu soudu v Moravské Třebové* ze dne 16. dubna 1908 byla odeslána jménem manželů Hammerlových a Kadlecových Romanem Zrzankem. Ve složce se zpráva nachází dvakrát ve stejném provedení.

Romanem Zrzankem byl potvrzen i „*Seznam útrat ve věci pan. Vincenc a Josefa Hammerle, domkaři, č. 12 v Unerázce.*“ Útraty jsou z 11. a 13. prosince 1907 a z 11. a 16. dubna roku 1908.

Obeslání k projednání pozůstalosti po Vincenci Hammerlovi bylo odesláno *Okresním soudem v Moravské Třebové* 21. ledna roku 1919.

Usnesení *Okresního soudu v Moravské Třebové* z 11. dubna 1921 připisuje Josefě Hammerlové z Unerázky pole s číslem parcely 111 za cenu dvě stě šedesát korun. Zároveň připisuje Antonínu Šillerovi z Unerázky parcelu číslo 115 za tři sta korun. Usnesení bylo podepsáno Karlem Schiebelem. Připojen je i podací lístek na dvě stě šedesát korun.

Další položkou je zpráva *Okresního soudu v Moravské Třebové* ze dne 18. září 1923 od Huga Kokala. V ní se uvádí přepis parcel 111 a 115 do obecní pozemkové knihy Unerázky. Nově mají čísla 35 a 36.

Následující zpráva je ze *Zemského soudu pro civilní věci v Brně* ze dne 21. listopadu 1923 od Dr. Karla Langeru. Zpráva potvrzuje rozhodnutí *Okresního soudu v Moravské Třebové* z 11. dubna roku 1921.

Platební rozkaz z roku 1925 byl vydán *Státním památkovým úřadem v Praze*. Josefa Hammerlová je úřadu dlužna šedesát jedna korun, které musí do čtrnácti dnů zaplatit.

Usnesení s podpisem Karla Schiebela z 16. června 1928 se týká několika parcel v oblasti Unerázky a Městečka Trnávky.

Zpráva od *Krajského soudu civilního v Brně* ze dne 6. června roku 1929 „[...] *povoluje definitivní bezbřemenné odepsání v katastrálním území Unerázka [...]*“. Jedná se o několik polí, pastvin i stavebních parcel. Za *Krajský soud civilní v Brně* je podepsán Emil Fiala.

Rodný a křestní list Josefy Kadlecové, provdané Hammerlové je vypsán německým jazykem. Dozvídáme se, že se narodila 17. března roku 1870 a stejného dne byla i pokřtěna. Otec není uveden, matkou byla Kateřina Kadlecová.

Novena k sv. Antonínu Paduánskému má celkem čtyři strany o velikosti A6. Je rozdělena na tři odstavce.

Členský průkaz *Výboru národního souručenství* není datován. Ze zadní strany obsahuje citaci slov Dr. Emila Háchy.

Platební rozkaz je od *Zemského výběrčího úřadu v Brně* z 5. července roku 1934. Byl vydán Josefě Hammerlové na tři tisíce pět set třicet devět korun a patnáct haléřů. Je přiložena i stvrzenka o zaplacení.

Dopis od *Berního úřadu v Moravské Třebové* byl určen Josefě Hammerlové. Odeslán byl 8. července roku 1937. V dopise úřad oznamuje, že nedoplatek k 30. červnu roku 1937 činil devadesát dva korun a pět haléřů.

Podle usnesení *Okresního soudu v Jevíčku* jsou povoleny změny v pozemkové knize katastrálního území Bezděčí u Trnávky. Změnami je přepis pole manželům Viktorii a Janovi Navrátilovým na základě blíže nespecifikovaných úmrtních listů a potvrzení vlastnického práva Františku Wenzlovi na základě smlouvy z 13./14. ledna roku 1938.

Knihovní žádosti žádá notář v zastoupení Josefy Hammerlové pozemkové knihy katastrálního území Bezděčí u Trnávky.

Smuteční oznámení bylo odesláno Josefě Hammerlové 7. října roku 1939. Dozvídáme se, že zemřel Ferdinand Neuer, rodák z Unerázky ve věku 69 let. Pohřeb se konal v neděli 8. října roku 1939 v kostele v Městečku Trnávka.

Složka obsahuje i česko-německý domovský list Josefy Hammerlové. Potvrzuje právo Hammerlové, že Unerázka je její domovskou obcí na základě manželství s obyvatelem obce Viktorem Hammerlem. Domovský list byl vydán 1. února 1940 v Unerázce.

Pro Josefou Hammerovou je i další dopis od *Státního úřadu pro vyměření daně z růstu v Opavě*. Je vytištěn v německém jazyce 22. února 1940. Potvrzuje koupi nemovitosti Josefou Hammerovou od Františka Wenzla.

Na Josefou Hammerovou je napsán i pohraniční průkaz vydán 27. září 1940 v Boskovicích a platící do 27. prosince 1940. Je vypsán německým i českým jazykem. Platí k přechodu hranice Jevíčko-Chornice-Unerázka.

Platební rozkaz z 1. října roku 1940 je vytištěn v německém jazyce. Je napsán na Josefou Hammerovou, která má do čtrnácti dnů od doručení zaplatit čtyřicet říšských marek.

Policejní přihláška byla vydána Josefě Hammerlové 17. prosince roku 1941. V době přihlášky byla vdovou římskokatolického vyznání. Přechozím bydlištěm byla uvedena Unerázka, okres Litovel. Novým bydlištěm se jí stalo Jevíčko, Ringstrasse 115, okres Boskovice. Přestěhovala se 1. listopadu roku 1937. Podle podpisu majitele bytu bydlela Josefa u Emila Tutsche.

Hraniční pas Josefy Hammerlové byl vydán 5. srpna roku 1944 v Boskovicích a byl platný do 31. července roku 1945. Umožňuje tzv. malý pohraniční styk.¹⁸ Jsou určeny i hraniční přechody. Hraniční pas je napsán pouze v německém jazyce.

Německé „*Bestätigung*“ potvrzuje, že Josefa Hammerlová má od 1. listopadu roku 1937 trvalé bydliště v Jevíčku, číslo 115. Potvrzení pochází z 23. října roku 1944.

Policejní odhláška je vypsána na jméno Josefa Hammerlová. Ohláška je dvojjazyčná – česko-německá. Josefa se za svobodna jmenovala Kadlecová a její matka byla Kateřina. V době vypsání této odhlášky byla vdovou římskokatolického vyznání. Stěhovala se z rodného Plechtince do Jevíčka, Ringstrasse 115. Den odchodu byl vypsán na 31. října roku 1944.

Posledními položkami jsou dva dopisy bez udání příjemce. První píše Emil Tutsch ohledně dědictví po své sestře Josefě Hammerlové. Josefa měla tři syny – Viktor již zemřel a František je v zajetí v Rusku. Třetím synem byl nevlastní Emanuel, a Tutsch se ptá, zda má nárok na dědictví. Dopis je bez data odeslání. Druhý dopis z 10. října roku 1957 byl napsán Emilem Tutschem jeho synovci. Tutsch mu oznamuje, že 4. října 1957 zemřela jeho matka, pohřbena byla 7. října v Městečku Trnávka.

2.1.6 SLOŽKA 1/6

Ve složce se nachází soukromý dopis psaný Vladislavem Adamíčkem.¹⁹ K dopisu je přiložena pozvánka na schůzi geologického odboru konanou 22. září 1929.

Dopis pochází z 15. září 1929. Adamíček se odkazuje na inspektora Aloise Emanuela Menšíka z Boskovic, který mu sdělil „[...] že se zajímáte o geologické práce, které konáme v našem okrese (pozn. Boskovický okres).“ V návaznosti na tuto informaci posílá Tutschovi pozvánku na schůzi geologického odboru komise pro vlastivědu okresu boskovického. Druhá polovina dopisu se soustředí na záležitost týkající se odboru,

¹⁸ Malý pohraniční styk = pravidelné a časté překračování hranice.

¹⁹ Vladislav Adamíček (1875-?), předseda geologického odboru komise pro vlastivědu okresu boskovického a ředitel měšťánské školy v Kunštátě, do roku 1939 zapisovatel do kunštátské kroniky.

nikoliv schůze. Adamíček se od Josefa Augusty,²⁰ asistenta univerzity v Brně, dozvěděl o nálezu otisku v hlíně ve Velkých Opatovicích. Na Opatovice se obrátil, ale bohužel je zatím bez odpovědi. Proto prosí Tutsche, aby, pokud o nálezu něco ví, ho informoval, popřípadě se přesvědčil o způsobu, jakým by šel otisk získat. O podání informací prosí ústně, pokud se Tutsch zúčastní schůze, jinak písemně.

Součástí složky je pozvánka na onu schůzi geologického odboru komise pro vlastivědu okresu boskovického. Pozvánka zmiňuje datum, čas a místo schůze. Konala se dne 22. září 1929 od 9:30 hod. na Panském domě ve Svitávce. Pozvánka dále obsahuje čtyři body programu: „1./ Zpráva o opatřeních za účelem získání potřebného stud. materiálu. 2./ Stanovení dalšího postupu práce. 3./ Volné návrhy. 4./ Prohlídka nově otevřeného kamenného lomu se zkamenělinami / permský útvar / u Svitávky.“ Kromě pozvánky na schůzi obsahuje i pozvánku na geologickou exkurzi pod vedením Dr. Josefa Augusty. Ta se konala 28. září 1929 v Kunštátě od 8 hod.

2.1.7 SLOŽKA 1/7

Obsahem složky je jediný korespondenční lístek od Josefa Augusty. Lístek byl odeslán 26. září 1929 z Brna. Domníváme se, že tento lístek je odpovědí na pozvánku k diskusi, která se měla konat 28. září 1929 v Kunštátě. Josef Augusta Tutschovi oznamuje, že se sobotní diskuse v Kunštátě nezúčastní.

2.1.8 SLOŽKA 1/8

Obsahem složky jsou dopisy od císařsko-královského poštovního oficiála Roberta Čechmánka. Dopisy jsou poslané s pěti měsíčním odstupem v září 1902 a v únoru 1903.

První dopis pochází z 22. září 1902. Čechmánek se zmiňuje o zapůjčených pomůckách, z kterých si pravděpodobně dělá výpisky. Kvůli velkému množství práce je ale musel odložit a prosí Tutsche o odpověď, zda na vrácení spěchá, či nikoliv.

Druhý dopis z 1. února 1903 zmiňuje ty stejné zapůjčené pomůcky jako v dopise z 22. září 1902. Čechmánek se Tutschovi omlouvá za jejich dlouhé podržení a v příloze mu je zasílá zpět.

²⁰ Josef Augusta (1903-1968), spisovatel a profesor paleontologie na Přírodovědecké fakultě Karlovy univerzity v Praze.

2.1.9 SLOŽKA 1/9

Složka obsahuje dva korespondenční lístky z let 1929 a 1932 adresované Emilu Tutschovi od Karla Černohorského.²¹

První korespondenční lístek pochází z 24. října 1929 a je adresovaný Emilu Tutschovi jako správci musejních sbírek v Jevíčku. V přechozí konverzaci pravděpodobně žádá Tutsch Černohorského o výtisk jeho knihy *Příspěvky k dějinám moravských fayensí*. Černohorský mu bohužel odpovídá, že výtisky jsou již rozebrané, ale příspěvek vyjde ve *Věstniku slezského zemského muzea*. Černohorský dále Tutsche prosí o informace ke keramické sbírce, která se nachází v jevíčském muzeu.

Druhý korespondenční lístek byl odeslán z Karlovce dne 23. července 1932. Černohorský děkuje Emilu Tutschovi „[...] za přihlášení jevíčského muzea do „Sborce pro keramické umění“ a tím za lask. podporu mých snah.“ Tutsch si v předchozím dopise žádá *Sborník E. W. Brauna*,²² ale Černohorský se omlouvá, že to nemůže ihned vyřídit, neboť se nachází v Karlovci. Slibuje vše vyřídit ihned po návratu do Opavy.

2.1.10 SLOŽKA 1/10

Složka obsahuje dva dopisy od Dr. Františka Dostála.²³ Oba dopisy pocházejí ze září roku 1945.

První dopis je napsán 6. září 1945 v Brně. Týká se turkotatarského vpádu roku 1663 a turecké a tatarské vyzvědačské sítě. Podle Dostála mohl být špion obchodník či zprostředkovatel obchodu do „Tatarska“. Proto prosí Tutsche o informace k vyšetřování, které k této věci roku 1663 probíhalo a k obchodním stykům Jevíčka a Blízkého východu.

Druhý dopis ze 17. září 1945 je poměrně kratší. Podle Dostálovy odpovědi se domníváme, že byl Tutsch ve svém hledání informací úspěšný. Dostál mu velice děkuje za poskytnutí materiálu a za rychlé vyřízení.

2.1.11 SLOŽKA 1/11

Složka obsahuje pouze jednu dopisnici od Ing. arch. Vladimíra Dufky.²⁴

²¹ Karel Černohorský (1896-1982), muzejník, etnograf a archeolog, inspektor slezských muzeí.

²² ČERNOHORSKÝ, Karel: *Sborník k šedesátým narozeninám E. W. Brauna*. Opava: Zemské museum, 1931.

²³ František Dostál (1902-1982), profesor na Slovanském gymnáziu v Olomouci.

²⁴ Ing. arch. Vladimír Dufka (1892-1969), odborný pracovník Státního památkového úřadu pro Moravu a Slezsko a vedoucí pobočky Státního památkového ústavu v Brně.

Dopisnice byla odeslána z Brna dne 24. května 1943. Ing. Dufka se obrací na Tutsche jako konzervátora jaroměřického zámku. Oznamuje mu, že přijede 26. května na komisi na zámek v Jaroměřicích. Pokud bude mít Tutsch čas, prosí ho o příjezd na zámek.

2.1.12 SLOŽKA 1/12

I dvanáctá složka obsahuje pouze jeden kus pozůstalosti, a to korespondenční lístek od Miroslava Dukáta.²⁵

Korespondenční lístek byl odeslán ze Vsetína 13. srpna 1951. V lístku žádá Tutsche o koupi některých z jeho spisů – konkrétně neuvádí které. Pokud mu Tutsch nějaké prodá, prosí o zaslání. Ke svému podpisu připojil Dukát poznámku, že je rodákem z Letovic.

2.1.13 SLOŽKA 1/13

Obsahem složky jsou dva korespondenční lístky od Rudolfa Eliáše.²⁶ Lístky byly odeslané z Michálkovic 22. a 28. října 1905.

Z prvního korespondenčního lístku z 22. října 1905 se dozvídáme, že se Rudolf Eliáš stal vydavatelem „laciného“ dětského časopisu s názvem *Slezské mládeži*, který byl ale hned ve druhém čísle přejmenován na *České mládeži*.²⁷ Stěžuje si na malý úspěch prodeje a doufá, že by Tutsch mohl získat nějaké odběratele.

Druhý lístek odeslaný 28. října 1905 je pokračováním dopisní komunikace z 22. října 1905. Podle Eliášovy odpovědi se domníváme, že se Tutschovi jeho časopis zamlouval. Eliáš ho také prosí o zaslání nějakých příspěvků do *České mládeži*, nejlépe v nářečí. V druhé polovině dopisu se zmiňuje Eliáš o muži jménem Zbořil, který mu psal ohledně textů v hanáckém nářečí.

2.1.14 SLOŽKA 1/14

Složka obsahuje jeden dopis od neznámého autora. Text je psaný na psacím stroji, doplněn nákresey a ručně psanými poznámkami.

Dopis byl napsán dne 2. listopadu 1931 v Městečku Trnávka. Autor píše Tutschovi o nálezu v Městečku Trnávka v srpnu roku 1930. V té době se opravoval vodovod na rynku. Při kopání narazili na klenutí z cimberského kamení. „*Sestoupil jsem do vykopané jámy [...] Chodba byla asi 1.20m pod zemí a byla od klenutí měřeno k dolnímu*

²⁵ Miroslav Dukát (1891-1953), etnograf, pedagog a spoluzakladatelem letovického muzea.

²⁶ Rudolf Eliáš (1878-1964), spisovatel, pedagog a regionální pracovník na Těšínsku.

²⁷ *České mládeži*, Orlová: F. a R. Eliášovi, 1905-1911.

vykopanému dnu asi 1m až 1.20m vysoká.“ Mezi lidmi koluje pověst o tajné chodbě z hradu Cimburk. Nakonec jsou uvedeny nákresy, v kterých místech byla chodba nalezena, i jak vypadá její klenutí.

2.1.15 SLOŽKA 1/15

Obsahem složky je celkem pět dopisnic s fotografiemi Jevíčka. U všech je podepsána rodina Grňova, dopisnice ale píše zřejmě hlava rodiny, patrně Josef Grňa.²⁸ Čtyři dopisnice jsou odeslané roku 1916, konkrétně v únoru, dubnu, červenci a srpnu. Jedna je pak z října roku 1917.

V dopisnici ze 4. února 1916 se dozvídáme, že Tutsch je už delší dobu mimo Jevíčko, avšak jeho žena zůstala a Grňa ji navštěvuje. Na konci textu se dozvídáme, že se nachází v Haliči.²⁹ „*Jak se Vám líbí haličský kraj, lid. Je zde jistě mnoho zvláštností a zajímavostí lidopisných a národopisných [...]*“.

V dopisnici z 9. dubna 1916 nacházíme informace o stavu Tutschovy zahrádky – „*Vaše zahrádka je už v plné parádě [...]*“. Grňa také informuje Tutsche, že má letos na starost školní zahrádku.

Další dopisnice pochází z 21. července 1916. Grňa se Tutschovi omlouvá, že mu nemohl odepsat dříve, jelikož na posledním lístku zasláným Tutschem nebyla adresa. Adresu poté získal od Tutschovy manželky. Informuje Tutsche o kolegovi Němcovi, který byl z armády propuštěn jako invalida a nyní bydlí v Mezihoří.

Předposlední položka složky pochází z 31. srpna 1916. Grňa informuje Tutsche, že čeká na nové pohlednice s fotografiemi, které by mu pak rád zaslal jako vzpomínku na domovinu.

Poslední dopisnice byla napsána 26. října 1917. Grňa se ptá Tutsche, čím se nyní zabývá a informuje ho o schůzi učitelského spolku, která se konala 24. října 1917.

²⁸ Josef Grňa (1880-1919), učitel v Jevíčku, ředitel české měšťanské školy v Městečku Trnávka a překladatel do esperanta.

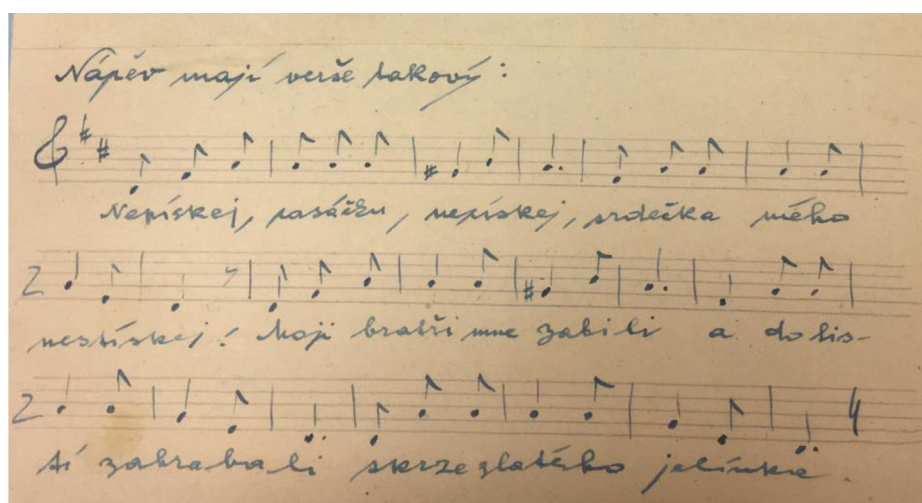
²⁹ Roku 1916 byla Halič součástí Rakousko-Uherské monarchie. Nacházel se na východu země. Dnes se na tomto území nachází část Polska a Ukrajiny.

2.1.16 SLOŽKA 1/16

Složka obsahuje dopis napsaný profesorem Jiřím Horákem³⁰ v březnu roku 1954 a dále Tutschův koncept odpovědi na tento dopis. Poslední položkou je příloha – *Pohádka o zlatém jelínkovi*, kterou Tutsch zaslal *Ústavu pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd*.

Dopis z *Ústavu pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd* je z 3. března roku 1954. Horák dostal od redakce *Českého lidu* dopis ze 7. února 1954 spolu se zaslouhou pohádkou, kterou kvůli mnoha verzím odmítli otisknout. Oceňuje ale Tutschův zájem o tuto problematiku a prosí ho, zda by mohl pokračovat ve sběratelské práci a zaznamenávat pohádky přímo v nářečí. Na konci dopisu upozorňuje Horák Tutsche na existenci pobočky *Ústavu pro etnografii a folkloristiku* v Brně a prosí, aby se v dalších otázkách obracel tam.

Přílohou je *Pohádka o zlatém jelínkovi*. Po znění pohádky následuje Tutschův komentář. Pohádku mu vyprávěla babička, když byl ještě malý. Jsou tu i její odpovědi na jeho všetečné dětské otázky: „*Copak bě se s něma mělo stat? Král s královnó hómřelě, po princich jako bě se běla zem slehla, a nebělo jěž vo nich slěchó děchó, pichčalka zaschla a pasáček král, ten jeslě nehomřel, tak jechče žěje, a co bělo ze zlatěm jelínkem, to tě napravdó nepovím.*“ Dále uvádí Tutsch informace o své babičce. Jmenovala se Terezie Zachanová a narodila se roku 1825 v Bezděčí. Do Unerázky se provdala za Tutschova dědečka. Tutsch také upozorňuje, že podobnou verzi pohádky má ve svých sbírkách i Karel Jaromír Erben pod názvem *Pišťalka*. Přikládá i nápěv smutné písničky:

³⁰ Jiří Horák (1884-1975), profesor na Karlově univerzitě v Praze, ěkoslovenskě diplomat v SSSR a vedoucí *Ústavu pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd*.

Poslední položkou je pak koncept Tutschovy odpovědi na dopis profesora Horáka ze dne 3. března roku 1954. Koncept nese datum 9. března. Týká se dalšího sběru a zápisu lidových pohádek v nářečí. Tutsch nemůže Horákovi přímo vyhovět, ale zmiňuje Josefa Vrbku z Bezděčí u Trnávky.

2.1.17 SLOŽKA 1/17

Složka obsahuje celkem tři položky – jeden dopis a dva korespondenční lístky od profesora Ladislava Horáka.³¹ Jeden z korespondenčních lístků a delší dopis jsou z května roku 1939, druhý korespondenční lístek je pak z dubna 1940.

Datově první položkou je dopis z 9. května roku 1939. Dr. Horák se obrací na Emila Tutsche s prosbou ohledně rodokmenu. „*V jedné větvi vývoje octl jsem se na mrtvém bodě. Jedná se o mého prapraděda Jana Staffu, který byl purkrabím Dalberského panství v Kostelním Vydří a zemřel v Kostelním Vydří 22. září 1830 ve věku 80 let /podle toho narodil se mezi 1745-55/. Jeho manželkou byla Josefa Musilová. Moje prabába Tekla Staffová se narodila v Kostelním Vydří 12. září 1797.*“ Dr. Horák prosí Tutsche o nahlédnutí do jevíčských matrik, jelikož se kolem roku 1820 v Jevíčku vyskytují rody jak Staffa, tak Musil. Jako protislužbu nabízí Dr. Horák výpisky z Brněnského zemského archivu.

Podle korespondenčního lístku z 18. května roku 1939 se dozvídáme, že Tutsch se bádání v jevíčských matrikách ujal, ale bohužel pro Dr. Horáka bezúspěšně. Tutsch jej navedl na Bystré u Poličky, kde bude Horák pátrat dále.

Poslední korespondenční lístek byl odeslán 8. dubna roku 1940 z Brna. Tento lístek se týká zaslanych Tutschových publikací. Dr. Horák hodlá Tutsche navrhnout „[...] *za divěrníka Kronikářsko-rodopisného odboru při Svobodném učení selském pro okres jevícký v předpokladu, že proti jmenování nebudete ničeho namítati.*“

2.1.18 SLOŽKA 1/18

Jedinou položkou složky je třicetstránkový dopis s hlavičkou *Moravského zemského archivu* ze 4. listopadu 1929. Odesílatelem je Dr. František Hrubý.³²

³¹ Ladislav Horák (1874-1966), pedagog, vlastivědný pracovník a autor textů s historickými tématy.

³² František Hrubý (1887-1943), pracovník Moravského zemského archivu v Brně, od roku 1927 jeho ředitelem. V závěru života profesor na Masarykově univerzitě v Brně.

Dr. Hrubý píše Emilu Tutschovi ohledně financí archivu. Řeší také uchovávání sbírek, kdy posílá jako vzor ukázky z *Moravského zemského archivu*. Tutsch mu zřejmě zaslal nějaké listy psané Ladislavu Velenovi z Žerotína. Domníváme se, že se v listech řeší náboženské vyznání poddaných. „*Jen stále nevím, k jaké je to mutil víře. K bratrství?*“ Dr. Hrubý se v dopise zmiňuje, že by rád zajel do Jevíčka, ale bohužel musel absolvovat cesty po archivech, kdy vyčerpal svůj cestovní paušál. Dále Tutschovi doporučuje, aby archiv vydal nějaké publikace i pro širší veřejnost, například popisy rukopisů či dějiny města.

2.1.19 SLOŽKA 1/19

Obsahem složky je jeden dopis a jeden korespondenční lístek od Ignáta Hübla.³³ Oba jsou z roku 1924.

V korespondenčním lístku z 6. listopadu roku 1924 Hübl odkazuje na poslední návštěvu Emila Tutsche ve Vranové Lhotě, kdy Tutsch vyslovil zájem o „Loštické džbánečky“. Hübl se rozhodnul Tutschovi vyhovět a obrátil se na p. Stejskala, odborného učitele z Loštic. Od něj se dozvěděl, džbánečky má ve sbírce pan Hazura.

Dopis od Ignáta Hübla je napsán 29. prosince 1924. Tutsch měl na Hübla patrně prosbu ohledně pověstí z okolí Loštic. „*Žádal jsem zdejší slečnu učitelku, aby u žákyň vyšetřila, jaké pověsti v okolí se vypravují. [...] Zatím jela na svátky a zprávu mi neposlala.*“ Zmiňuje i pověst o bílé paní, která se vypravuje mezi místními továrními dělníky. „*Je to asi vidina † p. Anastasie Novotné, první manželky továrníka Jiřího Novotného, která chodila v bílých šatech a zde zemřela.*“ Dále Hübl informuje o pověsti v Nové Rovni, kde prý v lese chodí „Žmolák“. „*Je to hajný Machálek, který zabil v lese pod Novou Rovní přízaka Šmerka z Veselí a o peníze oloupil.*“

2.1.20 SLOŽKA 1/20

Obsahem složky je jeden dopis od Dr. Jana Chloupeky.³⁴

Dopis byl napsán dne 25. června 1953 na pobočce *Ústavu pro jazyk český v Brně*. Dr. Chloupek děkuje Tutschovi za vyplnění dotazníku a za poslané přílohy. Vychvaluje

³³ Ignát Hübl (1850-1932), pedagog působící v Městečku Trnávka, v Biskupicích, v Pančavě a ve Vranové Lhotě.

³⁴ Jan Chloupek (1928-2003), jazykovědec, zaměstnanec Ústavu pro jazyk český Československé akademie věd v Brně a přednášející na Filosofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

si Tutschův přístup k dané věci. Dole je ručně dopsaná poznámka ohledně vyplněného dotazníku. Týkal se lidového nářečí v Unerázce a okolí.

2.1.21 SLOŽKA 1/21

Složka obsahuje jeden třístránkový dopis od Jana Kniese.³⁵

Dopis není opatřen datem ani místem odeslání. Předpokládáme ale, že byl napsán před 8. červencem 1906, jelikož v tento den otevřel Knies své soukromé muzeum ve Sloupě – tohoto muzea se týká i daný dopis Emilu Tutschovi. Na úvod zjišťujeme, že se Knies dozvěděl z *Věstniku Klubu přírodovědného v Prostějově* o Tutschově daru klubu ve formě zkamenělin. „*Možná, že Vám bude známo, že již po 25 roků se připravuji na uspořádání musea Moravského Krasu ve Sloupě.*“ Knies žádá Tutsche, zda by byl ochoten darovat do připravovaného muzea některé zkameněliny, případně pokud by měl Tutsch nějakou větší kolekci, Knies by ji rád zakoupil.

2.1.22 SLOŽKA 1/22

Obsahem složky je pouze jeden korespondenční lístek od Františka Koláře.

Lístek je napsaný 4. prosince roku 1949 v brněnské Státní fakultní nemocnici. Jak se v lístku dozvídáme, František Kolář tu leží na chirurgické klinice s trombózou.

2.1.23 SLOŽKA 1/23

Složka obsahuje položky týkající se Tutschovi komunikace s profesorem Oldřichem Králíkem z *Ústavu pro slovanskou filologii při Palackého universitě v Olomouci*. Všechny položky, až na jednu, jsou odeslané roku 1949, výjimkou je dopis z března roku 1943. Z roku 1949 je to jeden pohled, dva korespondenční lístky a jeden dopis od profesora Oldřicha Králíka a jeden dopis od Františka Fajtara ze *Slezského studijního ústavu v Opavě*.

Dopis z 14. března roku 1943 má hlavičku *Ústavu pro slovanskou filologii při Palackého universitě v Olomouci*. Tento dopis je poslaný ještě více jak pět let před Králíkovou komunikací s Tutschem na základě doporučení Františky Francové (viz. složka 1/4). Profesor Králík upozorňuje na nespokojenost Františky Francové, jelikož „[...] *knihy pro ni a Polívkovo gymnázium připlety mezi jiné a byly katalogizovány v His.*

³⁵ Jan Knies (1860-1937), učitel, archeolog a paleontolog. Vyučoval v několika obcích a městech v okolí Moravského krasu. Založil Museum Moravského krasu ve Sloupu, stal se zakládajícím členem Musejního spolku v Brně a konzervátorem v Moravském zemském muzeu v Brně.

semináři. “ Dále se profesor Králík vyptává na informace ohledně peněz za již odeslané knihy, aby byl schopen co nejdříve vyrovnat účty.

Další dopis z 18. března 1949 je opět s hlavičkou *Ústavu pro slovanskou filologii při Palackého universitě v Olomouci.* Dopis můžeme zařadit do komunikace mezi profesorem Králíkem a Emilem Tutschem, která se začala odvíjet od dopisu z 18. listopadu 1948 (viz. složka 1/4). V tomto dopise z března roku 1949 děkuje profesor Králík za zaslání seznamu – patrně knih, který si dovolil zaslat zpět ve formě účtu a prosí o připsání cen za položky. V závěru si dovoluje objednat knihy do semináře dějin umění.

Korespondenční lístek z 13. července roku 1949 byl napsán v dnešní části města Bakov nad Jizerou, v Choduplasích na Mladoboleslavsku. Profesor Králík děkuje za zaslanou zásilku a doufá, že co nejdříve vyrovná svůj dluh.

Jediným psaním v této složce, které neodeslal profesor Oldřich Králík, je dopis ze *Slezského studijního ústavu v Opavě* napsaný Františkem Fajtarem 17. října 1949. Profesora Králíka se dopis ale osobně týká. Profesor Králík předal *Slezskému studijnímu ústavu v Opavě* Tutschovu korespondenci s Vincencem Prasekem.³⁶

Poslední korespondenční lístek od profesora Oldřicha Králíka v této složce je odeslán 22. září 1949 z olomoucké pošty. Lístek se týká opět darované korespondence Vincence Praseka. V Opavě se chystá sborník Praseka a jeho korespondence. Podle dalšího textu v lístku se zdá, že Tutsch byl s Prasekem v kontaktu a má tak uloženy nějaké jejich korespondence. „*Byli bychom Vám zavázáni, kdybyste pro chystanou edici dal k dispozici památky, které máte po V. Praskovi.*“ Profesor Králík také prosí o sdělení informací nebo vzpomínek s Prasekem, které by mohly být užitečné.

Poslední položkou je pohled z Opavy zasláný komisí, která se zabývá dílem Vincence Praseka. Razítko odeslání je hůře čitelné – dá se z něj s jistotou rozeznat, že byl pohled odeslán v říjnu roku 1949 z Opavy.

2.1.24 SLOŽKA 1/24

Obsahem složky je jeden korespondenční lístek od Ludvíka Krčka z října roku 1931.

³⁶ Vincenc Prasek (1843-1912), národní buditel, jazykovědec, spisovatel, novinář a v letech 1883-1895 první ředitel českého gymnázia v Opavě.

Korespondenční lístek byl napsán 18. října roku 1931 v Horním Štěpánově. Krček odpovídá na předešlý dotaz Emila Tutsche, který se pravděpodobně týkal místních názvů. Krček totiž píše: „[...] *potoku tekoucímu od Skřípova říkají zde Skřípovská voda nebo Skřípovský potok* [...]“. Dále informuje Tutsche o jeho pátrání se jménem Veličina, které neznají ani starší občané vesnice.

2.1.25 SLOŽKA 1/25

Obsahem složky je jeden dopis od profesora Karla Krejčího³⁷ ze srpna roku 1930.

Dopis byl napsán v Boskovicích 4. srpna 1930. Profesor Krejčí oslovuje Tutsche ohledně brněnského barokního sochaře Ondřeje Schweigla, který měl vytvořit sochařskou výzdobu v kostele v Jevíčku. Krejčí žádá Tutsche, zda by byl ochoten zapátrat ve farní kronice či knize účtů a poté mu výsledek sdělit. Zároveň Krejčí píše, že se chystá do Jevíčka spolu s Dr. Josefem Skutilem, který by rád dostal informace ohledně nalezišť v oblasti Malé Hané. Na závěr prosí Krejčí o sdělení, kdy by se mohli do Jevíčka vypravit.

2.1.26 SLOŽKA 1/26

Složka obsahuje dvě dopisnice od Josefa Krumpholce.³⁸ Obě jsou odeslány v listopadu roku 1943.

První dopisnice byla napsána 2. listopadu 1943 v Holešově. Krumpholc se informoval u paní Medunové, rodačky z Jevíčka, že by právě u Tutsche mohl zjistit informace ohledně „Loupežníka“, který je zakreslen na Komenského mapě Moravy z roku 1627. Pravděpodobně se vyskytoval v okolí Jaroměřic, Kladek, Cetkovic a Velkých Opatovic.

Druhá dopisnice napsaná 9. listopadu 1943, taktéž v Holešově, je odpovědí na zaslané informace Emilem Tutschem. Domníváme se, že byl Tutsch v hledání úspěšný. Krumpholc je s Tutschem spokojený nejen jako s poskytovatelem informací, ale jako s člověkem. „*Vidím z ní (odpovědi), že jste muž nejen hlavy, ale i dobrého srdce – a energie. Tedy vzácný člověk! A jak krásně nadšený pro Komenského!*“

³⁷ Karel Krejčí (1904-1979), spisovatel, bohemista, literární historik a vysokoškolský pedagog. Pracoval pro Slovenský ústav, Ústav jazyků a Ústav pro českou a světovou literaturu Československé akademie věd.

³⁸ Josef Krumpholc (1870-1950), pedagogem ve Fryštáku, Bystřici pod Hostýnem nebo na Slovensku v Turčianském Svatém Martině. Stal se správcem Muzea Komenského v Přerově.

2.1.27 SLOŽKA 1/27

Složka obsahuje jeden korespondenční lístek napsaný v srpnu 1927 Janem Kühndelem.³⁹ Dále je tu pozvánka na doktorské promoce Jana Kühndela.

Korespondenční lístek byl napsán 9. srpna 1927 v Prostějově. Kühndel děkuje Tutschovy za vyplnění dotazníku – nenachází se tu informace, čeho se dotazník týkal. Kühndela slibuje zaslat *Ročenky*, ale pokud nebyly ještě odeslány, ponechá si je do Tutschova příjezdu, který by mu vyhovoval v pátek 19. nebo v neděli 20. srpna. Čeká na Tutschovu odpověď, který den přijede. Na závěr ještě Kühndela prosí o zjištění čísla folie zemského mlynářského cechu, jelikož při přepisu artikulí si číslo zapomněl poznamenat.

Pozvánka na promoci Jana Kühndela jako *doktora filosofie*, která se uskutečnila 30. října 1928 ve 12 hodin v promočním sále Masarykovy univerzity v Brně na Sirotčí ulici. Z pozvánky zjišťujeme, že již v této době byl Kühndel odborným učitelem v Prostějově.

2.1.28 SLOŽKA 1/28

Obsahem je pozvánka na promoci Rudolfa Lubojackého⁴⁰ z roku 1939. Dále je tu dopis od manželů Lubojackých, Marie a Josefa, napsaný v Brně v listopadu roku 1946.

Rudolf Lubojacký měl 20. června roku 1939 slavnostní promoce s prohlášením *doktorem všeobecného lékařství*. Promoce se konala v 11 hodin na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

Dopis od manželů Lubojackých byl napsán 7. listopadu roku 1946 v Brně. Manželé v dopise vzpomínají na školní léta, která strávili v Jevíčku, kde je učil právě Emil Tutsch.

2.1.29 SLOŽKA 1/29

Obsahem složky jsou 2 položky týkající se Jaroslava Mackerleho. První je svatební oznámení, druhá je pak přání Nového roku 1940.

Ze svatebního oznámení se dozvídáme, že Jaroslav Mackerle se rozhodl vstoupit do manželského svazku s Julií Worlovou, a to poslední den roku 1939, tedy 31. prosince v kostele v Jevíčku.

Přání Nového roku píše: „*Klid a mír v roce 1940 přeje Jaroslav Mackerle* [vlastnoruční podpis].“

³⁹ Jan Kühndel (1889-1970), pedagog, archivář a ředitel prostějovského muzea.

⁴⁰ Rudolf Lubojacký (1887-1928), první ředitel léčebny plicních chorob v Jevíčku.

2.1.30 SLOŽKA 1/30

Složka obsahuje korespondenci a její přílohy mezi Emilem Tutschem a Oldřichem Markem, švagrem Jaroslava Mackerleho. Konkrétně je to dopis z října roku 1937, Tutschova odpověď na tento dopis, dále korespondenční lístek také z října 1937 včetně přílohy v latině. Nakonec nedatovaný dopis s přílohou.

Dopis ze 7. října roku 1937 je napsaný v České Třebové. Celý dopis se týká pár řádek latinského textu: „*Jesus Christus, nostra salus, reclamavit 1550 hic opus praeparandum. Omnibus malis nobis sui memoriam dedit in panis hostiam. Ježíš Kristus, naše spása, ozvěna se ozývá z díla, jež zde r. 1550 má být připraveno (=znovu). Všem nám zlým památku na sebe vložil do hostie chleba.*“ Nakonec zjišťujeme, že Oldřich Marek byl Jaroslavem Mackerlem informován o Tutschově potřebě korektury, kterou Marek ochotně udělá.

Na zadní straně dopisu od Oldřicha Marka ze 7. října 1937 je na psacím stroji vytištěna Tutschova odpověď: „*Máme ještě jiný přepis od neb.důchod.Hegra: Anno Dimini 1550 Hoc Opus prepatarum Jesus Christus nostra salus quod reglamat omnis malus nobis sui memoria dedit in panis hostiam. Poradíte, prosím, kterého užít.*“

Nedatovaný dopis spolu s přílohou korektury textu byl nejspíše odeslán mezi dopisem ze 7. října a korespondenčním lístkem z 16. října roku 1937. Domníváme se tak na základě faktu, že v korespondenčním lístku se Marek zmiňuje, že žádné chyby opravovat nemusel, tedy přiložená korektura musela být zaslána ještě předtím. Na druhou stranu fakt, že byl dopis poslán až po 7. říjnu potvrzuje část textu v nedatovaném dopise, která se týká latinského textu, který Tutsch zaslal jako odpověď na dopis ze 7. října 1937. Přímou v dopise píše Marek, že zaslal korekturu a opravil chyby na okraj nebo na zvláštní papír zaslaný jako příloha. Marek také informuje Tutsche, že si není jist správným přepisem jemu zaslánému latinskému textu. Doporučuje Tutschovi, aby danou část vynechal. Co se týče přílohy k nedatovanému dopisu, tedy samotné korektury textu, uvádí Marek vždy stranu a konkrétní problém. Často se tu objevuje upozornění na špatný slovosled (například na straně 14., 17. nebo 25.) nebo vynechané předložky (například na straně 21.).

Korespondenční lístek z 16. října roku 1937 je poněkud kratšího charakteru. Obsahuje pouze informaci, že Marek již nemusel vůbec nic v zasláném textu opravit. Jako přílohu přikládá opis nápisu náhrobního kamene a jeho překlad. Na konci vyjadřuje svoji

nápomocnost ohledně dalších korektur. Náhrobní nápis zní následovně: „*Klustrissimus Dominus Dominus Franciscus Julius Schubirz L. B. in Jaromierzie obiit in domini anno MD... XII Ferbruarii CVI. Omnis qui frausis Lapidem hunc, zrelose^X viator, aeternam requiem sincero corole deprecare. Urozený pán pán ... v Jaroměřicích zemřel Léta Páně ..., 12. února CVI. Každý, kdo přejdeš mimo tento kámen, poutníče, se čistým srdcem vroucně pros za věčný Klid.*“ Na konci strany je vysvětleno X mezi slovy *zrelose* a *viator* – „X) *zelose* = *řecký pan zelosus*, [...]“. Nápis patrně pokračuje „*Virgo pia, genitrix Nati Mei Dilecti, veni, Coronaberis. Svatá panno, matko mého milného syna, přijď, budeš korunována.*“

2.1.31 SLOŽKA 1/31

Obsahem složky je obsáhlá korespondence Emila Tutsche s Elou Maršálkovou.⁴¹ Dopisy jsou zaslány v rozmezí let 1949-1951. Konkrétně z roku 1949 jsou to dopisy ze srpna, listopadu a prosince. Z roku 1950 je to jeden dopis z měsíce září. Z roku 1951 pak dopisy z července a srpna. Složka obsahuje i některé odpovědi Emila Tutsche a jeho poznámky. Dochovaly se i tři obálky z listopadu roku 1949 a z července a srpna roku 1951. K některým dopisům jsou zaslány i přílohy, konkrétně životopisy Ondřeje Schweigla⁴² v českém a německém jazyce a Jana Václava Prchala⁴³ taktéž v českém i německém jazyce, dále příloha o rodině Holtei a přepis článku Dr. Bohumila Zlámala⁴⁴ *Řezbářské práce Ondřeje Schweigla ve Velkých Opatovicích*.⁴⁵

První dochovaný dopis pochází z 23. srpna 1949. Maršálková informuje Tutsche, že na rodopis, který patrně vytváří, nemá nyní kvůli zaměstnání čas. Dále Maršálková děkuje Tutschovi za jeho rady ohledně časopisu *Notizenblatt der historisch-statistischen Section*⁴⁶ z roku 1863 nebo knihy *Dějiny záložen*⁴⁷ od Františka Wenzla.⁴⁸ Ve zbylé části

⁴¹ Ela Maršálková jevila velký zájem o historickou oblast Velkých Opatovic. Byla příspěvatelkou do časopisu Malá Haná.

⁴² Ondřej Schweigl (1735-1812), barokní sochař a řezbář.

⁴³ Jan Václav Prchal (1744-1811), český sochař v době pozdního baroka.

⁴⁴ Dr. Bohumil Zlámál (1904-1984), katolický kněz, historik a profesor na Teologické fakultě Palackého univerzity v Olomouci.

⁴⁵ ZLÁMAL, Bohumil: Řezbářské práce Ondřeje Schweigla ve Velkých Opatovicích. In: *Vlastivědný věstník moravský*, roč. 6, č. 5 (1951), s. 148-150.

⁴⁶ *Notizen-Blatt der historisch-statistischen Section der kais. königl. Mährisch-schlesischen Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde*. Brünn: K.k. Mährisch-schlesische Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde, 1855-1895.

⁴⁷ WENZL, František: *Dějiny záložen a ostatního družstevního podnikání na Moravě do roku 1885*. Praha: Centrokooperativ, svaz jednot hospodářských družstev republiky Československé, 1937.

⁴⁸ František Wenzl (1889-1942), československý politik, člen Národního shromáždění a učitel na hospodářské škole v Jevíčku.

dopisu sděluje Tutschovi Maršálová informace ohledně rodiny Herberstein a Reibl a o rodu pánů z Věžníků.

K dopisu ze 4. listopadu 1949 se dochovala i obálka se zpáteční adresou Ely Maršálové – Habrmanova 25, Praha 7. Maršálová si z knihovny města Prahy zapůjčila knihu od Karla Františka Krejčího týkající se Ondřeje Schweigla a udělala si výpisky ze *Slovníku československých výtvarných umělců*.⁴⁹ Její práci ale přerušil firemní zájezd zaměstnanců do jižních Čech. Po návratu se již věnovala svému výzkumu, kdy jí chybělo křestní jméno kmotra. Požádala o pomoc opatovského děkana Pospíšilíka, aby nahlédl do místní matriky, zároveň mu zaslala opis o Schweiglovi. Odpověď dostala právě 4. listopadu a rozhodla se o ni okamžitě podělit s Tutschem. „*Srdečné díky za zprávu o mistru Schweiglovi! Velmi jste mi posloužila a tím cheruby od uvedeného mistra v našem kostele zachránila. Pan architekt Madlmayr z Brna udělal náčrtek na nový hlavní oltář, až se bude provádět oprava kostela. Dle náčrtku by byli andělé zmizeli. Ukáži mu Vámi podanou zprávu a musíme nyní hlavní oltář řešit jinak. Jsem Vám velmi vděčný!*“ K dopisu patří jako příloha životopis Ondřeje Schweigla vypsáný ze *Slovníku československých umělců* a z knihy Karla Františka Krejčího, na které odkazuje právě v tomto dopise.

Dopis z 5. listopadu 1949 je, jak píše v úvodu Maršálová, dodatkem k dopisu ze 4. listopadu 1949. Maršálová stihla navštívit knihovnu města Prahy, kde si udělala výpisky o Ondřeji Schweiglovi a Janu Václavovi Prchalovi. Většina dopisu se ale týká Františka Prchala, dvorního sochaře olomouckého biskupa a jeho otce Jana Václava Prchala. Původně se Maršálová domnívala, že všechny sochy byly postaveny v roce 1744, ale našla informace i o letech 1760 a 1762. Maršálová se domnívá, že všechny sochy jsou od jednoho autora, patrně Františka Prchala. V příloze k dopisu jsou dva životopisy Ondřeje Schweigla v německém jazyce. Jsou z knih *Lexikon der bildenden Künstler*⁵⁰ a *Künstlerlexikon*.⁵¹ Dále to jsou tři životopisy Jana Václava Prchala, dva

⁴⁹ Pravděpodobně se jedná o TOMAN, Prokop: *Slovník československých výtvarných umělců*. Praha: Nakladatel B. Kočí, knihkupec, 1927.

⁵⁰ THIEME, Ulrich – BECKER, Felix: *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler: von der Antike bis zur Gegenwart*. Leipzig: W. Engelmann: E. A. Seemann, 1947-1952.

⁵¹ Pravděpodobně se jedná o: DLABAČ, Bohumír Jan: *Allgemeines historischen Künstler-Lexikon für Böhmen und Theil auch für Mähren und Schlesien*. Prag: Bei Gottlieb Haase, 1815. nebo NAGLER, Georg Kaspar: *Neues allgemeines Künstler-Lexikon oder Nachrichten von dem Leben und den Werken der Maler, Bildhauer, Baumeister, Kupferstecher, Lithographne, Formschneider, Zeichner, Medailleure, Elfenbeinarbeiten etc.* Linz, 1904-1914.

v německém jazyce z knih *Lexikon der bildenden Künstler* a *Künstlerlexikon* a jeden v českém jazyce z *Nového slovníku československých výtvarných umělců*.⁵²

Poslední dopis z roku 1949 pochází z 8. prosince. Maršálková informuje Tutsche, že se jí v univerzitní knihovně dostaly ročníky časopisu *Notizenblatt der historisch-statistischen Section* 1865-1869, ale nikoliv ročník 1863, který jí Tutsch doporučil. Jako přílohy připojuje stať o bývalém jevíčském klášteře a životopis Louise von Holtei.⁵³ Maršálková si pokládá otázku, kdo byl stavitelem opatovského zámku – dle jejího zjištění patrně Markvart z Věžníků. Žádá ale Tutsche, aby jí domněnku potvrdil podle erbu, který se nachází nad vjezdem do zámku.

Jediný dochovaný dopis z roku 1950 je napsán 18. září. Maršálková popisuje vzpomínky na její letní dovolenou, při které navštívila i Emila Tutsche, konkrétně 26. srpna. Vydala se na dětské divadelní představení, které režíroval syn její přítelkyně. Informuje Tutsche o svém zjištění, že erb, který se nachází nad vjezdem do zámku patří šlechtické rodině Herberstein, ne pánům z Věžníků, jak se domnívala v dopise z 8. prosince 1949. Na závěr dopisu prosí o sdělení data přesunu opatovického zámeckého archivu do Jevíčka.

K dopisu z 27. července roku 1951 se v pozůstalosti dochovala i jeho dopisní obálka. Maršálková se právě vrátila ze čtrnáctidenní dovolené ve Velkých Opatovicích, kdy sice navštívila i Jevíčko, ale nezdržela se dlouho. Během návštěvy ale stihla navštívit Jaroslava Mackerleho a opatovický archiv. Maršálková také informuje Tutsche, že byl do Velkých Opatovic přiřazen nový kaplan Dr. Bohumil Zlámal z Olomouce, který je i historickým badatelem. Při svém bádání našel dopisy Ondřeje Schweigla a napsal o nich krátký článek *Řezbářské práce Ondřeje Schweigla ve Velkých Opatovicích* který Maršálková posílá jako přílohu. Na konci dopisu se zmiňuje Maršálková o obnově šesti postříbřených svícňů, kdy byl na nich při rozmontování nalezen nápis *Johann Gothschlank, Gürtler, Mähr. Trübau, 1705. „Podle farní knihy koupil je však teprve farář Veselý roku 1803 [...] domníváme se, že svícny patřily dříve některému zrušenému klášteře.“*

Na zadní straně dopisu z 27. července 1951 se nachází koncept Tutschovy odpovědi. Koncept je špatně čitelný – obsahuje několik vsuvek do textu a přeškrtnutých

⁵² TOMAN, Prokop: *Nový slovník československých výtvarných umělců*. Praha: Tvar, 1947-1955.

⁵³ Louisa von Holtei (1800-1825), divadelní herečka a zpěvačka.

vět i celých částí. Dozvídáme se z něj Tutschovu domněnku, že by Dr. Bohumil Zlámal mohl najít, kdo konkrétně vytvořil sochy na návsi ve Velkých Opatovicích. Zmiňuje i nápis *GEMACHT PRCHAL*, ale bohužel nevíme v jakém kontextu. Stejně tak jsou v konceptu zmínky o neurčitých pečetidlech.

Poslední dopis složky pochází z 26. srpna 1951. Dochovala se od něj i dopisní obálka. Dopis posílá Maršálková s přílohou s názvem *Doplňek* k článku Dr. Bohumila Zlámala poslaném s dopisem z 27. července 1951.

Posledními položkami složky jsou dva kousky samostatných listů s Tutschovými ručně psanými poznámkami. Jeden list je napsán v českém jazyce, další v jazyce německém – ten je oboustranný. Poznámky jsou prakticky nečitelné. V česky psaných je zmínka o nápisu *GEMACHT PRCHAL*.

2.1.32 SLOŽKA 1/32

Obsahem složky je korespondence Emila Tutsche a Aloise Emanuela Menšíka. Korespondenční lístek je ze srpna roku 1929, ostatní dopisy jsou zaslány o sedm let později, tedy roku 1936. Konkrétně v měsíci květnu a červenci.

Korespondenční lístek s datem 9. srpna roku 1929 je kratšího rozsahu oproti ostatním položkám ve složce. V předchozí konverzaci se patrně Tutsch ptá na námi neznámou osobu. „*Nyní vojákuje, ale každou sobotu jezdí domů k rodičům sem do Boskovic a bude nejlépe, když mu napíšete sem.*“ Dále je tu zmínka o *Vlastivědné práci*, ke které chtěli přizvat i Jevíčko, ale dotaz vznesou další školní rok, tj. 1930-1931.

Další dopis je až z 1. května roku 1936. Menšík informuje, že se jim podařilo dopsat 3. díl *Dějiny Boskovska*⁵⁴ do roku 1848. Dozvídáme se, že v této době je už Tutsch na penzi. Menšík se ptá Tutsche, zda bude chtít nějaké svazky poslat, popřípadě kolik. „*A jak se máte v penzi? Jsem jist, že nezahlíte, že pracujete.*“ Menšík si vychvaluje Tutschovi metodické postupy. Také mu sděluje své obavy, že po jeho odchodu se vše vytratí. Menšík zve Tutsche na návštěvu, aby shlédl nové vyučovací postupy.

Dopis z 18. května roku 1936 navazuje na předchozí konverzaci Aloise Menšíka a Emila Tutsche z 1. května 1936. Dozvídáme se, že Tutsch si objednal deset výtisků 3. dílu *Dějiny Boskovska*. Menšík zve opět Tutsche na návštěvu a těší se na jejich setkání.

⁵⁴ HOSÁK, Ladislav: *Dějiny Boskovska*. Boskovice: Vlastivěda Boskovska, 1936.

Poslední dopis složky byl napsán 29. července 1936. S odpovědí na Tutschův předchozí dopis se Menšík zdržel kvůli vizitačním zprávám, které musí psát o učitelích každý rok. Zdá se, že Menšík závidí Tutschovi jeho odchod na penzi a nemůže se dočkat svého odchodu.

2.1.33 SLOŽKA 1/33

Složka obsahuje jeden dopis z listopadu roku 1938 zasláný z Bulharska, k němu byly odeslány tři přílohy – fotografie z místních vykopávek.

Dopis byl napsán 30. listopadu 1938 v bulharské vesnici Gigen⁵⁵ jistou paní Herdžanovou. Dopis je napsán v českém jazyce, je tedy možno domnívat se, že Herdžanová pocházela z českých zemí, patrně z okolí Jevíčka. Tutsch jí předtím poslal dárek – knihu, za kterou je mu velmi vděčná. Při této příležitosti se jí vybavily krásné vzpomínky na Jevíčko. Zároveň ale o Jevíčko jeví obavy s ohledem na situaci, které se v Československé republice tehdy děla. „*Jaké má štěstí [Jevíčko], že nepadlo taky do ráje. Celou tu tragedii amputace naší republiky jsme prožívali s vámi.*“ Ve druhé části dopisu se Herdžanová dostává k příloženým fotografiím. V blízkosti Gigeny byla objevena stará římská pevnost, která pochází z doby druhého až třetího století našeho letopočtu. Na fotografiích jsou tři dosud objevené stavby – chrám, úřadovna a lázně.

2.1.34 SLOŽKA 1/34

Celá složka se týká *Našeho Směru* – časopisu, který v průběhu let měnil svůj podnázev. V roce 1912 to byl *List pro kreslení a výchovu uměním a Revue pro uměleckou výchovu, kreslení a umělecký průmysl*, roku 1913 *Revue pro kreslení a umělecký průmysl* a v roce 1925 *Revue pro kreslení a estetickou výchovu*. Obsahem složky jsou celkem tři dopisnice a jeden dopis od tehdejšího vedoucího Josefa Vydry⁵⁶ – z ledna a dubna roku 1912 a z července a listopadu 1913. Jedna dopisnice z října 1913 je bez podpisu. Jeden dopis je poslaný jménem vedoucího Zdeňka Loudy⁵⁷ – je z listopadu roku 1925. Poslední položkou je list s názvem *Změna redakce „Našeho Směru“*.

První dopisnice byla napsána 9. ledna roku 1912 Josefem Vydrrou. Vydra si v ní velice vychvaluje Tutschovu činnost a doufá v další spolupráci.

⁵⁵ Gigen se nachází v severní části Bulharska u hranic s Rumunskem. Nachází se asi 200 km severovýchodně od hlavního města Sofie.

⁵⁶ Josef Vydra (1884-1959), středoškolský profesor, historik umění a spisovatel.

⁵⁷ Zdeněk Louda (1889-1963), akademický malíř, středoškolský profesor a redaktor výtvarných časopisů.

Dopis z 30. dubna 1912 nese opět podpis Josefa Vydry. Vydra ujišťuje Tutsche o jistotě vydání jeho článku – tak by se mělo stát po prázdninách. Článek zatím nevyšel z důvodu velkého množství článků zaslaných dříve. Na dopise je i uvedena adresa redakce *Našeho Směru*: Schodová třída 6, Brno.

Následující je dopisnice z 10. července roku 1913. Obsahuje informaci o honoráři za Tutschův článek pro *Náš Směr*. Ten byl za jednu a třičtvrtě normostrany osm korun a sedmdesát pět haléřů.

Dopisnice z 23. října 1913 nenese podpis konkrétní osoby. Týká se soutěže, které se účastnil i Tutschův článek a získal druhé místo. Bude mu přiřknuta odměna, kterou redakce odešle na účet předplatného.

V dopisnici z 13. listopadu 1913 je Vydra velmi spokojený s novým Tutschovým článkem, jehož část byla dána ihned na kopírování.

Další položkou je oznámení změny redakce *Našeho Směru*. Josefa Vydru vystřídal na tomto postu profesor Zdeněk Louda.

Posledním dopis je od Zdeňka Loudy a byl napsaný 14. listopadu 1925. Louda by rád věděl odůvodnění zrušení Tutschova předplatného *Našeho Směru* z důvodu možností časopis vylepšit.

2.1.35 SLOŽKA 1/35

Obsahem složky jsou dvě psaní od Augustina Aloise Neumanna.⁵⁸ První je Neumannova vizitka s krátkým textem na zadní straně z března roku 1937. Druhý je pak korespondenční lístek ze srpna 1936.

V psaní z 21. března 1937 děkuje Neumann za zaslání brožury, za kterou se bude brzy revanšovat.

Korespondenční lístek byl napsán 13. srpna 1936 v Brně. Tutsch měl na Neumanna patrně prosbu ohledně neurčitých starších tezí. Neumann se bude moci podívat nejdříve na konci září, kdy se vrátí do Olomouce. „Zároveň si dovolím Vašemu archivu zaslati vycházející doktorskou disertaci o Vašem rodáku, opatu Nappovi⁵⁹ [...]“.

⁵⁸ Augustin Alois Neumann (1891-1948), katolický kněz, člen augustiniánského řádu a profesor na Teologické fakultě Palackého univerzity v Olomouci.

⁵⁹ Cyril František Napp (1792-1867), opat augustiniánského kláštera v Brně, poslanec Moravského zemského sněmu.

2.1.36 SLOŽKA 1/36

Obsahem je pouze jeden korespondenční lístek odeslaný 3. srpna 1934 Josefem Ornerem⁶⁰ z Městečka Trnávka.

Orner informuje Tutsche o nálezu z roku 1891, kdy byly nalezeny stříbrné denáry, které si dělníci rozebrali domů. Denáry nejsou nijak vzácné – v *Národním muzeu v Praze* jich je velké množství.

2.1.37 SLOŽKA 1/37

Složka obsahuje jeden korespondenční lístek od Vladimíra Poláčka.⁶¹ Dopis byl napsán v Brandýse nad Labem 27. září 1948.

Poláček děkuje Tutschovi za upozornění na článek o motýlí farmě v časopise *Mitteilungen zur Volks- und Heimatkunde des Schönhengster Landes*.⁶² Rád by od Tutsche zjistil tipy na další články s entomologickým zaměřením. Na závěr připojuje Poláček prosbu o zaslání adres místních amatérských entomologů, se kterými by se mohl spojit ohledně jeho entomologického výzkumu oblasti Moravské Třebové.

2.1.38 SLOŽKA 1/38

Složka obsahuje dva dopisy od Vladimíra Josefa Procházky.⁶³ Oba dopisy pocházejí z roku 1906, z října a prosince.

Dopis z 11. října 1906 byl napsán v Jevíčku. Procházka byl zaujat Tutschovým článkem ve *Věstniku prostějovského přírodovědeckého klubu*. Procházka prosí Tutsche o setkání ohledně trnávských nalezišť.

Druhý dopis z 29. prosince 1906 byl napsán v Tišnově. Procházka prosí Tutsche o zaslání vzorků půdy z oblasti mezi Městečkem Trnávkou a Vranovou Lhotou, které by posloužily jeho výzkumu.

⁶⁰ Josef Orner, od roku 1907 učitel v Městečku Trnávka.

⁶¹ RNDr. Vladimír Poláček (1926-1990), odborný pracovník Mikrobiologického ústavu Československé akademie věd.

⁶² *Mitteilungen zur Volks- und Heimatkunde des Schönhengster Landes*. Mährisch-Trübau: Holzmaister Museum.

⁶³ Vladimír Josef Procházka (1862-1913), geolog a paleontolog. Působil v říšském geologickém ústavu ve Vídni nebo Moravském zemském muzeu v Brně.

2.1.39 SLOŽKA 1/39

Ve složce se nachází jediný dopis od neznámého pisatele. Podpis je nečitelný. Dopis byl napsán 10. ledna 1931.

Celý dopis se týká blíže nespécifikovaného článku z oblasti geologie. Pisatel napsal článek určený laické veřejnosti a netroufá si ho šířit mezi odborníky. I tak ale prosí Tutsche, aby článek zaslal do redakce *Od Horácka k Podyjí*⁶⁴ a poprosil je o úpravy článku, aby vyhovoval, nebo jeho zaslání zpět.

2.1.40 SLOŽKA 1/40

Složka obsahuje jeden korespondenční lístek z 29. října roku 1931. Byl napsán M. Sasínem z Černé Hory.

Sasín podává informace o Tutschově návštěvě. Popisuje mu cestu, kterou se do Černé Hory dostane – vlakem do Rájce a poté autobusem. Návštěva by se mu hodila v sobotu, neděli nebo pondělí.

2.1.41 SLOŽKA 1/41

Obsahem složky je celkem šestnáct dopisů a korespondenčních lístků od jednoho odesílatele – Josefa Skutila. Položky jsou odeslané mezi lety 1930-1944. V roce 1930 to byl korespondenční lístek z října, z roku 1931 psaní z ledna, února a října. Následující dopis je z listopadu 1935. Další jsou z roku 1936 – z října a listopadu. Z roku 1937 jsou to dopisy z března a dubna. Jeden dopis pochází z dubna roku 1944. Poté se ve složce nachází dopis bez roku odeslání a jeden korespondenční lístek bez data odeslání.

Z 26. října roku 1930 pochází korespondenční lístek, který se týká prosby Josefa Skutila o schůzku s Tutschem. Skutil přijede do Boskovic přednášet a chce se s Tutschem sejít ohledně další spolupráce.

Následující korespondenční lístek je z 1. ledna roku 1931. Skutil prosí Tutsche o svolení otisknout jeho článek o Malé Hané pro časopis *Hanácko* a o zmínění se o jevíčských nálezech v časopise olomouckého muzea.⁶⁵

⁶⁴ *Od Horácka k Podyjí: vlastivědný sborník západní Moravy*. Znojmo: Okresní osvět. sbor.

⁶⁵ *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci*. Olomouc: Vlastenecký spolek muzejní olomoucký.

V dopise z 12. ledna roku 1931 vrací Skutil Tutschovi jeho článek o Malé Hané s korekturou. Skutil dále žádá osobní setkání kvůli spolupráci. Na závěr píše, že Tutschovi zasílá dotazníky brněnského muzea o archivních nálezech.

Korespondenčním lístkem z 8. února 1931 informuje Skutil Tutsche o otisknutí jeho článku o Malé Hané v čísle dalšího ročníku časopisu *Hanácko*. Na závěr připojuje prosbu, ve které doufá, že se Tutsch stane členem *Archeologického klubu v Brně*, který se Skutil chystá založit.

Z dopisu z 12. října 1931 se dozvídáme, že se *Hanácko* přejmenovalo na *Vlastivědný Věstník Moravský*. Skutil prosí o zaslání kratšího článku.

Korespondenční lístek z 31. října 1931 slouží jako pozvánka na členskou schůzi *Archeologického klubu v Brně*. Schůze se konala v neděli 8. listopadu v prehistorickém oddělení *Moravského Zemského Muzea* od desíti hodin.

Dopis z 18. listopadu 1935 nese hlavičku *Zemského musea v Brně*. Dopis se týká Skutilova zájmu o Popelkovy publikace ohledně Boženy Němcové. Rád by se od Tutsche dozvěděl nesprávná tvrzení o Jevíčku v této publikaci. Na závěr připojuje Skutil prosbu o exkurzi v Jevíčku, které by rád archeologicky zpracoval.

Z korespondenčního lístku z 1. října 1936 se dozvídáme o pokračování prací na Hradisku a možné návštěvě Emila Tutsche, kdy by se se Skutilem dohodli na spolupráci ohledně Jevíčka.

V korespondenčním lístku z 6. října 1936 informuje Skutil Tutsche o svém příjezdu 16. října spolu s Jaroslavem Mackerlem.

Z korespondenčního lístku z 6. listopadu 1936 nelze přesně vyčíst, jaké záležitosti se týká. „*At' pan Prof. M. pošle filmy znovu do Prahy [...] My totiž právě toho dne končíme. Pojedu možná ještě tento měsíc do Bosk. a už bych se event. u Vás zastavil.*“

Dopis z 26. března roku 1937 se týká přednášky, kterou by měl Josef Skutil uvést v Jevíčku. Žádá od Tutsche výběr data a jeho včasné oznámení, aby si mohl veškerý materiál nachystat.

Z roku 1937 pochází i korespondenční lístek z 24. dubna. Lístek navazuje na dopis z 26. března 1937. Podle textu se dozvídáme, že přednáška se odloží až na podzim.

Další dopis pochází až z 13. dubna roku 1944. Týká se nespécifikovaných křesadel, o kterých Skutil píše článek a žádá Tutsche o materiál, který Tutsch vydal.

U dalšího dopisu víme pouze datum, a to 18. prosince. Dopis se týká přednášky o německé jednotě, kterou by Skutil rád přeložil až na únor.

Poslední položkou je korespondenční lístek bez data. Víme jen, že byl odeslán z Brna s hlavičkou *Zemského muzea v Brně*. Lístek se týká publikací o Boženě Němcové.

2.1.42 SLOŽKA 1/42

Složka obsahuje celkem tři korespondenční lístky a jeden dopis od Václava Spitznera⁶⁶ a týkají se *Přírodovědeckého klubu v Prostějově*. U dvou korespondenčních lístků a jednoho dopisu je nám znám i rok jejich odeslání, a to rok 1904. Konkrétně je to měsíc březen, červen a prosinec. U posledního korespondenčního lístku víme pouze datum, rok není čitelný.

Dopis z 12. března roku 1904 je rozsahem nejdelší psaní celé složky. Na úvod Spitzner zmiňuje, že zaslal i legitimaci (viz. složka 1/3) a stanovy *Přírodovědeckého klubu v Prostějově*. Dopis se týká geologického a entomologického sběru. Tutsch již zaslal Spitznerovi zkameněliny a ten ho nyní žádá o zaslání vzorků plžů a mlžů. V dopise jsou také zmíněny zaslané korály rodu *Heliastrea Reussiana*.

Korespondenční lístek z 29. června 1904 se týká dříve zaslaných korálů. Spitzner tento nález rozeslal mezi své kolegy.

V korespondenčním lístku z 11. prosince 1904 se dozvídáme, že se *Přírodovědecký klub v Prostějově* chystá uveřejnit Tutschův článek o miocénu⁶⁷ na Malé Hané.

Poslední korespondenční lístek složky pochází z 22. května. Lístek se týká vzorků hornin, které Spitzner prosí zasílat ve velikost 10 x 12 centimetrů. Dále zmiňuje korály, u kterých čeká na jejich zařazení.

⁶⁶ Václav Spitzner (1852-1907), geolog, entomolog, učitel na české reálce v Prostějově a zakladatel Přírodovědeckého klubu v Prostějově.

⁶⁷ Miocén je nejdelší geologická epocha třetihor.

2.1.43 SLOŽKA 1/43

Obsahem složky je jeden dopis z června roku 1948 odeslaný přednostou *Státního památkového úřadu pro Moravu a Slezsko v Brně* Ing. Stanislavem Sochořem.⁶⁸

Dopis byl napsán v Brně dne 15. června roku 1948. V hlavičce je uvedeno číslo jednací 1958/48. Dopis se týká určení místa hradiště „Recen“. Sochor oznamuje Tutschovi, že hradiště tohoto názvu neznají. Pravděpodobně by mohlo jít o místo „Greczen“. Ve *Státním památkovém úřadu pro Moravu a Slezsko v Brně* se domnívají, že jména „Recen“ a „Greczen“ by mohlo být označeno hradiště Hradec u Opavy.

2.1.44 SLOŽKA 1/44

Ve složce se nachází jeden dopis od Jana Krásky z listopadu roku 1934.

Dopis byl odeslán jménem pokladníka *Muzejního spolku v Brně*. Zasílá Tutschovi nabídku nákupu knih o jevíčském okrese za zvýhodněnou předvánoční cenu osm korun. Tuto nabídku má Tutsch předat i svým kolegům. Objednávky má odeslat na adresu Bohumíra Jakla v Brně.

2.1.45 SLOŽKA 1/45

Obsahem složky jsou čtyři dopisy od Karla Svobody.⁶⁹ Všechny dopisy jsou z roku 1947, po jednom z měsíců března, dubna, května a července. Dopisy byly odeslány z Brna.

V dopise z 5. března roku 1947 oznamuje Svoboda Tutschovi, že přijede do Jevíčka sepsat oficiální soupis památek. Zároveň má Svoboda soukromý dotaz. Týká se hradu Plankenberg, který kdysi stával u Biskupic u Jevíčka. Svoboda by rád zjistil jeho přesnou polohu.

V dopise ze 7. dubna 1947 oznamuje Svoboda, že do Jevíčka dorazí na jaře, aby sepsal soupis památek a podíval se na areál Plankenburgu, o čemž se zmiňuje v dopise z 5. března 1947.

Dopis z 26. května 1947 nás informuje o velkém pracovním zatížení Karla Svobody.

⁶⁸ Ing. arch. Stanislav Josef Sochor (1882-1959), ředitel Uměleckoprůmyslového muzea v Brně a přednosta Státního památkového úřadu pro Moravu a Slezsko v Brně.

⁶⁹ Karel Svoboda (1896-1954), muzejní pracovník, historik umění a v letech 1927-1951 pracovník památkového úřadu v Brně.

Z dopisu z 12. července 1947 se dozvídáme, že se Emil Tutsch rozhodl vzdát se pozice konzervátora. Svoboda si opět stěžuje na mnoho práce, stejně jako v dopisu z 26. května 1947.

2.1.46 SLOŽKA 1/46

Složka obsahuje pouze jeden korespondenční lístek od pana Čermáka z října roku 1931.

Korespondenční lístek souvisí s korespondenčním lístkem ze složky 1/24 od Ludvíka Krčka. Obsahem je opět Tutschův dotaz na místní názvy „Skřípovský potok“ a „Veličina“.

2.1.47 SLOŽKA 1/47

Složka obsahuje dva dopisy od Josefa Šústala⁷⁰ z *Muzejního spolku v Brně*. Oba dopisy byly odeslány v roce 1914, v únoru a březnu.

První dopis je z 22. února roku 1914. Šústal informuje Tutsche, že se rada *Vlastivědy Moravské* usnesla požádat o sepsání moravskotřebovského okresu do *Vlastivědy Moravské*. Dozvídáme se o lhůtě, která je tři roky. Honorář je padesát korun za jeden arch.

V dopise z 24. března 1914 píše Šústal Tutschovi, že se má ohledně materiálu a ostatních redakčních věcí obrátit na Františka Dvorského.⁷¹

2.1.48 SLOŽKA 1/48

Obsahem složky je jeden dopis s hlavičkou *Lexikografické a dialektologické komise III. třídy České Akademie cis. Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění*. Pod dopisem je podepsán František Trávníček.⁷²

Dopis pochází z 3. února roku 1913 a je uveden po jednacím číslem 891. Trávníček informuje Tutsche o reakci *Lexikografické a dialektologické komise III. třídy České Akademie cis. Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění* na jeho dopis z 10. srpna roku 1912. Tutsch má zaslat své dialektologické sbírky, které budou posouzeny komisí.

⁷⁰ Josef Šústal (1864-1945), středoškolský profesor a autor spisů z oboru pedagogiky.

⁷¹ František Dvorský (1846-1917), středoškolský profesor, přírodovědec a vlastivědný pracovník v Brně.

⁷² František Trávníček (1888-1961), slavista, bohemista, profesor na Masarykově univerzitě v Brně a akademik Československé akademie věd.

2.1.49 SLOŽKA 1/49

Ve složce se nachází jeden dopis odeslaný z Brna v dubnu roku 1949 Dr. Rudolfem Turkem.⁷³

Dopis pochází ze 3. dubna roku 1949. Turek byl pověřen *Ministerstvem školství, věd a umění*, aby zodpověděl Tutschův dopis – není uvedeno datum, pouze jednacím číslem, 282/49. První odstavec se týká hradišť Mařín, Velké Opatovice a Hradečná. „[...] *pokud jde o Mařín, jsem nyní na základě knížky Ing. Mackerleho [...] jiného názoru a myslím, že jde skutečně o hradisko slovanské. Velké Opatovice prohlašuje ing. Mackerle sám za platěnické [...] mohlo být zároveň hradisko slovanské. O Hradečné [...] nic nevíme [...]*“. Druhý odstavec je věnován oppidu Recen. Na závěr si Turek vychvaluje Tutschův zájem o jemu svěřenou oblast.

2.1.50 SLOŽKA 1/50

Složka obsahuje dva dopisy psané Emilem Tutschem jeho manželce, Aurelii Tutschové do Jevíčka. Dopisy jsou odeslané během první světové války poštou. Jeden dopis je z března roku 1916, druhý je z října bez čitelného roku.

V dopise z 2. března roku 1916 informuje Tutsch manželku, že jí posílá domů knihy a nějaké místní obrázky. Na závěr dopisu píše: „*Do Vorony ještě jsem se nedostal. Exhumují se jen mrtvoly z oněch hrobů, jež jsou příliš blízko domů a cest [...]*“.

Na začátku dopisu z 21. října sděluje Tutsch manželce své obavy, zda jí došla všechna jeho psaní. Manželce popisuje ubytování, denní režim a stravu. Dále prosí Tutsch o zaslání vlněných ponožek, čokolády, tužky a barev se štetci. Z dopisu se také dozvídáme, že spolu s vojáky jsou v táboře i zajatci. „*Od zajatců dal jsem si vyřezat lžičku a krabičku [...]*“. Na závěr také zjišťujeme, že byl Tutsch zraněn na noze, ale zranění se už skoro zahojilo.

2.1.51 SLOŽKA 1/51

Obsah složky se týká korespondence Emila Tutsche s Antonínem Václavíkem.⁷⁴ Konkrétně je to vizitka Antonína Václavíka, jeden dopis z roku 1941, jeden z roku 1942 a jeden z roku 1944. Z roku 1950 je to dopis z května a z července, pohlednice ze září a

⁷³ Rudolf Turek (1910-1991), pracovník Státního archeologického ústavu a prehistorického oddělení Národního muzea v Praze.

⁷⁴ PhDr. Antonín Václavík (1891-1959), etnograf a muzejník. Na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně založil etnografický seminář.

korespondenční lístek z prosince. Dvě pohlednice z listopadu a prosince pocházejí z roku 1951. Posledními položkami jsou dvě odpovědi Emila Tutsche, jedna bez data, druhá ze září 1950.

Dopis z 25. června 1941 byl odeslán z Uherského Hradiště. Václavík v něm děkuje Tutschovi za zásilku.

Dopis z 15. září 1942 byl taktéž napsán v Uherském Hradišti. Václavík žádá po Tutschovi ukázky starodávného zvykového pečiva, potřebné pro jeho bádání.

Následující dopis je až z 9. června roku 1944, napsán byl taktéž v Uherském Hradišti. „[...] *dovoluji si Vás prositi, abyste mi připojenou obálkou laskavě sdělil jak se máte, co dělá museum [...]*“. Dále prosí Václavík o informace o způsobu a vzorech malovaných kraslic v okolí Jevíčka.

Dopis odeslaný 22. května 1950 z Brna informuje Tutsche o návratu Václavíka z nemocnice. Děkuje za zaslané úvodníkové pásy.

V dopise z 5. července 1950 informuje Václavík Tutsche, že se k němu nedostane v červenci, ale až v září. Spolu s dopisem bylo odesláno i potvrzení o zinventarizování desíti lidových textilií, odeslaných Tutschem, pod čísla dvacet až třicet.

Další položkou je pohled z 19. září roku 1950 z Brna. V něm Václavík oznamuje Tutschovi, že míří s nemocí do lázní v Luhačovicích.

Korespondenční lístek z 20. prosince roku 1950 je přáním Nového roku od Antonína Václavíka Emilu Tutschovi.

Další pohled byl odeslán 24. listopadu roku 1951 z Prahy. Je to pozdrav z pracovního zájezdu etnografického semináře v čele s Antonínem Václavíkem.

Pohled z 21. prosince roku 1951 je přáním radostných Vánoc a Nového roku od Antonína Václavíka.

Jedna z odpovědí Emila Tutsche v této složce pochází z 18. září 1950. Tuto odpověď můžeme zařadit za dopis z 5. července 1950. V odpovědi totiž Tutsch informuje Václavíka, že bude muset ze zdravotních důvodů odložit jeho návštěvu v září.

Poslední položkou je nedatovaná odpověď Emila Tutsche, Zmiňuje v ní výšivky, které mají být umístěny do moravského muzea nebo univerzitního semináře.

2.1.52 SLOŽKA 1/52

Složka obsahuje komunikaci Emila Tutsche s Pavlou Vacovou. Psaná komunikace v této složce začíná dvěma dopisy z května a června a jedním pohledem z června 1938. Z roku 1939 jsou to dva dopisy z ledna a července a dva korespondenční lístky z ledna a února. Následující položky jsou až z roku 1941, a to dopisy z dubna, května a prosince. Z roku 1942 je ve složce pouze pohled z října. Z roku 1944 jsou obsahem tři dopisy ze srpna, září a října. Dva dopisy z ledna pocházejí z roku 1945. Z roku 1946 je to jeden dopis z května a jeden korespondenční lístek ze srpna. Složka dále obsahuje dvě nedatované položky – jeden korespondenční lístek a jeden pohled. Posledními položkami složky jsou říkadla, písně, tanečky, nespecifikované verše, text o horáckém kroji a obrázky stavení z Velkých Opatovic, Knínic a Dolního Smržova.

Dopis z 23. května roku 1938 byl odeslán z Brodku. Týká se historicko-archeologického badání Vacové, ve kterém jí Tutsch pomáhá. Dozvídáme se, že se bude muset držet nejistých pramenů, protože archeologické nálezy nejsou. Ke svému badání by potřebovala knihu Františka Hrubého *Církevní zřízení v Čechách a na Moravě od konce 10. století do konce 13. století a jeho poměr ke státu*⁷⁵, ale nemůže ji sehnat. Dále ji zajímá blíže neurčený kostel v dané oblasti. Na závěr se zajímá, zda by Tutsch nechtěl její povídky z Malé Hané a posílá mu svou tiskem vydanou knížku.

Následující dopis pochází z 12. června roku 1938. Dozvídáme se, že Vacová byla nemocná, i tak ale ve svém badání pokračovala. Dále se Vacová zmiňuje o blíže neurčených obrázcích. Jedním z nich je ale patrně obrázek děvčete v kroji. Dále Vacová zmiňuje štěpánovské nářečí a s ním spojené říkanky, přísloví a nadávky.

Ze 17. června roku 1938 pochází pohled z *X. všesokolského sletu v Praze*. Vacová informuje Tutsche, že bude pobývat dva až tři dny ve Velkých Opatovicích a staví se i do Jevíčka.

Z dopisu z 3. ledna 1939 se dozvídáme, že Vacová byla nucena se se svou rodinou uchýlit do chudších poměrů. Zmiňuje také pomalejší postup ve své práci. „*Ach, zatím to*

⁷⁵ HRUBÝ, František: *Církevní zřízení v Čechách a na Moravě od 10. do konce 13. století a jeho poměr ke státu*. Praha, 1917.

nejde jak bych chtěla. [...] teprve dnes vím co je to být a nebýt na útěku, [...] zvykat si.“
Dále Tutsche prosí o sehnání druhého dílu svatováclavského sborníku.⁷⁶

Korespondenční lístek z 22. ledna 1939 je poslán Vacovou, která stále čeká na Tutschovu odpověď na dopis z 3. ledna roku 1939. Nejvíce ji zajímá, zda bude Tutsch schopný sehnat svatováclavský sborník.

V korespondenčním lístku ze 7. února 1939 se dozvídáme, že se Tutschovi podařilo sehnat sborník, o který ho Vacová žádala v dopise ze 3. ledna 1939. Informuje také Tutsche, že nemůže na jeho besídku svými materiály přispět, jelikož je poslal kolegyni do Prahy.

V dopise z 31. července 1939 informuje Vacová Tutsche, že mu zašle následující knihy: *Moravská jména místní*⁷⁷, *Úkladný útok*, *Pět legend*⁷⁸, *Svitání* a *Historický časopis*. Ponechá si *České dějiny*. V příloze zaslala dvě písně ze Štěpánova, které ale nejsou obsahem složky.

Následující dopis pochází z 8. dubna roku 1941. Vacová se zmiňuje o svém onemocnění, ze kterého se už ale uzdravila. Dále děkuje Tutschovi za půjčení bližší neurčené knihy. Vacová se o Tutschovi bavila s akademickým malířem Františkem Řehořkem⁷⁹ z Kořence. Domnívá se, že by si rozuměli a měli se seznámit.

Dopis z 18. května 1941 se opět týká výzkumu Vacové, o kterém se zmiňuje již v dopise z 23. května 1938. Tutsch jí půjčil neurčitou knihu, díky které zjistila nové informace. Dále zmiňuje přepadení biskupa Zdíka, které je uvedeno v dané knize. Na závěr upozorňuje na význam a vznik slova *pomeča*. „*Vzniklo patrně z pomlča – je-li něčí jednání utrpěno, tedy se říká udělal to a to – pomeča.*“

Z dopise z 27. prosince roku 1941 se dozvídáme, že Vacová úspěšně dokončila 16. prosince svoji knihu. Dále oznamuje Tutschovi chystanou návštěvu, kdy se 2. ledna chystá do Velkých Opatovic a při té příležitosti navštíví Tutsche v Jevíčku.

⁷⁶ GUTH, Karel – KAPRAS, Jan – NOVÁK, Antonín – STLOUKAL, Karel: *Svatováclavský sborník: na památku 1000. výročí smrti knížete Václava Svatého*. Díl II, Svatováclavská tradice. Praha: Národní výbor pro oslavu svatováclavského tisíciletí, 1937.

⁷⁷ ČERNÝ, František – VÁŠA, Pavel: *Moravská jména místní: výklad filologické*. Brno, 1907.

⁷⁸ ODVALIL, František: *Pět legend*. Praha: Ladislav Kunčič, 1930.

⁷⁹ František Řehořek (1890-1982), český figuralista a realista. Jeho častým motivem byl kořenecký kroj.

Na pohledu z 15. října 1942 děkuje Vacová Tutschovi za příjemně strávený půlden a na pohledu posílá neurčitou chalupu, kterou slíbila poslat.

V dopise z 3. srpna 1944 píše Vacová v obavě, jak Tutsch dopadl během velmi špatného počasí, které ji zastihlo v Šebetově u sestry. Na konci strany je připsán odpolední dodatek, který reaguje na přichozí dopis Emila Tutsche. V tom špatném počasí promoknul.

V dopise z 23. září 1944 se dozvídáme, že Vacová poslala za Tutschem svoji kolegyni pro fialky a jejich sazenice.

K následujícímu dopisu z 14. října roku 1944 se ve složce dochovala i obálka. Dopis navazuje na dopis z 23. září 1944, kdy Vacová prosí o fialky, za které v tomto dopise děkuje. Informuje také Tutsche, že pokračuje na korektuře blíže nespecifikované knihy.

Prvním dopisem roku 1945 byl ten napsaný 8. ledna. Vacová posílá Tutschovi své obrázky, aby si vybral. Dále zasílá přebytečné duplikáty fotografií, které získala na Kořenci – informuje, že si jimi doplní svou národopisnou práci. K dopisu přikládá i svoji práci *Stříbrný oblak*. Vacová také zmiňuje poslané recepty a informace k nim i surovinám potřebných na přípravu. Všechny přílohy zaslané s dopisem nejsou součástí složky.

Dopis z 16. ledna 1945 přímo navazuje na dopis z 8. ledna 1945. Mezi dopisy zaslala Vacová Tutschovi balíček, ale je stále bez odpovědi, zda dorazil. Proto znovu píše, aby se ujistila, zda balíček dorazil či nikoliv. V dopise také shrnuje své obavy o ztrátu balíčku, jelikož v něm poslala nějaké své obrázky, originál její knihy *Stříbrný oblak* a duplikáty fotografií kořeneckého kroje. Vacová má do Jevíčka zaslat část další knihy k opisu a obává se, aby dorazil.

Poslední dopis složky pochází z 3. května roku 1946. Dopis se týká blíže nespecifikované události, kterou Tutsch Vacové navrhl. Ta na něj v dopise ale naléhá, aby událost odložil, aby se dostatečně připravila a vynahradila si čas. „*Počká li tady tato věc, která spinkala sladce po desetiletí, ještě o půl roku déle, nezboří se svět, ne? [...]* Doufám, že se mi podaří přijet za Vámi co nejdříve a pak v klidu smluvíme celý plán.“

Poslední datovanou položkou je korespondenční lístek ze 3. srpna 1946. Vacová prosí Tutsche o možnost osobního setkání, aby se s ním poradila ohledně národopisných

záležitostí. Dojela by 6. nebo 7. srpna a pokud by Tutsch nebyl doma, prosí, aby jí dal vědět a přijela by jindy.

Složka obsahuje i korespondenční lístek, z jehož razítka není čitelné datum. Vacová prosí Tutsche o následující knihy: *Podunajská dědina*⁸⁰, *Luhačovické Zálesí* a *Příručka národopisného pracovníka*.

U pohledu, kde jsou vyobrazeny Lázně Slatinice u Olomouce je razítko též špatně čitelné. Vacová posílá pozdravy z léčby.

Ve složce se také nacházejí volně vložené listy. Na prvním jsou celkem čtyři říkadla. Uvádíme začáteční verše: „*Šla babička do Jevička [...]*“, „*Hop, hop, hopasa [...]*“, „*Kolibala babka dědka [...]*“, „*Zatraceny papuče [...]*“. Na stejném listu jsou uvedeny i zvyky. První se týkal vykopávání brambor, kdy nastrojili brambor, který se podobal lidské postavě a po vykopání brambor jej dali hospodáři. Druhým zvykem bylo odevzdání upečené „husičky“ s peřím.

Na volných listech se nachází i celkem osm písní. Opět uvádíme počáteční verše: „*Zeli chochrlatý [...]*“, „*V ovrčovským mlejně [...]*“, „*Kviadrle, kvindrle [...]*“, „*Švec po hrázi jede [...]*“, „*Poslechněte co nového [...]*“, „*Smutně hrajte muzikanti [...]*“, „*Z hlubokosti své těžkosti [...]*“ a „*Slyšel jsem novinu přežalostnou [...]*“.

Dále se na volných listech nachází tanečky. Z Kořence to je tanec *Bič*. Z Horního Štěpánova *Otevřete, otevřete, otevřete, Kohót, Žid, Švec, Káča, Hulán, Šotyš* a *Utikej, Káčo utikej*.

Na jednom listu je uvedeno několik veršů – není specifikované o jaký lidový pramen se jedná. „*Nyní já jdu k tobě na námluvu, já bych byla ráda nevěstou tvou. [...]*“.

Na posledních volných listech složky je psacím strojem psaný text o horáckém kroji.

Posledními položkami složky jsou celkem čtyři obrázky domů. Jeden je z Velkých Opatovic, dva z Knínic – číslo popisné 4 a 65 a jedno stavení na adrese Dolní Smržov číslo 9.

⁸⁰ VÁCLAVÍK, Antonín – VÁŽNÝ, Václav – ČERNÍK, Josef: *Podunajská dedina v Československu*. Bratislava: Vydavateľské družstvo, 1925.

2.1.53 SLOŽKA 1/53

Obsahem složky jsou dva korespondenční listky zaslané z *Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci*. Oba pocházejí z roku 1926, první z března, druhý z prosince.

V korespondenčním listku z 16. března 1926 informují Tutsche, že nemohou vydat jeho článek v posledním čísle časopisu, jelikož je již v tisku. Uveřejní ho v dalším čísle.

V korespondenčním listku ze 17. prosince 1926 je podobná odpověď jako v korespondenčním listku z 16. března 1926. Tutschův příspěvek opět nevytisknou hned, jelikož je číslo časopisu již v tisku. Otisknou ho tedy v následujícím.

2.1.54 SLOŽKA 1/54

Složka obsahuje celkem sedm novoročních přání. Jsou z let 1926-1931, jedno je bez data.

Novoroční přání z let 1926, 1927, 1928, 1929, 1930 a 1931 byla odeslána Jaroslavem Votrubou.⁸¹

Přání bez data je odesláno rodinou Pittichovou.

2.1.55 SLOŽKA 1/55

Obsahem složky jsou celkem tři dopisy od Josefa Vrbky. Pocházejí z listopadu roku 1947 a ze srpna a září roku 1948.

První dopis byl napsán 12. listopadu roku 1947 v Bezděčí. Tutsch se od Oskara Novotného⁸² dozvěděl, že Vrbka bude vypracovávat spis o Bezděčí a o Unerázce. Jelikož se o tuto oblast Tutsch zajímá, Vrbka ho prosí o pomoc. Vrbka prosí i o Tutschovu fotografii, životopisná data a přehled prací. Dále Vrbka prosí o fotografie učitele Spatziera, Krause a Františka Wenzla. Vrbka by se také s Tutschem rád setkal osobně.

Dopis ze 4. srpna 1948 byl opět napsán v Bezděčí. Dozvídáme se, že Vrbka vrací Tutschovi jeho poznámky o Bezděčí a Unerázce. Vrbka také oznamuje, že brzy pošle spis do tisku.

Poslední dopis složky pochází ze 6. září roku 1948. V tomto dopise prosí Vrbka Tutsche opět o jeho životopisná data – kde studoval a působil.

⁸¹ Jaroslav Votruba (1889-1971), akademický malíř, spisovatel a člen několika uměleckých spolků na Moravě a na Slovensku (Umělecká beseda slovenská, Sdružení výtvarných umělců moravských).

⁸² Oskar Novotný (1880-?), projektant a vodohospodář narozený v Bezděčí.

2.1.56 SLOŽKA 1/56

Složka obsahuje pouze jeden dopis od Františka Zeleného.⁸³

Dopis pochází z 23. června roku 1949. Nese hlavičku *Advokát JUDr. František Zelený, obhájce ve věcech trestních, Moravská Třebová*. Dopis se týká rozhlasového vysílání, kterého se má Tutsch zúčastnit v září roku 1949. Měl by promluvit o životě na Malé Hané.

2.1.57 SLOŽKA 1/57

Složka obsahuje dopis od neznámé osoby z října roku 1946, dále dopis napsaný Emilem Tutsche z října 1948 a dopis od Heleny bez data. Součástí je i text popisující film. Dále obsahuje dva špatně čitelné dopisy bez data a jeden list s nečitelnými poznámkami.

Dopis z 19. října roku 1946 nenes žádný podpis. Dopis se týká finanční úřední záležitosti. Dopis je osobní, pisatel na závěr děkuje za cigarety a přeje zdraví.

Dopis od Emila Tutsche byl napsán 5. října roku 1948 v Jevíčku. Dopis se týká *Státního památkového úřadu*, kam Tutsch psal ohledně nekonkrétního historického objektu. Tutsch zmiňuje špatný stav budovy, kterou se pokusil opravit Sokol, ale na žádost *Státního památkového úřadu* práce zastavili. Tutsch prosí o obnovení těchto dobrovolných a finančně nenáročných prací.

Poslední dopis složky je od Heleny – příjemní není uvedeno. Dopis neobsahuje datum, pouze zpáteční adresu: Olomouc Letná – Hanušova 7. V dopise si Helena stěžuje na nedostatek času a vzpomíná na návštěvu u Tutschových.

Text psaný na stroji popisuje, jak funguje fotoaparát. Dále jak vypadá natáčení filmu a jak funguje filmová kamera. Na závěr text popisuje, jak vzniká kreslený film.

Posledními položkami jsou dva dopisy bez data. První dopis je téměř nečitelné. Z druhého lze vyčíst, že se Emil Tutsch vzdal na svou žádost neurčité funkce.

2.2 KARTON 2

2.2.1 SLOŽKA 2/1

Složka obsahuje položky týkající se archivu ve Velkých Opatovicích. Jsou to desítky katalogizačních lístků s textem přepsaným z původního pramene, datem a

⁸³ František Zelený, trestní advokát v Moravské Třebové.

popisem původního pramene. Jsou rozděleny do několika skupin: *Opatovský archiv – Pergameny*, *Opatovský archiv – Papírové listiny a Opatovice – vrchnostenské*. Dále je součástí složky trhací kalendář s poznámkami o archivu ve Velkých Opatovicích. Obsahem jsou i seznamy různých povah nebo nákresy map různých oblastí.

Podsložka *Opatovský archiv – Pergameny* obsahuje celkem dvacet jedna katalogizačních lístků. Datovány jsou mezi lety 1530-1764.

Podsložka *Opatovský archiv – Papírové listiny* obsahuje sedmdesát tři katalogizačních lístků. Datovány jsou mezi lety 1530-1793.

V trhacím kalendáři, který je pojmenován *Opatovský archiv* jsou rozeznatelné dva nadpisy. *Číslování v Notizenblatt* je rozděleno na třicet šest částí psaných v německém jazyce. Jsou špatně čitelné. *Číslování v archivu opatovickém* je rozděleno na padesát částí, kdy jsou pouze u některých napsané špatně čitelné poznámky.

Poslední podsložka nese název *Opatovice – vrchnostenské*. Obsahuje přepis části knihy Franze Martina Mayera: *Geschichte Österreich mit besonderer Rücksicht auf das Kulturleben*.⁸⁴ Vypsány jsou konkrétně tyto části: I. část, s. 428-430, II. část s. 11-15, I. část s. 426, 427. Následuje čtyřicet šest katalogizačních lístků. Datace je mezi lety 1655-1849. V podsložce se nachází i blíže nespecifikovaná skupinová fotografie. Jsou připojeny některé špatně čitelné zápisy z *Pamětní knihy Velkých Opatovic*. Přiložená mapa zobrazuje oblast mezi Úsobrnem, Skřípovem, Brodkem u Konice, Benešovem, Kořencem, Šebetovem a Cetkovicemi. Obsahem je i obrázek, na kterém je zřetelný kostel a mlýn. Je přiložen i nákres blíže nespecifikovaného pomníku s přepisem jeho nápisu. Následující dvě položky se týkají lesů, polí, luk a pasek. První položkou je seznam s uvedením „části dědiny“ a názvů daných ekosystémů. Druhá položka je konkrétnější – zaměřuje se na pole a louky v Biskupicích. Biskupic se týká také přiložený list se špatně čitelnými poznámkami s uvedením jména Mackerle, list se vzkazem „*S úctou odevzdáno, Vilemína Koutníková*“ a seznam plánů Biskupic ze zámeckého archivu. Posledními položkami složky jsou mapy. Na jedné je nákres obce Chornice, dvě se týkají ekosystémů Biskupic, jedna biskupeckého zámku. Další mapa nese názvy obcí v německém jazyce a je na ní vyobrazeno okolí Biskupic. Rozměrově menší je mapa Libštejnského mlýna. Na poslední mapě je nákres blíže nespecifikované obce spolu s okolním ekosystémem.

⁸⁴ MAYER, Franz Martin: *Geschichte Ostereich mit besonderer Rücksicht auf das Kulturleben*. Wien: Wilhelm Braumüller, 1909.

2.2.2 SLOŽKA 2/2

Celá složka se týká Jaroměřic, Úsobrna a Cetkovic. Je rozdělena na čtyři položky. První s názvem *Jaroměřice, Úsobrno, Cetkovice* obsahuje celkem dvacet dva různých fotografií z daných tří obcí a jejich okolí. Dále je tu jedna dopisnice z 5. června roku 1910, výstřižek z blíže neurčených novin týkající se soudnictví na Blatensku a celkem tři technické nákresy pomníku. Následuje vyšrafovaný obraz domu, pod kterým je nečitelný nápis. Další položka se týká skláren v Úsobrně – *Monografie skláren S. Reich & Co.* v německém jazyce. Posledními položkami podsložky jsou přepisy listin, a to z 8. prosince roku 1536 – třikrát na stroji, dvakrát ručně a z 26. prosince roku 1601 – jednou na stroji, jednou ručně. Druhá podsložka se týká pouze Jaroměřic. Obsahuje tři fotografie, přepis publikace Alfonse Ševčíka⁸⁵ *Po stopách staromoravské šlechtické rodiny pánů Šubířů z Chobyně*⁸⁶ a s tím související dva rodokmeny Šubířů z Chobyně. Nakonec pak obsahuje devět nákresů a obrázků domů a ekosystémů. Třetí podsložka nese název *Cetkovice*. Nachází se zde pouze jedna fotografie a německým jazykem psaný text. Poslední podsložka *Paměti rodu Henzlova z Jaroměřic, čís. 3 a 27* obsahuje jednoduchý rodokmen rodu, stručný deník z let 1799-1872, přepis části knihy *Staré Jevičko*,⁸⁷ výpis z deníku a *Paměti Mikuláše a Floriany Henzla z Jaroměřic od r. 1799 do r. 1872*.

Fotografie v podsložce *Jaroměřice, Úsobrno, Cetkovice* jsou různého charakteru. První je skupinová fotografie několika stejně oblečených mužů a dětí. Následují dvě fotografie továrny, dřevěných stavení, blíže nespecifikované obce a jejího okolí nebo varhan v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Úsobrně. Další několik fotografií se týká jaroměřického zámku. Jsou to dvě fotografie portálu zámku – jedna z bližšího pohledu, druhá ze vzdálenějšího, a dvě fotografie obou znaků nacházejících se na stranách od zámeckého portálu. Další dvě fotografie patří náhrobkům – jeden nelze blíže specifikovat, druhý je náhrobek Jana rytíře z Linhartic v jaroměřickém kostele. Následující dvě fotografie se týkají velké budovy, kdy jedna fotografie ukazuje budovu celou, druhá se zaměřuje pouze na její boční část. Další jsou tři fotografie portrétu neznámého muže. Autorem fotografie s názvem *Pozdrav z Jaroměřic* je František Klíč. Na posledních fotografiích podsložky je vyfocen pomník – ze zadní strany fotografie jsou uvedeny rozměry pomníku a oltář blíže nespecifikovaného kostela. Na dopisnici z 5. června roku

⁸⁵ Alfons Ševčík (1894-1983), vlastivědný pracovník, ruský legionář. Zabýval se oblastí Valašska.

⁸⁶ ŠEVČÍK, Alfons: *Po stopách pánů Šubířů z Chobyně. Sborník Jednoty starých českých rodů. Šubířov: Místní národní výbor, 1946.*

⁸⁷ TUTSCH, Emil – MACKERLE, Jaroslav: *Staré Jevičko. Jevičko, 1937.*

1910 je vyfocen celkový pohled na Jaroměřice, náměstí a hora Kalvarie. Odesílatel je podepsán jako V. V., adresátem byl Jan Verner z Třepčína. Výstřížek z novin nese nadpis *Ze světa, Soudnictví na Blatensku za starých časů*. Podložka dále obsahuje tři technické nákresy různých pomníků. Vyšrafovaný obraz domu nelze blíže specifikovat. Nápis pod ním je patrně napsán německým jazykem, ale je špatně čitelný. *Monografie skláren S. Reich & Co.* uvádí stručnou historii této firmy v Úsobrně. Jsou uvedeny tovární pobočky, které se nacházely například v Protivanově nebo Vsetíně. Dále je popsáno technické vybavení továren i komerční pobočky sídlící ve Vídni, Paříži nebo Londýně. Na závěr je uvedeno, že tuto monografii opsal Emil Tutsch v Jevíčku v květnu roku 1932. Posledními položkami podložky jsou poté přepisy dvou listin. První listina pochází z 8. prosince roku 1536 a nachází se v podložce celkem pětkrát. „*Martin, opat, a konvent kláštera Hradiště prodávají vsi Úsobrno odúmrt za 12 zl. drobných peněz. [...]*“. Druhá pochází z 24. prosince roku 1601 a je v podložce uložena dvakrát. „*Opat Jiří Pavorýn z Pavorina a konvent kláštera Hradiště propouštějí poddané z Úsobrna z povinnosti půjčování sirotčích peněz své vrchnosti a z jistých robot proti povinnosti vožení dříví pivovarního a na případnou stavbu kostela. [...]*“.

Podložka *Jaroměřice* obsahuje tři fotografie – kostela, školy a lesa. Publikace Alfonse Ševčíka *Po stopách staromoravské šlechtické rodiny pánů Šubířů z Chobyně* má celkem dvacet sedm stran. Autor v ní popisuje moravskou i českou větev rodu a uvádí stručné životopisy členů obou větví rodu. Do podložky patří i dva rodokmeny rodu Šubířů z Chobyně. U jednoho je napsán i původní pramen „[...] *kolorovaný na pergameně – v jaroměřické farní pamětní knize mezi 12. a 13. listem při kapitole Brevis notitia de vita, at honortate D. D. Fundatorum, obsahující důležitá data o životě Fr. Mich. Šubíře.*“ Dále obsahuje nákresy tří erbů, dvou blíže nespecifikovaných ekosystémů, dvou domů, dalších čtyř nespecifikovaných budov a vstupní brány spolu s šesti neznámými stavbami. Další nákresy v dané podložce jsou opatřeny datem. Konkrétně jsou to nákresy tří domů z 24. října roku 1910, nákres mostu a nespecifikované budovy z 30. října roku 1910, barevný nákres domu ze stejného data a barevný nákres vesnice z 16. října roku 1910.

Třetí podložka s názvem *Cetkovice* obsahuje pouze fotografii cetkovické fary a německý text, který je špatně čitelný.

Poslední podsložka *Paměti rodu Henzlova z Jaroměřic, čís. 3 a 27* obsahuje deník s názvem *Poznamenání, v kerym roku se něco stalo*. V něm jsou uvedeny roky 1799, 1801-1805, 1807, 1809, 1811-1817, 1820, 1823-1824, 1826-1827, 1830-1834, 1836-1837, 1839-1855, 1857-1863, 1865-1869, 1871-1872. Dále je zde přepis z knihy *Staré Jevíčko*, konkrétně ze strany 57. Podsložka obsahuje i zkrácenou a stručnou verzi deníku. Poslední položkou je ručně napsaný koncept *Paměti Mikuláše a Floriana Henzla z Jaroměřic od r. 1799 do r. 1872*.

2.2.3 SLOŽKA 2/3

Obsahem složky je několik obkresů – celkem tři latinských textů, kříže a sochy. Další obkres latinského textu se nachází v obálce nadepsané *Knínice*. Dále se zde nacházejí dva listy s poznámkami. Následuje text *Glocke in Kneschewisko*. Složka obsahuje také dvě tabulky týkající se kostelní věže ve Velkých Opatovicích a zvonice a kostelní věže v Knínicích. Poslední položkou je výzva občanům od vlády Protektorátu Čechy a Morava.

Obkresy latinských textů jsou špatně čitelné. Jsou slepeny na několika kusech listů. Obkresy kříže a sochy jsou menších rozměrů, na listech velikosti A6.

Listy s poznámkami jsou napsány ve dvou jazycích. Jeden v německém, druhý v českém.

Německý text *Glocke in Kneschewisko* zabírá celkem jednu a půl strany o velikosti A4. Byl napsán Emilem Tutschem v Jevíčku dne 24. března roku 1942.

První vytvořená tabulka se týká kostelní věže ve Velkých Opatovicích. Má celkem pět sloupců – šířka, výška, hmotnost; rok; nápisy; ozdoby a poznámky. Druhá tabulka se týká zvonice a kostelní věže v Knínicích a je rozdělena na stejné sloupce jako předchozí tabulka. Obě jsou v německém jazyce.

Poslední položka, výzva občanům od vlády Protektorátu Čechy a Morava na pomoc ve sbírce na Německý Červený kříž, je vytištěna dvojjazyčně – českým i německým jazykem. Datum vydání není uvedeno, je známo pouze datum konce sbírky, a to 2. června 1940.

2.2.4 SLOŽKA 2/4

Složka se týká obce Lázy a pramenů s ní souvisejících. Obsahuje celkem devět katalogizačních lístků. Další kartička obsahuje jména *Chalupníků v Lázech* v roce 1860.

Na nákrese je vyobrazen *Kámen na hrázce nad mostkem přes mlýnský potok*. Následující je seznam listin, které vlastní P. Macháček, rolník v Lázích. Na stejném listu papíru se nachází i text o místní škole. Posledními položkami jsou dva přepisy listiny z 3. prosince roku 1583.

Katalogizační lístky jsou z let 1749-1861. Nachází se na nich vždy obsah původního pramene, datum a jeho popis.

Seznam *Chalupníci v Lázích 1860* obsahuje celkem jedenáct jmen.

Nákres *kamene na hrázce nad mostkem přes mlýnský potok* pochází z roku 1845. Je připojen i text, který je na kameni vyrytý.

Na dalším listu je nadepsáno „*P. Macháček, rolník v Lázích, má tyto listiny*“. Celkem se jedná o jedenáct listin pocházejících z let 1755-1800. Ve spodní části listu je krátký odstavec o místní škole, jejíž zakládací listina pochází z roku 1870.

Dva přepisy listin nejsou totožné. U jednoho přepisu se nachází hlavička s datem – „[...] v úterý před sv. Mikulášem /3. pros./ 1583.“, na závěr je popsán původní pramen. Druhý přepis obsahuje pouze text listiny začínající „*Já Jindřich Podstatskej z Prusenovi [...] přede mne předstoupili ouřad a všickni lidé usedlí z Nové vsi, poddaní moji, mne za to se vši poníženosti žádajíc, abych jim ty čtyři kusy roli: jeden, tu kde vinograd, druhej kus pod Dubovicí, třetí slove za Lázničkou a čtvrtěj, co se k zámku jede ta oulehle nad cestou [...]*“.

2.2.5 SLOŽKA 2/5

Celá složka obsahuje položky týkající se Městečka Trnávka a jeho okolí – zříceniny hradu Cimburk a Staré Trnávky – Borové. V obálce s názvem *Dopisnice, fotografie, náčrtky* je celkem sedmnáct fotografií, pět pohlednic, jeden novinový výstřižek, nákres pomníku ve Staré Trnávce, nákres *Hraničního kamene* a jedna dopisnice. Podsložka *Mezihoří – katastr 1756* se týká pozemků patřících obyvatelům nebo obci. Další položkou je *Knihla Pamietni Prži obcý Mezihorske*, která obsahuje zápisy z minulosti obce nebo seznamy úroků. Ve složce následuje text ve dvou výtiscích. Dále obsahuje sedm ručně kreslených map různých obcí, čtyři nákresy, text o Staré Trnávce, soupisku jmen nebo jednu tabulku. Obsahuje též dva spisy – *Regstra Urbarny – panstj Trnavskeho leth 1658* a *Registra správní trnavského panství r. 1572*.

Obálka *Dopisnice, fotografie, náčrtky* obsahuje sedm fotografií Selské jízdy. Na dvou je uvedeno datum 29. června 1935, ostatní jsou nedatované. Na pěti fotografiích je zřícenina hradu Cimburk, na další je spolu s Cimburkem i Městečko Trnávka. Na další fotografii je koupaliště v Městečku Trnávka roku 1934. Jedna fotografie zobrazuje letecký pohled na blíže neurčenou obec, jiná dvě ženy a jednoho muže a za nimi v pozadí pole, statek a zříceninu. Poslední fotografie pak patří rolnické parní mlékárně. Stejná budova je i na jedné z pohlednic. Další pohlednice zobrazuje Městečko Trnávku v pozadí s Cimburkem, jiné dvě pak Městečko Trnávku a Cimburk samostatně. Poslední pohlednice obálky vyobrazuje taktéž Cimburk. Novinový výstřížek nelze přiřadit ke konkrétnímu vydání novin. Článek nese nadpis *Pevná tvrz*. Nákres pomníku ve Staré Trnávce obsahuje i přepis německého nápisu *Zde zemřel ve věku 36 let Jakub Buchta*. Uveden rok 1838. Nákres *Hraničního kamene u pískového dolu pod seníkem na Baště v Mezihoří* nese nápis IWFVL⁸⁸ 1767.

Podsložka *Mezihoří – katastr 1756* obsahuje celkem šestnáct listů s výčtem pozemků patřících k daným domům v obci Mezihoří, popřípadě s výčtem obecního majetku.

Kniha Pamietni Prži obcý Mezihorske obsahuje celkem dvacet zápisů z let 1723-1807. Dále pak *Poznamenanie Auroku prži Svatim Jirži co jeden každi soused dati musí* a *Poznamenanie Auroku prži Svatim Waclawie co jeden každi soused dati musí*, každé se seznamem sedmi jmen. *Poznamenanie Auroku malich lidi co jeden každi od obce užywa a stoho Auroku dawa každorocznie* obsahuje seznam šesti jmen. Na konci uveden odstavec od autora přepisu, Emila Tutsche: „*Pamětní tato kniha je v orig. sešit o 20 listech, z nichž 12 je napsáno. Psána je v 1783^{ho} 14./12. Fr. Schleglem [...] Paměti z roku 1807 jsou v orig. psány rukou starou [...], taktéž paměti z r. 1786. [...] Z orig. jsem opsal 20./VI. 98“.*

Textem zapsaným v českém i německém jazyce je zápis z kroniky ze 6. května neznámého roku.

Z celkem sedmi map nacházejících se v této složce jsou tři bez udání názvu obce. Jedna z těchto map má očíslované domy a k nim přiřazené názvy vlastníků. Další je mapa Městečka Trnávka z roku 1835, „*Kolonie Borová (Dle Katastrální mapy staro-trnavské*

⁸⁸ Zkratka IWFVL znamená Iosef Wenzel Fürst von Liechtenstein.

z r. 1835)“, „*Situationplan von Mezihor*“ a mapa „*Stará Trnávka r. 1835 (dle obecní mapy)*“.

Na prvním nákresu, který obsahuje tato složka je vyobrazen vyhořelý statek, který není blíže specifikovaný. Na druhém je nakreslen znak s popisem „*objevil jsem na Cimburku 12/8 12*“. I další dva nákresy se týkají Cimburku – je na nich jeho půdorys.

Text s názvem *Stará Trnávka – poměry r. 1509* má celkem čtyři listy.

Soupiska jmen v němčině se týká cechů.

Tabulka v této složce je rozdělena na celkem čtyři sloupce s názvy *číslo, desátek, robota a jméno*.

Text *Registra Urbarny – panstj Trnavskeho leth 1658* má celkem dvacet devět popsaných stran. Text *Registra správní trnavského panství r. 1572* jich má téměř dvakrát více, a to čtyřicet osm. Na závěr je připojena souhrnná tabulka.

2.2.6 SLOŽKA 2/6

Ve složce se nachází podsložka *Pečíkov, Plechtinec, Petrůvka*. V ní jsou dvě fotografie a jeden pohled týkající se Plechtince. Dále obsahuje tři tabulky s roky záznamů. Poté celkem šest poznámkových listů. Dalším obsahem je text *O robotách soukromých a Seznam archiválií vypůjčených učitelkou Adélou Pospíšilovou ze Svitav*.

Na fotografiích nacházejících se ve složce je pohled na Plechtinec z července roku 1839 a budova družstevního mlýna a pekárny v Plechtinci. Pohlednice Plechtince byla odeslána 19. srpna, rok z poštovního razítka není čitelný.

První tabulka nese název *Z účtu dědiny Petrůvky: Sypaná pastýřovi*. Jsou tu uvedeny roky a různé částky peněžního obnosu z let 1782-1792, 1795/1796, 1801, 1805, 1807, 1810, 1813, 1816, 1821-1827 a 1829. Tabulka *Památky Petrůvky* má záznamy z let 1803, 1804, 1807, 1810-1811, 1819, 1821-1822, 1832-1835, 1837, 1840, 1844, 1847-1849, 1851-1852, 1854, 1856 a 1858-1864. Poslední tabulka nacházející se ve složce *Obecní sondy* má záznamy z let 1783, 1790-1792, 1795, 1797-1806, 1811, 1813-1817, 1820-1822 a 1824.

Jeden z poznámkových listů obsahuje seznam dat (1783, 1785, 1790, 1789, 1792, 1814 a 1831). Další má pak nadpis *Účty Petrovské 1782*. Následují nečitelné poznámky s uvedenými roky. Poznámky *Obecní chaloupky měli* obsahuje pět jmen a k nim napsaná

částka úroku. Posledními poznámkami ve složce je špatně čitelný seznam o devíti položkách.

Text *O robotách soukromých. (List z obecní kroniky Petrovské u M. Třebové.)* je napsán na celkem třech listech. Text *Obec Petřivka. Seznam archiválií vypůjčených učitelkou Adélou Pospíšilovou ze Svitav* má celkem devatenáct položek.

2.2.7 SLOŽKA 2/7

Složka se týká obcí Bělá u Jevíčka, Malonín, Smolná, Březiny, Hradisko nad Křenovcem, Roubanina, Deštná, Rumberk, Želivsko, Svárov, Roudka a Borotín. V obálce s názvem *Rumberk* se nachází fotografie. Obálka *Roubanina, Deštná, Březiny, Bělá, Malonín, Smolno* obsahuje pět fotografií a dva pohledy. Taktéž obálka *Křenov, Březiny* obsahuje pouze fotografie, a to celkem šest kusů. Podložka *Borotín* obsahuje čtyři přepisy listin, neurčitý seznam s jmény a daty, špatně čitelný text s poznámkami a nákres kapličky. V podložce *Velká Roudka* je jeden pohled s německými popisy a čtyři fotografie s nacistickou tematikou. Následující podložka *Malonín, Smolna, Březinská r., Roubanina, Želivsko* obsahuje *Odhad výnosu státu roubanského*, celkem tři nákresy a dva obrázky z této oblasti. Nakonec pak jednu fotografii. Ve složce se nachází korespondenční lístek z října roku 1931 a dopis ze září 1929 od Františka Koláře.

Obálka *Rumberk* obsahuje celkem šest fotografií, na kterých je vidět okolní flora.

V obálce *Roubanina, Deštná, Březiny, Bělá, Malonín, Smolno* jsou dvě fotografie kostelu v Roubanině z roku 1912. Další je fotografie oltáře nespécifikovaného kostela a fotografie bočního oltáře kostela v Deštné. Poslední fotografie v obálce je popsána jako „*Březinská rychta 15/8 1926*“. Jeden z pohledů, *Pozdrav z Malonína*, byl odeslán Janu Vernerovi, datum a jméno odesílatele neznámé. Druhým pohledem je pak *Pozdrav ze Smolna*.

Obálka *Křenov, Březiny* obsahuje pouze fotografie, na kterých je možné vidět pohled na Křenov z výšky, blíže nespécifikovaná obec nebo kamenný kříž v Březinách. Na posledních třech fotografiích je Hradisko nad Křenovem.

Originály přepisů listin v podložce *Borotín* pocházejí z roku 1530, dva z roku 1607 a jeden z roku 1609. Seznam jmen a dat je z let 1530-1645. Náskres kapličky nese popis „*Památky na kolaru roku 1831 a 1866*“.

Obsahem podsložky *Velká Roudka* je jedna pohlednice rozdělena na čtyři fotografie. Původní české názvy budov a krajín zachycených na pohlednici jsou škrtnuty a přepsány na názvy německé. Pohlednice představuje *Pozdrav z Lázní Routských*. Dalším obsahem podsložky jsou celkem čtyři fotografie. Na jedné je skupina osob před budovou Restaurace Fiřnar. Fotografie je z 30. července roku 1944. Druhá fotografie zobrazuje také Restauraci Fiřnar, kdy z oken visí vlajky s hákovým křížem. Další je fotografie blíže nespecifikovaného interiéru místnosti se stoly a židlemi, ve které je nacistická výzdoba. Poslední fotografie podsložky je fotografie blíže nespecifikovaných lázní.

Podsložka *Malonín, Smolna, Březinská r., Roubanina, Želivsko* obsahuje dokument „*Odhad výnosu statku roubanského na platech stálých, běžných a za sídlo /tvrz/*“. Dále pak nákres kříže, nespecifikovaného znaku a portálu roubanského kostela z 12. srpna 1909. Ze stejného data je i malovaný obrázek roubanského kostela. Další obrázek pak patří kapličce v Želivsku. Na závěr je připojena fotografie kostela.

Korespondenční lístek byl odeslán 19. října roku 1931 ze Svárova. Odeslal jej František Kolář. Týká se pojmu „Studená“. Kolář opravuje Tutsche na „Stodenym“, čímž nazývají „[...] údolí mezi Kadlečím (568 m) a Bzovivi (která je na speciálu označena „Na Skalici“ 538 m)“.

Dopis odeslaný 18. září 1929 ze Svárova byl opět odeslán Františkem Kolářem. Kolář děkuje Tutschovi za upozornění na schůzi geologického odboru boskovického okresu, která se konala v neděli 22. září ve Svitávce.

2.2.8 SLOŽKA 2/8

Složku je možno rozdělit na šest obálek a jednu samostatnou položku nepatřící ani do jedné z nich. Touto položkou je poděkování za přání k narozeninám od Františka Wenzla. První obálka s názvem *Unerázka, Bezděčí* obsahuje dvě pohlednice a sedm fotografií. Dále je to publikace *Z dějin Unerázky* od Ladislava Hosáka.⁸⁹ Následuje jeden list s poznámkami ohledně místních gruntů. Dále je to několik dopisů – v německém jazyce z 23. května roku 1894 a poté na sebe navazující dopisy z 14. a 20. července roku 1939. Obálka obsahuje i tři pozvánky na výstavu Jaroslava Votruby. Součástí je i jednoduchý rodokmen rodu Wenzlů nebo přepis textu z knihy Josefa Vrbky týkající se

⁸⁹ Ladislav Hosák (1898-1972), historik a vysokoškolský pedagog na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

rodu Wenzlů. Nákres půdorysu domu v Unerázce, který se v obálce taktéž nachází, pochází z roku 1938. Posledními položkami obálky jsou čtyři novinové výstřižky. Obálka *Bezděčí-Unerázka-Odúmrt* obsahuje pouze tři položky. Kartu s popisem obsahu listiny z roku 1438, přepis této listiny spolu s popisem pramene a zápis do městské knihy v německém jazyce. Obálka *Unerázka, Odúmrt 1438* se vztahuje k listině jako předchozí obálka *Bezděčí-Unerázka-Odúmrt*. Obálka *Bezděčí* obsahuje celkem deset listů s poznámkami v německém jazyce. Dále jsou to dva nákresy z roku 1926, dva seznamy s názvem *Vrchnostenské povinnosti*, seznam polí josefínského katastru, list s daty a krátkými nečitelnými poznámkami, *Správa pětileté obecné školy v Jevíčku* a přeškrtnuté poznámky o stavbě silnic. Předposlední obálka složky nese název *Unerázka*. Ta obsahuje text ohledně koupi pole, poté dva nákresy obce Unerázka, *Registra správní z r. 1572*. Následují poznámky týkající se polí – celkem tři listy. Další list nese nadpis *Unerázka* a obsahuje data mezi lety 1258-1782. Dále je to dopis *Knížecí správy velkostatku Moravské Třebové* z roku 1902 a nakonec poznámky o Unerázce roku 1566. Poslední obálka *Rod Wenzlů z Unerázky* obsahuje knihu od Josefa Vrbky.

Poděkování za přání k narozeninám Františka Wenzla pochází z 28. dubna roku 1939. Obsahuje jeho portrét a jména z rodu Wenzlů, který obýval grunt č. 8 v Unerázce od roku 1657. Dozvídáme se, že František je dvanáctým majitelem, a to od roku 1917.

Na první pohlednici v obálce *Unerázka, Bezděčí* je možné vidět blíže nespécifikovaný dům s pozadím lesa. Na druhé je pak statek Wenzlů v Unerázce a byla odeslána Josefem Vrbkou, který děkuje Tutschovi za zapůjčení pramenů. Fotografie obsažené v této obálce mají různý charakter. Na jedné je možno vidět kapličku, na jiné sochu, obě blíže nespécifikované. Dále jsou tu fotografie čtyř neznámých osob a fotografie mostu, na kterém se nachází šest osob. Publikace Dr. Ladislava Hosáka *Z dějin Unerázky* má celkem dvacet šest stran a popisuje dějiny této malé obce. Poznámky o gruntech jsou velmi špatně čitelné a není z nich patrné, k čemu měly sloužit. Dopis z 23. května roku 1894 byl napsán Františkem Wenzlem v německém jazyce a je prakticky nečitelný. U dopisu ze 14. července roku 1939 nelze rozeznat podpis. Odesílatel se obrací na Tutsche ohledně pátrání po svém nežidovském původu a potřeboval by zjistit narození svých dvou předků, kteří žili v Jevíčku – Ondřeje Wenzla a Antonína Schucka. Dopis z 20. července roku 1939 je Tutschovou odpovědí na dopis ze 14. července 1939. V dopise sděluje výsledky svého pátrání. K tomuto dopisu lze také řadit poznámky s rodokmeny obou rodů. Obálka obsahuje i tři pozvánky na výstavu akademického malíře

Jaroslava Votruby,⁹⁰ která se konala 15.-23. srpna roku 1925. Dvě z pozvánek jsou totožné a jsou osobním pozváním od Františka Wenzla. Poslední pozvánka je svým vzhledem odlišná, a je to pozvání od *Svobodného učení selského*. Přepis z knihy Jaroslava Vrbky *Poslední rodu Wenzlova*⁹¹ pochází ze strany šest. Nákres půdorysu nese označení „*dům Unerázka č. 18, okres Mor. Třebová*“ a je ze 4. ledna roku 1938. Posledními položkami obálky jsou pak novinové výstřižky, u kterých nelze poznat, ze kterých novin či roku jsou. Jedná se o sloupky s názvy *Z Trnávky*, *Ze Lhoty Vranovy*, *Z Konice* a *Z Trnávky*. Další jsou čtyři sloupky s názvem *Besídka*. Pod podtitulem *Z „Horáckých přesniček*“ jsou texty písní *Me se nedáme*, *Zemní večer*, *Svornost* a *Starošek*. Dalším podtitulem je *Ho Andilka* nebo *Podcimburské písničky* obsahující texty písní *Ballada* a *Rekovná*.

Obálka *Bezděčí-Unerázka-Odúmrt* obsahuje kartu s textem „*Anna z Žeravic a Martin z Drahanovic dávají Bezděčí a Unerázce odúmrt. V Biskupicích v neděli před Velikonocí 1438.*“ Dále je dodáno, že tato listiny byla zapsána do moravskotřebovské městské knihy roku 1553. V obálce je i celý přepis listiny a popis originálního pramenu. Také je přiložen německý zápis do moravskotřebovské městské knihy.

Obálka *Unerázka. Odúmrt 1438* obsahuje čtyři fotografie originální listiny z roku 1438, která se nachází v obálce *Bezděčí-Unerázka-Odúmrt*, včetně pečeti a jeden skleněný negativ těchto fotografií.

Listy s poznámkami v obálce *Bezděčí* jsou napsány v německém jazyce a velice špatně čitelné. Celkem jich je deset kusů. Dále tato obálka obsahuje nákresy z 19. září roku 1926. Jsou na nich detaily štítů čtyř domů. Následují dvě tabulky s názvem *Vrchmostenské povinnosti*. Jedna obsahuje čtyřicet tři položek, druhá čtyřicet pět. Z poznámek *Pole josefinského katastru 1787* se dozvídáme, že tento katastr byl rozdělen na celkem šest částí. Další poznámkový list v této obálce je téměř nečitelný. Lze z něj pouze vyčíst roky 1258, 1365, 1408, 1416, 1446, 1547, 15?, 1368-1579, 1583-87 a 1593. *Správa pětileté obecné školy v Jevíčku* pochází z 2. května roku 1936 a jedná se o zprávu z předchozího roku. Poslední položkou této obálky je pak přeškrtnutý

⁹⁰ Jaroslav Votruba (1889-1971), akademický malíř, pedagog a grafik.

⁹¹ VRBKA, Josef: *Poslední rodu Wenzlova: hrst vzpomínek na starobylý selský rod z Unerázky*. Unerázka: Vlasta Wenzlová, 1946.

poznámkový list, který nese informace o stavbě silnice z Unerázky do Petrůvky a silnice z Mezihoří do Unerázky.

Text o koupi pole z obálky *Unerázka* začíná slovy „*Koupila jsem kousek pole* [...]“. V textu se dále popisuje, kde přesně se pole nachází a s kterými pozemky sousedí. Další jsou dva nákresy, jeden načrtnutý nanečisto, druhý je propracovanější – obsahuje jména vlastníků domů a jejich čísla. Následují tři listy poznámek týkajících se polností. První obsahuje výčet usedlostí podle pramenů z daných let, další dva jsou konkrétní – „*čís. 1. svobodný dům*“ a „*Hospoda v Unerázce*“. Další list nese nadpis *Unerázka* a nachází se na něm roky 1258-1782 a k nim poznámky. Dopis *Knížecí správy velkostatku Morav. Třebové* ze dne 29. září roku 1902 byl odeslán panu Hammerlemu. Ten měl pronajatý dvůr v Unerázce, kde ale bude od roku 1903 hovězí dobytek. Hammerlemu k 31. prosinci roku 1902 končí smlouva, ale nabízí mu její prodloužení do jara roku 1903. Poslední položkou obálka jsou poznámka o Unerázce z roku 1566.

Poslední obálka *Rod Wenzlů z Unerázky* obsahuje pouze jednu položku, a to knihu Josefa Vrbky *Poslední rodu Wenzlova*.

2.3 KARTON 3

2.3.1 SLOŽKA 3/1

Složka obsahuje jeden dopis z prosince roku 1940, jednu fotografii z obce Chornice a celkem čtyři nákresy.

Dopis pochází z 11. prosince roku 1940 a je napsaný v německém jazyce. Zároveň je ale kvůli velkému sklonu písma prakticky nečitelný.

Fotografie zobrazuje základní školu v obci Chornice.

První nákres zobrazuje půdorys blíže nespecifikované obce, na dalších je vidět krajina, statek a nakonec nákres budovy z roku 1632, který obsahuje i vepsané poznámky.

2.3.2 SLOŽKA 3/2

Složka obsahuje pouze tři položky. Nákres pomníku na blíže neznámém místě, dále dopis odeslaný z Loštic v září roku 1904. Nakonec je to nákres tvrze ve Vranové.

Nákres pomníku obsahuje i následující text: „*Svatí Cirulle a Method oroduje za nás. Postaven roku 863 opraven roku 1904.*“

Dopis pochází ze 7. září roku 1904 z Loštic. Příjemcem byl neznámý František, podpis odesílatele nelze přečíst. Dopis se týká rodokmenu Drahanovských, kdy autor pokládá příjemci celkem šest dotazů týkajících se tohoto rodu.

2.3.3 SLOŽKA 3/3

Obsahem složky jsou dva listy týkající se latinských nápisů. Dále jsou to čtyři tabulky věnované památkám z Jevíčka, Velkých Opatovic a Knínic. Na závěr je to dopis od Vladimíra Dufky a dopis z února roku 1942.

Prvním listem týkající se latinského nápisu je obkres nápisu *Zu der ehre gottes leith*. Druhý list pak popisuje blíže neurčené nápisy ve Velkých Opatovicích. Je napášan německým jazykem.

Každá tabulka obsahuje pět sloupců – šířka, výška, hmotnost; rok; nápisy; ozdoby a poznámka. Všechny jsou napsány v německém jazyce. První se týká dvou památek, jedné z Velkých Opatovic, druhé z Jevíčka, Není upřesněno, o kterou památku se přesně jedná. Druhá tabulka se týká kostelní věže v Jevíčku, další kostelní věže ve Velkých Opatovicích, poslední pak dřevěné zvonice a kostelní věže v Knínicích.

Dopis od Vladimíra Dufky byl odeslán 4. února roku 1942. Dufka děkuje Tutschovi za zprávy o zvonech v Jevíčku, Velkých Opatovicích a Knínicích. Také prosí o upozornění pana faráře v Jaroměřicích, že stále nemají ohlašovací listy z Jaroměřic.

Dopis ze 7. února 1942 je odpovědí Emila Tutsche na dopis od Vladimíra Dufky ze 4. února roku 1942. V dopise píše Tutsch informace o jaroměřických zvonech.

2.3.4 SLOŽKA 3/4

Složka obsahuje položky týkající se publikace *Zeměpisný obraz Boskovska*.⁹² Je to korespondenční lístek z prosince roku 1930 od Josefa Korčáka a z ledna roku 1931 od Josefa Kincla.⁹³ Dále dopisy z listopadu roku 1930 od Aloise Menšíka, z prosince roku 1930 od řídícího učitele Obecní školy v Deštné a z května roku 1932 od Aloise Menšíka.

V korespondenční lístku z 21. prosince roku 1930 objednává Josef Korčák tři výtisky publikace *Zeměpisný obraz Boskovska* pro školu ve Vranové Lhotě.

⁹² ŘÍKOVSKÝ, František: *Boskovsko: zeměpisný obraz*. Boskovice: Alois Menšík, 1930.

⁹³ Josef Kincl (1881-1958), pisatel do obecní kroniky v Cetkovicích, zakladatel Malohanácké hudby, dětského orchestru ve Velkých Opatovicích nebo jazzového orchestru ve Velkých Opatovicích.

Korespondenční lístek ze 4. ledna roku 1931 obsahuje objednávku jednoho výtisku publikace *Zeměpisný obraz Boskovska* od Josefa Kincla.

Dopis z 11. listopadu roku 1930 obsahuje pouze větu „*Posílám a těším se, že se přikloníte za spolupracovníka.*“ Dopis je od Aloise Menšíka s razítkem *Okresního školního výboru*.

Dopisem z 20. prosince roku 1930 vzniká objednávka na jeden výtisk publikace *Zeměpisný obraz Boskovska* od řídicího učitele Obecné školy v Deštné.

Zpráva od Aloise Menšíka je z května roku 1932. Konkrétní datum nelze přesně určit, ve zprávě je napsáno špatně, a to „*V Boskovicích dne 32./5. 1932*“. Ve zprávě informuje Menšík o příjezdu univerzitního docenta Václava Příhody⁹⁴ na již svolanou pedagogickou schůzi ve Skalici nad Svitavou.

2.3.5 SLOŽKA 3/5

Složka obsahuje položky týkající se konzervátorské práce Emila Tutsche. Jsou to desítky dopisů, zpráv, nákresů. Datované dopisy jsou z let 1926-1950. Z roku 1926 je to jeden dopis z května, další jsou z roku 1935, z března a prosince. Z roku 1936 to je jeden dopis z března, dva z května, deset z června, pět z července, čtyři ze srpna, dva ze září, tři z října a dva z prosince. Z roku 1937 to jsou čtyři z ledna, jeden z února, jeden z března, pět z května, dva z června, tři ze září a jeden z prosince. Z roku 1938 to jsou dva z ledna, pět z března a po jednom z měsíců dubna a května. Následuje rok 1939, a to po jednom dopise z ledna, února a března, dva z července a po jednom ze srpna, září, října a prosince. Dopisy z roku 1940 jsou až z druhé poloviny roku, z července dva, ze srpna čtyři, ze září a října po jednom, z listopadu dva a z prosince jeden. Z roku 1941 je jeden dopis z ledna, další z října, z listopadu a dva z prosince. Z roku 1942 tři dopisy z ledna, jeden z března, čtyři z dubna, po jednom z června a července a po dvou z listopadu a prosince. Z roku 1943 jsou po dvou dopisech z ledna, února a března, čtyři z dubna, pět z května a června, jeden z července, jeden z října a po třech z listopadu a prosince. Z roku 1944 po jednom dopise z února a března, deset dopisů z dubna, sedm z května, tři z června i července, jeden ze srpna a tři z října. Z roku 1945 jsou to dva dopisy z ledna, jeden z února, dva z března, deset z června i července, jeden ze srpna, pět ze září a jeden z října. Z roku 1946 je to alespoň jeden dopis z každého měsíce. Z ledna jdou tři, z února pět, z března šest,

⁹⁴ Václav Příhoda (1889-1979), pedagog zabývající se didaktikou a psychologií, nositel medaile Jana Amose Komenského a Řádu republiky.

z dubna čtyři, z května šest, z června pět, z července i srpna jeden, ze září čtyři, z října dva a z listopadu a prosince po jednom. Z roku 1947 jsou dva dopisy z ledna i února, jeden z března, května a června a dva ze srpna. Z roku 1948 pak jeden z ledna i března, osm z dubna, jeden z června, dva z července, pět ze září, tři z října i listopadu a čtyři z prosince. Z roku 1949 jsou všechny dopisy z první poloviny roku, a to jeden z ledna, pět z února, dva z března a jeden z června. Z roku 1950 jsou to dva dopisy ze září a jeden z října. Následují dopisy s částečným datem, jeden je z 25. července, druhý z 11. prosince 1947. Ve složce je také šest dopisů bez data. Dále je to podsložka s jednacími protokoly, text o Tatarech, seznam konzervátorů, instrukce pro konzervátory, dva texty od Ing. Stanislava Sochora, pokyny k ochraně památek, návod na fotografování, leták ohledně popisu zvonů na Moravě, pokyny ohledně mědi, protokol z 1. dubna roku 1938, předpis ministerstva dopravy, text od Karla Kühna,⁹⁵ článek architektonického časopisu, dotazník „*Škody na uměleckých, historických a přírodních památkách, způsobené v obci Sloup od německé okupace do dneška na objektech: [...]*“, instrukce pro balení předmětů. Následuje pět textů v českém jazyce, jedna tabulka v německém jazyce, dále tabulka se seznamem konzervátorů, tabulka se seznamem objektů, seznam s názvem „*Velkostatek Moravská Třebová*“, nákres půdorysu zámku ve Vranové Lhotě, další blíže nespécifikovaný nákres a nákres zvonu. Složka obsahuje také jednu fotografii, a to modelu věže kostela. Dále je to jeden novinový výstřižek a špatně čitelné poznámky.

Dopis z roku 1926 je z 28. května. Je adresován *Městské radě v Jevíčku*, kdy Tutsch jedná za manžele Antonína a Kateřinu Šefárovi ohledně pozemků.

Dopis z *Archeologického ústavu Praha* je z 28. března roku 1935. Oznamují, že Tutsch se od 1. dubna roku 1935 stává jednatelem *Státního archeologického ústavu pro moravskotřebovský okres*. Dopis je ve složce celkem dvakrát, jednou v českém a jednou v německém jazyce.

Druhý dopis z roku 1935 je ze 13. prosince. Tímto dopisem je Tutsch jmenován konzervátorem moravskotřebovského okresu.

První dopis roku 1936 je z 28. března. Byl zaslán *Státním památkovým úřadem v Brně*, kdy zasílají soupis památek obce Světlá.

⁹⁵ Karl Fridrich Kühn (1884-1945), historik umění, od roku 1940 zástupce ředitele Státního památkového úřadu pro Zemi Moravskoslezskou.

Z 30. května roku 1936 je dopis odeslaný *Státnímu památkovému úřadu v Brně*. Tutsch jim sděluje nové zprávy z Jevíčka, Velkých Opatovic, Jaroměřic a Vranové Lhoty.

Dopis *Státního památkového úřadu v Brně* pochází z 6. června 1936. Týká se kříže na věži farního kostela ve Vranové Lhotě.

V dopise pro *Okresní úřad v Moravské Třebové* z 9. června roku 1936 vyjadřuje Tutsch svůj nesouhlas se záměrem *Městské rady v Jevíčku* prodat části městské hradby.

Další položka roku 1936 nese název „*Světla. Oficiální soupis památek.*“ a je z 28. března. Nese podpis Ing. Stanislava Sochora a popisuje celkem šest památek.

Dopis *Obecní radě ve Světlé* je od *Státního památkového úřadu v Brně*. Pochází z 25. května roku 1936 a týká se stavebních dějin panského dvora ve Světlé.

Opis dopisu *Státního památkového úřadu v Brně* pro *Obecní úřad Velké Opatovice* je z 10. června roku 1936 a nachází se ve složce celkem dvakrát. Památkový úřad zjišťuje, v jakém stavu je sedmnáct olejových portrétů, archiv a zámecké knihovna opatovického zámku po převzetí z rukou *Svobodného selského učení*.

Dopisů z 10. června roku 1936 je celkem pět. Všechny jsou odeslané *Státním památkovým úřadem v Brně*. Jeden je určen *Obecní radě v Městečku Trnávka* a týká se nutnosti oprav zříceniny Cimburk. Další je pro *Římsko-katolický úřad ve Velkých Opatovicích* a týká se vysvětlení, proč bylo v kostele odstraněno Boží oko a paprsky a bylo nahrazeno soškou Jezulátka a žárovkovým věncem. Jiný je určen *Městské radě v Jevíčku* a týká se tamních městských hradeb. Poslední dva jsou pak určeny Emilu Tutschovi, kdy v jednom děkují za fotografie jaroměřického zámku a ve druhém ho žádají, aby domluvil majiteli jaroměřické hospody ohledně oprav tepaného štítu.

Dopis z 15. června 1936 napsal Emil Tutsch *Státnímu památkovému úřadu v Brně*. Oznamuje, že kostelík sv. Bartoloměje u Jevíčka byl zasažen bleskem a vyhořel. I další dopisy souvisí s kostelíkem sv. Bartoloměje u Jevíčka. Dopis z 23. června roku 1936 byl odeslán *Státním památkovým úřadem v Brně* pro *Farní úřad v Jevíčku*. Zde úřad popisuje způsob opravy poničeného kostelíka. Následuje dopis z 1. července 1936, kdy se památkový úřad vyjadřuje o dodaném nákresu na obnovu kostelíka. Dopis ze 17. července 1936 se týká rozpočtu na opravy. V dopise z 28. července 1936 upozorňuje Tutsch památkový úřad na nálezy maleb při opravě kostelíka. V dopise z 29. července 1936 žádá památkový úřad farní úřad o ochranu maleb, které byly při opravě nalezeny. Dopisy z 31.

července a 6. srpna 1936 informuje Tutsch památkový úřad o průběhu oprav kostelíka. Dopisem z 10. srpna 1936 oznamuje *Státní památkový úřad v Brně*, že kostelík navštíví 14. srpna. Z dopisu z 21. srpna 1936 se dozvídáme, že na návštěvě kostelíka byly ujednány další opravy. *Státní památkový úřad v Brně* zakazuje *Farnímu úřadu v Jevíčku* otloukání maleb v kostelíku.

Dne 15. září 1936 byly odeslány „*Pokyny čís. 1 všem p. p. konzervátorům*“, které mají celkem šest stran.

Spolu s dopisem z 26. září 1936 posílá *Státní památkový úřad v Brně* i výpis podmínek pro udržování památek.

Další dva dopisy se týkají barokní dřevěné madony nalezené v Dětrichově u Moravské Třebové. Prvním z 1. října Tutsch informuje o nález *Státní památkový úřad v Brně*. Ve druhém pak úřad nabízí *Obecní radě v Dětrichově* pozlacovače Viktora Kotrbu z Brna. Tento dopis se nachází ve složce dvakrát, jednou v českém a jednou v německém jazyce.

Dopis z 21. října 1936 se týká zabezpečujících oprav zříceniny Cimburk. Je od *Státního památkového úřadu v Brně* pro *Obecní úřad v Moravské Třebové*.

Poslední dva dopisy z roku 1936 jsou ze 14. a 28. prosince. Týkají se vojenského hřbitova z dob napoleonských válek na Červeném kopci.

Dopisy z roku 1937 začínají 2. ledna. Je to dopis *Státního památkového úřadu v Brně*, který se týká vojenského hřbitova, stejně jako dopisy z prosince roku 1936.

Dopis *Ministerstva školství a národní osvěty* je adresovaný všem konzervátorům. Odeslán byl 11. ledna 1937 a informuje o prvním čísle *Zpráv památkové péče*, které mají konzervátory informovat o aktualitách v oblasti památkové péče.

Dopisem z 18. ledna roku 1937 informuje *Státní památkový úřad v Brně* *Městskou radu v Moravské Třebové* o zařazení domů v Pánské ulici pod památkovou ochranu.

Státní památkový úřad v Brně informuje *Okresní radu v Moravské Třebové* o potřebě vyřešení poškození Wilsonovy lípy, což se stalo při stavbě elektrické vedení. Informují tak v dopise z 26. ledna roku 1937.

Dopis *Státního památkového úřadu v Brně* pro *Římsko-katolický farní úřad v Kunčíně* se týká opravy tamního kostela. Je z 24. února 1937.

Dopisem z 20. března 1937 děkuje *Státní památkový úřad v Brně* Tutschovi za monografii *Kosteliček sv. Bartoloměje u Jevíčka*.⁹⁶

Dokument „*Chráněné objekty podle zákona o pozemkové reformě*“ byl odeslán *Ministerstvem zemědělství* 24. března 1937. Ve složce se nachází třístránkový opis.

Dopisy z 9. a 15. května roku 1936 se týkají nálezů gotických kachlí a hliněných figurek. V první dopise o tomto nálezů Tutsche informuje *Státní památkový úřad v Brně*, ve druhém pak úřad posílá informace, které se jim podařilo získat.

Zpráva *Státního památkového úřadu v Brně* z 19. května 1937 je určena všem konzervátorům. Informují, že profesor Richard Horna⁹⁷ by rád vydal publikaci o pranýřích, sochách Rolandů, potupných trestech a žádají pomoc.

Dopisem z 26. května 1937 informuje Tutsch *Státní památkový úřad v Brně* o svém pátrání v Bahdalově.

Dopisy z 30. května a 3. června 1937 se týkají půdorysu kostela sv. Mikuláše, který byl zbořen roku 1792. V prvním informuje Tutsch *Státní památkový úřad v Brně*, že A. Štípáček vytyčil půdorys tohoto kostela.

Státní památkový úřad v Brně děkuje dopisem z 18. června 1937 za zprávy a fotografie stavebních památek v Bohdalově.

Dopisem z 13. září 1937 informuje Tutsch *Státní památkový úřad v Brně* o nálezů při opravě domu č. 124 na Palackého náměstí v Jevíčku.

Dopisem z 18. září 1937 chce Tutsch od *Městské rady v Jevíčku* zjistit, jestli „[...] *vybourávání kamene z městských hradeb při stavbě domu p. Vetra v Dolní farní ulici s vědomím městské rady se svolením stát. památkového úřadu v Brně.*“ Ve složce se nachází celkem dvakrát.

Státní památkový úřad v Brně děkuje dopisem z 20. září 1937 za zaslání fotografie nálezů při opravě roku č. 124 na Palackého náměstí v Jevíčku.

Pozvánka na poradu úřadu 29. a 30. prosince 1937 došla v dopise od *Státního památkového úřadu v Brně* dne 20. prosince 1937.

⁹⁶ TUTSCH, Emil: *Kosteliček svatého Bartoloměje u Jevíčka*. Jevíčko: Spořitelna města Jevíčka, 1937.

⁹⁷ Richard Horna (1892-1953), český právník a právní historik, profesor a děkan na Právnické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě.

Státní památkový úřad v Brně žádá dopisem z 20. ledna roku 1938 Tutsche, aby se pokusil najít fotografii kostelní věže v Jevíčku před požárem. I dopis z 28. ledna 1938 se týká kostelní věže. Je od *Státního památkového úřadu v Brně pro Římsko-katolický farní úřad v Jevíčku*. Úřad vyjadřuje svůj souhlas s nahrazením provizorní střechy tou definitivní. V dopise ze 4. března 1938 od *Okresního úřadu v Moravské Třebové* se dozvídáme, že Tutschovi se podařilo získat fotografii pohledu na město s kostelem před požárem. Tuto fotografii odeslal *Státnímu památkovému úřadu v Brně* dne 3. března 1938. Dopisem ze 17. března 1938 informuje *Okresní úřad v Moravské Třebové* o jednání konaném 29. března 1938 kvůli stavebnímu povolení na opravu kostelní věže.

Dopisem z 25. března 1938 žádá *Okresní úřad v Moravské Třebové* Tutsche o informace ohledně kapličky v Předním Arnoštově, na kterou upozornil Rudolf Goppold z Městečka Trnávka.

Z dopisu z 26. března od *Okresního úřadu v Moravské Třebové* se dozvídáme, že se jednání ohledně stavebního povolení na opravu kostelní věže přesouvá na 1. dubna 1938. Této kostelní věže se týkají i dopisy z 28. března, 4. dubna a 12. května roku 1938.

Dopisem z 11. ledna 1939 je oznámena návštěva rodáků z Malé Hané, kteří přijedou v neděli 15. ledna od 9 do 13 hodin.

Dopisem *Státního památkového úřadu v Brně* z 20. února 1939 se dozvídáme, že Tutsch byl jmenován „[...] konzervátorem [...] pro památky historické v soudních okresích jevičském a kunštátském, politického okresu boskovického.“

V dopise z 18. července 1939 posílá Tutsch *Státnímu památkovému úřadu v Brně* seznam objevených nálezů při stavbě dálnice v Jevíčku. Další dopisy týkající se těchto nálezů jsou z 20. července, 8. srpna a 25. září 1939. Z nich se dozvídáme, že nálezy připadají *Zemskému muzeu v Opavě*, z dopisu ze září pak, že Jevíčko je spravované Říší a ne Protektorátem, tedy už to není v kompetenci *Státního památkového úřadu v Brně*.

Dopisem ze 3. října roku 1939 zjišťujeme změnu názvu památkového úřadu na německý – *Denkmalamt in Brünn*, také se změnil název ulice, kde úřad sídlí – z Husovy třídy na ulici Horsta Wessela.

„*Pokyny pro činnost dopisovatelů a jejich spolupráci s konzervátory*“ byly odeslány *Státním památkovým úřadem v Brně* 29. prosince roku 1939. Rozsah jsou čtyři strany.

Z roku 1940 je prvním dochovaným dopisem složky ten z 1. července. Je od *Archeologického ústavu Praha*, který jmenuje Emila Tutsche jednatelem ústavu pro okres Jevíčko.

Dopisem z 30. července 1940 informuje *Státní památkový úřad v Brně*, že se nedostaví na osobní prohlídku opatovického zámku a prosí tedy Tutsche o nákres a vyznačení míst určených k úpravám. Dopis určený pro *Státní památkový úřad v Brně* ze 3. srpna 1940 se týká úprav opatovického zámku, konkrétně „[...] *levé části přízemního předního traktu zámku* [...]“. I dopis ze 4. srpna 1940 se týká opatovického zámku. Je určen pro *Obecní úřad ve Velkých Opatovicích*. Tutsch by rád získal informace o olejových obrazech na zámku a o nálezů střepů z mladší doby kamenné.

V dopise ze 14. srpna 1940 žádá Tutsch *Státní památkový úřad v Brně*, aby upozornil konzervátory litovelského okres na obec Bohdalov, která dříve patřila do moravskotřebovského okresu.

Dopisem z 28. srpna 1940 souhlasí *Státní památkový úřad v Brně* s obnovou opatovického zámku podle zaslaného nákresu.

Odpověď na dotaz ohledně sběru kovů zaslal *Státní památkový úřad v Brně Vlastivědnému museu v Jevíčku* dne 20. září 1940.

Tabulka *Státního památkového úřadu v Brně* je z 3. října 1940. Obsahuje seznam konzervátorů pro ochranu přírody. Je rozdělena na čtyři sloupce – okres, jméno, povolání a bydliště a poznámky. Celkem je uvedeno dvacet sedm okresů.

Okresní referent veřejné osvětové služby v Boskovicích sděluje dopisem z 21. listopadu 1940 prosbu o sdělení všech míst, předmětů, staveb atd., kde je nutný posudek znalce. Dopisem z 24. listopadu 1940 zasílá Tutsch informace o památkách v Jevíčku, Jaroměřicích, Velkých Opatovicích, Borotíně a Velké Roudce.

Dopisem ze 4. prosince 1940 sděluje *Okresní referent veřejné osvětové služby v Boskovicích*, že podle výnosu *Ministerstva školství a národní osvěty* mají být v sídlech okresních úřadů zřízeny Kronikářské poradny. Sděluje i jejich úkoly.

V dopise z 29. ledna 1941 posílá *Státní památkový úřad v Brně* opis týkající se osvobození od poštovního od *Ministerstva školství a národní osvěty* pod číslem 3680/41-IV/1. Opise je dvojjazyčný – český a německý.

Dopisem z 13. února 1941 přijímá *Archeologický ústav Praha* Tutschovu rezignaci na místo jednatele pro jevičský okres. Tutsch navrhnul na tuto funkci Ing. Jaroslava Mackerleho.

Dopisem z 21. října 1941 oznamuje *Státní památkový úřad v Brně*, že *Ministerstvo školství a národní osvěty* prodlužuje lhůtu „[...] k provedení soupisu přírodních památek v okresích do 15. prosince 1941.“

24. listopadu 1941 zaslal *Státní památkový úřad v Brně* německy psaný dokument „[...] výzva vlády k veřejným zmocněncům v Protektorátu Čechy a Morava.“

Dopisem *Státního památkového úřadu v Brně* z 27. prosince 1941 byl Tutsche jmenován do pomocného výboru, který se týká zvonů v okrese.

První dopis roku 1942 je dopis z 8. ledna od *Státního památkového úřadu v Brně* pro okresní úřady a magistráty. Prosí ještě jednou o kontrolu soupisů zvonů. Dopis je napsán v německém jazyce.

V dopise z 22. ledna 1942 žádá *Státní památkový úřad v Brně* o prohlídku zvonů v Jevíčku, Knínicích a Velkých Opatovicích a poskytnutí zprávy o nich. Tuto zprávu, která je součástí složky, odeslal Tutsch 29. ledna 1942.

Dopisem z 30. března 1942 se představuje Teodor Fukal jako dopisovatel *Státního památkového úřadu* pro okres Boskovice.

„*Náhrada cestovních výdajů na služební cesty protektorátních úředníků*“ byla odeslána 30. dubna 1942.

Opis dopisu *Státního památkového úřadu v Brně* pro *Farní radu v Šebetově* je napsán německým jazykem 4. června 1942. Týká se seznamu pomníků, soch, bust, reliéfů, plaket atd. z neželezných kovů z bytu Johanna Alexandera von Königswarten.⁹⁸

Oběžník *Archeologického ústavu Praha* informuje o výnosu z 29. července 1942. Ve složce se nachází celkem dvakrát a je dvojjazyčný – český a německý.

Dopis dopisovatele pro okres Boskovice *Státního památkového úřadu v Brně* z 5. listopadu 1942 sděluje: „*Na základě příkazu ministerstva školství [...] má býti proveden soupis map a plánů v archivech městských, šlechtických a patrimoniálních, jakož i*

⁹⁸ Johann Alexander von Königswarten (1890-?), majitel statku a zámku v Šebetově.

v museích, v soukromých a veřejných sbírkách, v knihovnách obecních, církevních apod.“

Od dopisovatele pro okres Boskovice *Státního památkového úřadu v Brně* je i dopis z 25. listopadu. Na příkaz památkového úřadu v Brně má být v okrese proveden soupis map a plánů.

Následující dva dopisy z 11. a 16. prosince 1942 se týkají hospody v Jaroměřicích a závěsného štítu s erbem rodu Salmů.

Tabulka s názvem „*Verzeichnis*“ pochází z 28. prosince 1942. Obsahuje celkem dvanáct jmen a je rozdělena na pět sloupců – jméno, titul, přidělený okres, adresa úřadu a soukromá adresa. Tabulka se stejným názvem i se stejným datem obsahuje celkem dvacet osm jmen a je rozdělena na čtyři sloupce – jméno, titul, přidělený okres a soukromá adresa.

Dopis z 9. ledna 1943 *Státního památkového úřadu v Brně* je určen pro všechny konzervátory. Týká se tří předpisů – 27/43, 20/43 a 31/43.

Dopis *Státního památkového úřadu v Brně* pochází z 13. ledna roku 1943. Týká se štítu jaroměřické hospody jako v dopisech z prosince 1942. V dopise z 20. ledna 1943 poté doporučuje *Státní památkový úřad v Brně*, jak očistit zrezivělé části štítu.

I dopis z 1. února 1943 je určen pro všechny konzervátory. Týká se blíže neurčených pokynů.

Dopis dopisovatele pro okres Boskovice *Státního památkového úřadu* z 10. února 1943 se týká služebních poštovních známek.

Dopis z 12. února pro *Státní památkový úřad v Brně* je napsaný špatně čitelným německým jazykem. Týká se ale opět štítu jaroměřické hospody. Dopis z 23. února 1943 se týká barevné obnovy salmovského erbu na štítu.

Opis *Zprávy o činnosti Památkového úřadu, pobočky v Brně za rok 1942* pochází z 1. března roku 1943. Má celkem sedmnáct stran a obsahuje následující části: lidové stavby, ruiny, zámky a hrady, paláce a civilní stavby, městské vybavení, reklamy, maloobchody, církevní památky, nástěnné a deskové malby na světských památkách, nástěnné a deskové malby na církevních památkách, statické snímky, technické památky, sádrové odlitky, fotografie a kresby, přírodní rezervace.

Dopisem z 16. března 1943 oznamuje *Státní památkový úřad v Brně*, že Tutschovi zašlou úřední razítko.

Opis dopisu z 29. března 1943 je od dopisovatele pro okres Boskovice *Státního památkového úřadu v Brně*. Informuje, že 31. března končí platnost služebních známek.

Státní památkový úřad v Brně zasílá spolu s dopisem z 12. dubna 1943 prozatímní legitimaci pro výkon služby.

Následují dva dopisy z 15. dubna 1943 od *Státního památkového úřadu v Brně* v německém jazyce. Jeden obsahuje rejstřík památek v Cetkovicích, druhý v Sudicích.

Z 15. dubna 1943 je i opis dopisu od *Ministerstva hospodářství a práce*. Ten se týká odstranění pomníků z mědi a bronzu.

V dopise ze 4. května 1943 žádá *Státní památkový úřad v Brně* všechny konzervátory o sdělení zámek v jejich obvodu. Zámky v boskovickém okrese (celkem patnáct) zasílá Tutsch úřadu 7. května 1943.

Dopis z 8. května 1943 se týká rejstříku tří památek v Malé Lhotě.

Dopis ze 17. května 1943 se týká zámku v Jaroměřicích.

Dopis ze 17. května 1943 pro *Státní památkový úřad v Brně* je psaný v německém jazyce a je nečitelný.

Dopis *Státního památkového úřadu v Brně* se týká předání bronzových pomníků *Ministerstvu školství*. Je z června roku 1943 a má rozsah pět stran.

Dopisovatel pro okres Boskovice *Státního památkového úřadu v Brně* zaslal spolu s dopisem z 2. června 1943 dva snímky sousoší svatého Jana Nepomuckého v Šebetově.

Státní památkový úřad v Brně zaslal 12. června roku 1943 vyhlášku *Ministerstva hospodářství a práce* s kopií seznamu památek.

Dopisem z 26. června 1943 se Tutsch zajímá u *Státního památkového úřadu v Brně*, zda by měl být žudr zachován. „*Při pořizování soupisu památek v Býkovicích jsem pojal do návrhu i zbytek „žudru“ /“žondru“/ u domu p. Josefa Krésy, čp. 43.*“

V dopise z 26. června 1943 oznamuje *Státní památkový úřad v Brně*, že by do návrhu na úřední soupis památek Sebranic chtěli zařadit i „žudr“ u domu čp. 36.

Dopisem z 9. července 1943 děkuje *Státní památkový úřad v Brně* za upozornění na trosky kašny v zámeckém parku v Šebetově.

Dopis z 26. října 1943 obsahuje rejstřík památek v Olešnici. Celkem se jedná od třicet čtyři položek.

Spolu s dopisem z 2. listopadu 1943 je zasláno celkem dvacet bližší neznámých příloh. Odesílatel žádá o vyplnění katalogizačních lístků ohledně map ve sbírkách jevíčského muzea.

Dopis od dopisovatele památkového úřadu Zukala je z 3. listopadu 1943 a týká se soukromé záležitosti. V ní žádá Tutsche o neurčitý soupis.

Dopis určený pro všechny konzervátory z 6. listopadu 1943 se týká obnovy uměleckých děl v kostelech.

Dopisovatel pro okres Boskovice *Státního památkového úřadu v Brně* děkuje za zaslání katalogizační lístky dopisem z 13. prosince 1943.

K dopisu *Státního památkového úřadu v Brně* ze 14. prosince roku 1943 byly přiloženy i přílohy. Ty se ale ve složce nenachází. V dopisu se jedná o starobylé náhrobní kameny na Boskovsku, dřevěné chalupy na Boskovsku, naleziště na Malé Hané a sídliště u Boskovic s kulturou popelnicových polí.

Dopis v německém jazyce ze 17. prosince roku 1943 se týká městské věže v Jevíčku. Našli na ní trhliny a je potřeba je posoudit statikem.

První dopis roku 1944 z 21. února je od *Státního památkového úřadu v Brně* a týká se tří předpisů – 598/44, 599/44 a 600/44.

V dopise od dopisovatele pro okres Boskovice *Státního památkového úřadu v Brně* oznamuje Teodor Fukal, že se stěhuje z Boskovic do Blanska. Dopis je z 21. března 1944.

„*Pokyny pro konzervátory památkového úřadu*“ jsou napsány na celkem devět stran německým jazykem. Pochází z dubna roku 1944.

Dopisem ze 4. dubna 1944 žádá Tutsch *Státní památkový úřad v Brně* o opravu dveří větrného mlýna na Kořenci. Odpověď od úřadu je dopis ze 7. dubna roku 1944. Pokud by mlýn potřeboval opravit, doporučují udělat v roce 1944 pouze ty nejnutnější opravy a ostatní nechat na rok 1945.

Dopisem z 19. dubna 1944 informuje Emil Tutsch o nálezu gotické madony uložené v jevíčském kostele.

V dopise z 20. dubna 1944 si domlouvá Arnošt Tuček z *Farního úřadu v Horním Štěpánově* osobní návštěvu s Emilem Tutschem.

Z korespondenčního lístku z 21. dubna roku 1944 nelze přesně určit, o jaký problém se jedná. V lístku je uvedeno: „*Nemůžeme Vám bohužel ničím podobným posloužit, protože zde podobné skladby nejsou.*“

Dopisem z 22. dubna 1944 oznamuje *Státní památkový úřad v Brně* odložení dosud objednaných výzkumných prací.

Spolu s dopisem z 25. dubna 1944 zasílá *Státní památkový úřad v Brně* Leták č. 2 *Ochrana obrazů a zdobených dřevěných figurek v záchranných místnostech.*

Dopis z 26. dubna 1944 upozorňuje na častější nálety. Pokud se tak stane, mají neprodleně úřad informovat.

Dopis z 19. května 1944 se týká požární ochrany dřevěných krytin. Dopis je psaný v německém jazyce.

Následující dopis z 24. května 1944 určený pro *Státní památkový úřad v Brně* je velmi špatně čitelný.

Technický výkres filiálního kostela Všech svatých v Jaroměřicích se nachází ve složce celkem dvakrát. Oba dva výkresy jsou z 24. května 1944. Jeden výkres je pouze načrtnutým konceptem, druhý je propracovanější i s popisem.

Dopisem z 25. května 1944 souhlasí *Státní památkový úřad v Brně* s opravou městské hradby a sadů v Chornicích.

Opis dopisu z 30. května 1944 oznamuje, že v pátek 2. června 1944 přijede Vladimír Dufka, konzultant na opravné práce v kostele v Jaroměřicích.

Dopisem z 30. května 1944 žádá *Státní památkový úřad v Brně* všechny konzervátory, aby do konce měsíce července předložili mapu okresu s dosud existujícími větrnými mlýny a uvést jejich popis.

Dalším dopisem, také z 30. května 1944, žádá *Státní památkový úřad v Brně* o předložení zprávy za rok 1943 do 3. června 1944. „*Zpráva o činnosti za rok 1943*“ byla úřadu odeslána 3. června roku 1944.

Přepisem dopisu pro *Státní památkový úřad v Brně* ze dne 6. června 1944 žádá Tutsch o radu, jak se zachovat k poškozeným, památkově chráněným, stromům v Jevíčku. Tyto škody popisuje v dopise z 15. června 1944.

Dopis z 10. června roku 1944 od *Státního památkového úřadu v Brně* je určen všem konzervátorům. Týká se budování protiletceckých krytů.

Dopis z 24. července 1944 pro *Státní památkový úřad v Brně* je napsaný v německém jazyce. Je velmi špatně čitelný – dá se pouze říci, že se týká Jaroměřic.

Podle dopisu z 28. července 1944 od dopisovatele boskovického okresu *Státního památkového úřadu v Brně* zjišťujeme, že „*Na příkaz památk. úřadu provádím soupis větrných mlýnů v pol. okr. Boskovice.*“ Žádá tedy Tutsche o součinnost. Odpověď odeslal Tutsch 3. srpna roku 1944. Dopis se týká větrných mlýnů v Horním Štěpánově, na Kořenci, ve Světlé, na Okrouhlé a v Drválovicích u Vanovic. Udává u nich rok stavby, materiál, ze kterého je mlýn vyroben, stav, majitele a číslo pozemku, na kterém se nachází.

Státní památkový úřad v Brně žádá Tutsche dopisem z 29. července 1944 o potvrzení přijetí částky dvě stě padesát devět korun a padesát haléřů.

Dopis od *Státního památkového úřadu v Brně* ze 4. října roku 1944 obsahuje pozvánku na rozhlasovou přednášku Dr. Karla Fridricha Kühna, která se bude konat v pátek 6. října 1944 od 19:40 do 20 hod. na téma Ostmarkův vliv na umění 13. století na Moravě.

Dopisovatel pro boskovický okres *Státního památkového úřadu v Brně* žádá Tutsche v dopise z 5. října 1944 o informace o kříži v Jaroměřicích. Chce znát původ, polohu, číslo pozemku, kde stojí, majitele, rozpěry, nápisy a rád by získal i fotografii nebo nákres.

Dopis z 30. října roku 1944 od *Státního památkového úřadu v Brně* se týká příjmu a dodávky stavebních dílů z mědi.

Dopis z 2. ledna roku 1945 od *Státního památkového úřadu v Brně* informuje o změně poštovních služeb a zrušení úředních razítek.

Dopisem z 16. ledna 1945 potvrzuje Tutsch *Státnímu památkovému úřadu v Brně* převzetí dvaceti osmi poštovních známek za cenu jedna koruna a dvacet haléřů a dvanáct známek s cenou šedesát haléřů.

Dopisem z 27. února roku 1945 zasílá *Státní památkový úřad v Brně* pokyny od *Muzejního spolku*, respektive od *Ministerstva školství*. Oznamují nutnost opatření proti náletům. Doporučují nejcennější kusy sbírek zabalit, aby mohly být kdykoliv přesunuty, zbylé kusy sbírek přesunout do přízemí nebo provést protipožární opatření. *Státní památkový úřad v Brně* žádá dopisem z 26. března 1945, aby byly obrazy ve sbírkách zaslány úřadu v případě náletů v okolí. Po skončení náletů mají konzervátoři zaslat informace, co nálet zasáhl.

V dopise z 27. března 1945 se *Státní památkový úřad v Brně* zajímá o tapisérie na zámcích. Pokud se nějaké v okrese konzervátora nacházejí, rádi by získali informace a fotografie.

Dopisem ze 4. června 1945 by rád Tutsch zjistil od *Národního výboru v Kunštátě*, zda byly na zámku poškozeny nebo zničeny umělecké nebo historické předměty.

V dopise z 8. června 1945 žádá *Státní památkový úřad v Brně* všechny konzervátory o zjištění škod na památkách v jejich okrese a zaslání zprávy o šetření. Přílohou k dopisu jsou „*Pokyny pro ochranu památek uměleckých, historických a přírodních.*“ sepsané 14. května roku 1945.

Dopis z 15. června 1945 je určena pro *Místní národní výbor*, které obce není uvedeno. Tutsch byl pověřen zjištěním poškozením památek a prosí o vyplnění přiloženého dotazníku. Ten obsahuje kolonky k vyplnění: kostel, kaple, zvonice, kříže, sochy, pomníky, zámek, jeho zařízení, jiné památkové budovy, musejní sbírky, soukromé sbírky, archiv zámecký, archiv obecní, archiv farní, archiv školní, archiv musejní, přírodní památky, jeskyně-stromy.

Dopisem z 15. června roku 1945 oznamuje Tutsch *Místnímu národnímu výboru v Jevíčku*, že dostal za úkol zjistit škody uměleckých, historických a přírodních památek po válce. Dopis je ve složce třikrát.

V dopise z 20. června 1945 oznamuje Tutsch *Státnímu památkovému úřadu v Brně*, že na zámku v Biskupicích se nachází mnoho uměleckých a historických památek.

V dopise z 20. června 1945 oznamuje Tutsch *Státnímu památkovému úřadu v Brně*, že požádal národní výbory boskovického a bývalého moravskotřebovského okresu o sdělení poškození památek.

Dotazník „*Škody na uměleckých, historických a přírodních památkách, způsobené v obci Kunštátě od německé okupace do dneška na objektech: [...]*“ byl vytvořen 25. června 1945.

V dopise z 27. června 1945 by rád Tutsch získal od *Národního výboru Křetín-Vřesice* informaci, „[...] *kteřá socha byla u vás poškozena nebo zničena, ze kterého roku pochází a je-li pod ochranou památkové péče.*“ Odpověď dostává 30. června roku 1945, kdy výbor oznamuje, že byla poškozena socha sv. Jana Nepomuckého.

Tutsch informuje *Národní výbor ve Sloupu* dopisem ze 4. července 1945, aby poškození přírodních památek ohlásili přímo *Státnímu památkovému úřadu v Brně*.

V dopise ze 4. července 1945 žádá *Ministerstvo školství a národní osvěty v Praze* popis obsahu knihovny Fridricha, bývalého knížete Thurn Taxise na biskupickém zámku.

„*Výnos ministerstva školství a osvěty o zajištění sbírek*“ pochází z 9. července roku 1945.

Opis dopisu z 9. července 1945 od *Správní komise Svitavy /oddělení kulturní a propagační/* informuje Tutsche o umístění svitavského archivu ve sklepení radnice ve Svitavách. Svitavský archiv je zachovalý, naopak tamtéž uložený krnovský archiv je poškozený.

Dopis od *Okresního národního výboru v Jevíčku* je určen národním výborům z oblasti Svitavy. Pochází z 10. července roku 1945 a informuje výbory o povinnost zajistit ochranu všem historickým památkám.

V dopise z 11. července 1945 žádá Tutsch *Státní památkový úřad v Brně*, aby zakročil proti přesunu zámeckých a vrchnostenských archivů do *Zemědělského muzea v Praze*.

Dopisem z 11. července 1945 také Tutsch žádá *Státní památkový úřad v Brně* o účast na odborném hodnocení uměleckých památek na zámku v Biskupicích i jinde v kraji.

Dopis *Státní památkový úřad v Brně* pochází z 15. července 1945. „[...] *sdělte nám, prosím, číslo a datum úředního příkazu ministerstva o katalogisaci knihovny v zámku v Biskupicích* [...]“.

V dopise z 16. července roku 1945 zasílá Tutsch *Okresnímu národnímu výboru v Jevíčku* přepis soupisu památek biskupického zámku.

V dopise z 30. července 1945 oznamuje Tutsch *Státnímu památkovému úřadu v Brně*, že se v jevíčském muzeu nachází bohatá knihovna, která by mohla posloužit univerzitní knihovně v Brně.

Opis zprávy od *Zemského národního výboru v Brně* pochází z 28. srpna 1945. Má celkem čtyři strany a týká se zabezpečení kulturně cenných objektů na zkonfiskovaných majetcích bývalých německých majitelů a kolaborantů.

Dopis z 30. srpna 1945 oznamuje, že správcem biskupického zámku se stal Tomáš Stejskal.

Kopie dopisu od Emila Tutsche pro *Státní památkový úřad v Brně* ze 14. září 1945 oznamuje „*Započali jsme ihned se zabezpečováním starožitného, uměleckého a historického inventáře zámku a pořizujeme soupis.*“

Kopie dopisu z 21. září roku 1945 informuje *Státní památkový úřad v Brně*, že „*Při opravě vnějšku zdejší farní budovy [...] zpod oken vybrány kamenné desky [...] na výšku rozpůlené náhrobní desky a na čtyřech z nich [...] reliéfy ženských postav ze dvou náhrobků.*“ Tato kopie je ve složce dvakrát.

Zemské muzeum v Brně žádá korespondenčním lístkem z 21. září 1945 odpověď, zda se v Tutschově okolí nachází numismatické sbírky. Na to navazuje odpověď od *Národního výboru Městečka Trnávka* z 27. září 1945, kdy výboru oznamuje, že žádná numismatická sbírka se u nich nenachází. Negativní je i Tutschova odpověď pro *ředitelství Zemského muzea v Brně* ze 4. října roku 1945.

Dopisem z 24. září 1945 žádá *Okresní národní výbor v Moravské Třebové* Tutsche o přepravu věcí z jaroměřického zámku do Biskupic. Naopak opisem dopisu ze 4. října

1945 nesouhlasí *Státní památkový úřad v Brně* s přepravou inventáře jaroměřického zámku do Biskupic.

Dopisem z 27. září 1945 sděluje Tutsch *Státnímu památkovému úřadu v Brně* jeho nálezy na jaroměřickém zámku.

Dopisem z 12. října 1945 chce Tutsch vědět od *ředitelství Zemského muzea v Brně*, zda Tomáš Stejskal získá za inventarizaci finanční odměnu.

Dopis *Státního památkového úřadu v Brně* z 12. října roku 1945 se týká jaroměřického a biskupického zámku. Nachází se ve složce celkem dvakrát.

Státní památkový úřad v Brně děkuje dopisem z 18. října 1945 Tutschovi za blíže neurčená opatření ve věci ochrany vnitřního zařízení jaroměřického zámku.

Dopisem z 28. listopadu 1945 zase děkuje *Státní památkový úřad v Brně* Tutschovi za zajištění knihovny a rodinného archivu Thurn Taxisů v Jaroměřicích a Biskupicích. Poděkování zaslal i 7. února 1946 *Zemský archiv v Brně*. K tomu připojil i prosbu o zaslání fotografií žerotínského rodokmenu.

Dalším dopisem z 28. listopadu 1945 oznamuje Tutsch *Státnímu památkovému úřadu v Brně*, že do dvou týdnů bude mít hotov inventář památek biskupického a jaroměřického zámku. Inventář jaroměřického zámku Tutsch zaslal *Státnímu památkovému úřadu v Brně* 12. února 1946.

Kopie dopisu z 25. ledna roku 1946 pro *ředitelství Zemského muzea v Brně* informuje, že při inventarizaci biskupické knihovny byly nalezeny mapy. 29. ledna 1946 pak požádalo *Zemské muzeum v Brně* národní výbor o povolení převést mapy a atlasy z biskupického zámku do *Zeměpisného ústavu při Masarykově univerzitě v Brně* nebo do *Zemského muzea v Brně*. Tutsch oznamuje, že pořídil soupis předmětů na biskupickém zámku dopisem z 26. února 1946 pro *Národní pozemkový fond při Ministerstvu zemědělství v Praze*.

Emil Tutsch informuje *ředitelství Zemského muzea v Brně* dopisem z 25. ledna roku 1946, že na vyzvání *Státního památkového úřadu v Brně* inventarizoval předměty biskupického zámku.

Dopisem z 12. února 1946 žádá *Státní památkový úřad v Brně*, aby konzervátoři zabezpečili kulturně cenné inventáře. Stejnou žádost zaslalo i *Zemského muzeum v Brně* 13. února 1946.

Spolu s dopisem z 2. března 1946 zaslal Tutsch *ředitelství Zemského archivu v Brně* snímky dvou žerotínských a jednoho šáfgočovského rodokmenu.

Kopie dopisu z 2. března 1946 informuje, že Tutsch zaslal *Státnímu památkovému úřadu v Brně* fotografie prospektu biskupického zámku.

V dopise z 5. března 1946 děkuje *Zemský archiv v Brně* za pořízení snímků a posílají Tutschovi peníze za výlohy s nimi spojené.

Dopisem z 9. března roku 1946 žádá *Národní pozemkový fond* o zaslání soupisu inventáře.

V korespondenčním lístku z 18. března 1946 se Karel Svoboda omlouvá, že stále nemá zvětšeniny plánů zámku v Biskupicích.

Kopie dopisu z 20. března roku 1946 se týká odcizení věci z biskupského zámku za sedm milionů. Tutsch by o tomto incidentu věděl rád více informací.

Dopisem z 27. března roku 1946 děkuji *Státní památkový úřad v Brně* Tutschovi za fotky zámku v Biskupicích.

Z dopisu ze 14. dubna 1946 od *Státního památkového úřadu v Brně* zjišťujeme, že Emil Tutsche již není schopen kvůli svému zdravotnímu stavu vykonávat funkci konzervátora. Zároveň má doporučit svého nástupce *Ministerstvu školství, věd a umění*.

Státní památkový úřad v Brně žádá Tutsche dopisem z 19. dubna roku 1946 o odeslání soupisu inventáře zámku v Biskupicích i *Národnímu pozemkovému fondu*.

Dopisem z 24. dubna informuje Tutsch *Státní památkový úřad v Brně* o inventáři biskupického zámku. Originál zaslal úřadu a dvě kopie správci zámku Tomáši Stejskalovi, který si jednu nechal a druhou odeslal *Zemskému národnímu výboru v Brně*.

Státní památkový úřad v Brně dostal oznámení, že *Farní úřad v Biskupicích* chce v místním kostele vyměnit starou pískovcovou dlažbu za novou kamennou. Dopisem z 29. dubna 1946 chtějí od Tutsche zprávu, zda je tato výměna nutná. Tutschova odpověď byla odeslána 4. května 1946, kdy Tutsch oznamuje, že opravu dlažby v kostele

doporučuje. *Státní památkový úřad v Brně* dopisem z 10. května 1946 s výměnou dlažby v kostele souhlasí.

Dopis od *Státního památkového úřadu v Brně* z 3. května 1946 se týká trhliny věže v kostele sv. Vavřince v Chornicích. Tutsch odpovídá 14. června 1946, že by měl tuto trhlínu prohlédnout stavební odborník. I dopis *Státního památkového úřadu v Brně* pro *Okresní národní výbor v Moravské Třebové* se týká této trhliny ve věži kostela.

S dopisem ze 4. května 1936 zaslal pro jevičský archiv *Státní památkový úřad v Brně* „[...] obrázek sochy sv. Floriana v rohu mezi zámkem a schůdkami na kostelní prostranství.“ V dalším dopise z 10. května 1946 žádá *Státní památkový úřad v Brně* zjištění čísla pozemku, kde se socha nachází. O tomto úkolu informuje Tutsch i *Katastrální měřický ústav v Moravské Třebové*, a to dopisem z 20. května 1946. Úřad odpověděl 11. června 1946, že se socha nachází na parcele č. 25/1. 14. června 1946 toto zjištění oznámil Tutsch *Státnímu památkovému úřadu v Brně*. Ten mu děkuje dopisem z 27. července roku 1946.

Kopie dopisu od Tutsche pro *Národní pozemkový fond při Ministerstvu zemědělství v Praze* je z 25. června roku 1946. Tutsch žádá o vyřízení žádosti ohledně úhrad jeho výloh při inventarizaci předmětů v biskupickém zámku.

Dopisem z 8. srpna 1946 souhlasí *Státní památkový úřad v Brně* s opravou štítu jevičského zámku, který by rok odkládané opravy nevydržel.

Dopisem z 21. září 1946 informuje Tutsch *Státní památkový úřad v Brně* o cyrilometodějském kříži v Petrůvce. 26. září 1946 mu za tuto informaci úřad poděkoval.

Kopie dopisu z 21. září 1946 pro *Státní památkový úřad v Brně* se týká sloupu Svaté Trojice v Grándorfu u Svitav. Má „[...] reliéfy světic Barbory a Kateřiny, sv. Floriana, sv. Jana Nepomuckého, Narození Páně a Krista v okovech.“

Dopisem z 26. září 1946 děkuje *Státní památkový úřad v Brně* za informace o nálezech fragmentů náhrobních desek při opravě fary.

Kopii dopisu ze 17. října 1946 by rád Tutsch zjistil od *Státního památkového úřadu v Brně*, proč je jeho žádost ohledně výloh při inventarizaci biskupického zámku stále nevyřízená.

Dopisem z 23. října 1946 žádá *Okresní osvětová rada v Moravské Třebové* pomoc ohledně soupisu polohově neurčených zaniklých osad. „[...] *jedná se o Beraniště u Velkých Opatovic, Nýrovec u Borotína, Příkazy u Vranové Lhoty a Zezlotín nebo Zlotín u Biskupic.*“

Dopisem pro *Státní památkový úřad v Brně* z 15. listopadu 1946 informuje Tutsch, že v parku našel tři kusy rozbité kašny.

Dopis ze 17. prosince 1946 se týká předpisu z 2. prosince 1946, kdy *Ministerstvo školství, věd a umění* souhlasí se služebním volnem konzervátorů z řad učitelů a profesorů.

Dopis pro *Státní památkový úřad v Brně* ze 4. ledna roku 1947 se týká malované truhlíčky. „*Na víku: Napoleon ? podává invalidovi sedícímu pod stromem ruku, vedle husar a osedlaný šiml; na přední bočnici: domek a před ním chlapec pasoucí tři ovečky; na obou postranicích kytice růží a květů.*“

Emil Tutsch by rád zjistil informace o malíři Šichovi. 8. ledna 1947 mu *Státní památkový úřad v Brně* odpověděl, že toto jméno neznají a nikde není zaznamenáno.

Dopis pro *Pobočku Národního pozemkového fondu v Brně* z 24. února 1947 se týká biskupického zámku a výloh za jeho inventarizaci.

Dopisem z 27. února 1947 oznamuje *Státní památkový úřad v Brně*, že podle možností se zúčastní kolaudace odvodnění u filiálního kostela v Jaroměřicích.

Dokument „*Činnost městského archivu v Jevíčku v r. 1946*“ byl zaslán *Ministerstvu školství a osvěty* 30. března 1947. Ve složce se nachází celkem třikrát.

Státní památkový úřad v Brně děkuje dopisem z 21. května 1947 za upozornění na sloup sv. Trojice v Grándorfu.

Státní nakladatelství Praha zaslalo v červnu 1947 první číslo časopisu *Zprávy památkové péče*.⁹⁹ Informují, že časopis vychází šestkrát do roka za roční předplatné 48 korun.

⁹⁹ *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1937-1961.

Dopis *Národního výboru v Jevíčku* ze 14. srpna 1947 oznamuje, že rada *místního Národního výboru* ustavila správcem jevičských sbírek prof. Františka Makovičku¹⁰⁰ a archivářem města Ing. Jaroslava Mackerleho.

Dopisem z 18. srpna 1947 informuje *Národní výbor v Jevíčku*, že v úterý 19. srpna „[...] přijede vrchní archivní komisař Ant. Okáč,¹⁰¹ aby se přesvědčil o stavu a uložení městského archivu.“

Dopisem z 2. ledna 1948 oznamuje Tutsch *Místnímu národnímu výboru v Jevíčku*, že kvůli častému stěhování a přestavování došlo k poškození muzejních archiválií.

15. března 1948 zaslal *Státní památkový úřad v Brně* pokyny k proplácení cestovních výdajů.

Koncept dopisu pro *Státní památkový úřad v Brně* je ze 3. dubna 1948. Tutsch by rád zjistil informaci, kdo byl místo něj jmenován konzervátorem pro moravskotřebovský okres.

Státní památkový úřad v Brně oznamuje dopisem z 18. dubna 1948 že *Národní správa majetkových podstat v Brně* požádala o rozhodnutí k opravám své ústředí v Praze.

V dopise z 19. dubna od *Státního památkového úřadu v Brně* pro *Místní národní výbor v Jaroměřicích* zjišťujeme, že obec zatím neprovedla na zámku žádné úpravy, ale jakmile začnou, úřad by o tom byl rád informován. Dále úřad shrnuje požadavky oprav.

Dopisem z 23. dubna 1948 oznamuje Tutsch *Státnímu památkovému úřadu v Brně*, že u domu č. 14 je poškozený reliéf sv. Trojice a sv. Františka, který nyní patří *Národní správě majetkových podstat v Brně* a je potřeba opravy. *Státní památkový úřad v Brně* na tyto opravy upozornil *Národní správu majetkových podstat v Brně* dopisem ze 3. května 1948.

Dopis z 23. dubna 1948 je prakticky nečitelný. Týká se rolníka, který měl statek č. 152 na Okružní třídě v Jevíčku.

¹⁰⁰ František Makovička (1889-1970), malíř, keramik, pedagog a od roku 1953 správce jevičského muzea.

¹⁰¹ Antonín Okáč (1908-1986), pracovník Moravského zemského archivu v Brně, profesor na brněnském gymnáziu a na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

Dopis z 23. dubna 1948 obsahuje informaci, že o prázdninách roku 1912 nakreslil Tutsch půdorys hradu Cimburk. Našel tam také rytý erb Dobše z Cimburku.¹⁰² Ve druhé části je informace, že při stavbě vodovodu na rynku v Městečku Trnávka roku 1931 byla objevena chodba od Cimburku ke studni nacházející se na rynku. *Státní památkový úřad v Brně* děkuje za zasláný plánec a zprávu o nálezu v Městečku Trnávka dopisem z 30. dubna 1948.

Ze 30. dubna 1948 také pochází poděkování *Státního památkového úřadu v Brně* za zprávu o nálezu dřevěné konstrukce někdejšího opevnění.

Dopisem z 8. června 1948 upozorňuje *Státní památkový úřad v Brně* na nařízení *Ministerstva školství a osvěty*, které se týká odeslání zprávy konzervátorské činnosti za předchozí rok. Ze zadní strany dopisu je zpráva od Emila Tutsche z 11. června 1948. „*Byl jsem těžce churav, a proto jsem nemohl r. 1947 býti ve funkci konservátora nijak činný; má zpráva je tudíž negativní.*“

V dopise z 18. června 1948 informuje *Okresní osvětová rada v Moravské Třebové* o snaze sestavit ediční sekci a od Tutsche žádají přání a návrhy.

Dopis z 10. července 1948 od *Okresní osvětové rady v Moravské Třebové* byl odeslán Josefu Vrbkovi, Emilu Tutschovi, Jaroslavu Mackerlemu, Františku Továrkovi, Pavle Vacové, Janovi Kopeckému, Františku Ondryášovi,¹⁰³ Františku Jílkovi, Františku Votavovi, Janu Hamplovi a S. Křupkové. Rada by ráda v ročence *Okresní osvětové rady* na podzim roku 1948 vydala článek o práci žijících autorů v kraji. Žádají zaslání nacionále. Dne 2. září 1948 byla Tutschovi zaslána upomínka, že ještě neodeslal své nacionále.

Dopis z 23. září 1948 *Státního památkového úřadu v Brně* pro *Národní správu majetkových podstat v Brně*. Souvisí s dopisem z 23. dubna, respektive 3. května roku 1948. *Státní památkový úřad v Brně* informuje o nedostatku prostředků na opravu domu č. 14. Z dopisu z 29. září 1948 se od *Státního památkového úřadu v Brně* dozvídáme, že národní správa už nemůže provádět opravy domu č. 14, jelikož byl přepsán na JUDr. Viléma Kluga v Palestině, zastoupeného JUDr. Luděkem Bezděkem¹⁰⁴ z Plzně.

¹⁰² Hrad Cimburk postoupil roku 1406 spolu s Městečkem Trnávka moravský markrabě Jošt Markétě ze Šumvaldu, manželce Dobše z Popovic. Ten jej před rokem 1446 prodal Vaňkovi z Boskovic.

¹⁰³ František Ondryáš (1894-1976), pedagog, archivář a regionální historik.

¹⁰⁴ Luděk Bezděk (1895-1987), advokát a právník.

28. září 1948 poděkoval dopisem *Státní památkový úřad v Brně* Tutschovi za zasloupanou zprávu za rok 1947.

Dopis z 29. září 1948 je špatně čitelný. Je pro *Státní památkový úřad v Brně*. Dá se vyčíst obec Jaroměřice a salmovský vývěsný štít.

Státní památkový úřad v Brně dostal informaci o bourání zámku ve Vranové Lhotě. Dopisem z 1. října 1948 bourání zakazují *Tělocvičné jednotě Sokol Vranová Lhota*, mohou pouze přestavovat. Tohoto tématu se týká i dopis z 9. října 1948. Po předchozím šetření nemá úřad námitek, aby byla zbořena památkově bezcenná přístavba zámku.

Dopis z 2. října 1948 *Státního památkového úřadu v Brně* se týká hospody v Jaroměřicích. „*Je škoda, že hospoda „chaloupka“ vžitá ode dávna do obrazu města, se bourá.*“

Opis dopisu od Lud'ka Bezděka pro *Místní národní výbor v Jevíčku* pochází ze 4. listopadu 1948. Bezděk žádá o sdělení ceny domu č. 14 a zahrady č. k. 9 z důvodu záměru prodeje.

Místní národní výbor v Jevíčku žádá Františka Havlíčka dopisem ze 13. listopadu 1948 o informace o domě č. 14.

Dopisem z 29. listopadu 1948 žádá *Státní památkový úřad v Brně* Tutsche o sestavení životopisu ředitele Aloise Czerného¹⁰⁵ z Moravské Třebové.

Dopisem ze 3. prosince 1948 žádá *Státní památkový úřad v Brně* zapůjčení několika publikací.

Dopisem z 6. prosince 1948 *Okresní rada osvětová v Moravské Třebové* oznamuje, že položky, které Tutsch žádal zašlou až nastoupí nový okresní archivář ředitel Rudolf Hikl.¹⁰⁶

Dopisem z 6. prosince roku 1948 souhlasí *Státní památkový úřad v Brně* s přestavbou staré části zámku ve Velkých Opatovicích na učitelské byty pod podmínkou, že bude zachován starý ráz budovy.

¹⁰⁵ Alois Czerný (1847-1917), pedagog, vlastivědný a národopisný pracovník, geolog, entomolog a archeolog.

¹⁰⁶ Rudolf Hikl (1890-1970), muzejník, pedagog a historik.

Dopis *Státního památkového úřadu v Brně* z 27. prosince 1948 se týká pokynů ohledně proplácení cestovních výdajů.

V dopise ze 14. ledna 1949 oznamuje Tutsch *Místnímu národnímu výboru v Jevíčku*, že na střeše domu č. 14 je prasklina, kvůli teče voda na reliéf, který se tímto ničí. Oprava střechy je ale vyloučena, takže Tutsche nabízí možnosti, jak reliéf ochránit.

Dopisem z 9. února 1949 pro *Okresní osvětovou radu v Moravské Třebové* „*Prosím o vyřízení mé žádosti [...] k životopisu řed. A. Czerného z M. Třebové.*“

Dopis z 10. února roku 1949 je špatně čitelný. Byl určen pro *Státní památkový úřad v Brně*. Týká se domu č. 14. v Jevíčku.

Dopis *Státního památkového úřadu v Brně* je ze 14. února 1949. „*Děkujeme Vám za zprávu a za Váš úspěšný zákrok pro zabezpečení reliefu.*“

Dopisem z 15. února 1949 prosí Emil Tutsch o zproštění funkce konzervátora pro moravskotřebovský okres. Tuto rezignaci *Státní památkový úřad v Brně* přijal a dopisem z 24. února 1949 oznamuje, že ji předal *Ministerstvu školství, věd a umění*. Ministerstvo Tutsche funkce zprostito dopisem ze 14. března 1949. Zatím si má u sebe ponechat úřední razítka, které po zvolení předá svému nástupci.

Spolu s dopisem z 21. března 1949 zasílá Augustina Bieberla¹⁰⁷ zpět věci, které si zapůjčil.

Dopis z 24. června 1949 od *Národního výboru v Jevíčku* informuje, že Tutsch byl ustanoven „[...] členem komise pro vyhotovení návrhu na očíslování a pojmenování ulic našeho města.“

Dopis z 8. září 1950 je odeslaný Emilem Tutschem. V této době již není konzervátorem, ale stále mu chodí zprávy od *Státní památkové péče v Praze*.

V dopise z 23. září 1950 od *Státního památkového úřadu v Brně* zjišťujeme, že nový konzervátor pro moravskotřebovský okres bude jmenován nejpozději od 1. ledna roku 1951.

¹⁰⁷ Augustin Bieberle (1913-1979), učitel a kulturní pracovník.

Dopis ze 4. října roku 1950 pochází od *Ministerstva školství, věd a umění*. Nový konzervátor pro moravskotřebovský okres ještě jmenován nebyl, Tutsch si má tedy razítka ponechat u sebe.

Dopis z 25. července je opisem dotazníku ohledně větrného mlýna. Obsahuje volná místa na vyplnění roku stavby, materiálu stavby, stavu, majitele a čísla katastru.

Dopis z 11. prosince 194? pro *Státní památkový úřad v Brně* se týká domu č. 49 u Jaroměřické brány v Jevíčku.

Dopis od *Státního památkového úřadu v Brně* je bez data. Týká se erbu z hradu Cimburk u Městečka Trnávka.

Dopis od Tutsche pro Jana Tomšů, faráře v Městečku Trnávka je bez data. Tutsch žádá o sesbírání pozůstalosti po univerzitním profesorovi Franzi Spinovi.¹⁰⁸

Dopis od Dr. Karla Kühna je taktéž bez data. Týká se blíže neznámé objednávky.

Spolu s dopisem vrací *ředitelství Zemského muzea v Brně Městskému muzeu v Jevíčku* zapůjčené mapy spolu s určením od Františka Koláčka.¹⁰⁹

Korespondenční lístek od obecního tajemníka na Kořenci obsahuje dotazník o větrném mlýně na Kořenci.

Správní komise v Chornicích oznamuje Tutschovi, že v jejich majetcích nejsou žádné sbírky mincí a medailí.

Podsložka s názvem „*Konzervátor stát. památk. úřadu v Brně pro okres moravskotřebovský.*“ obsahuje celkem dvě stě osmdesát šest položek v jednacím protokolu. Jsou od 18. prosince roku 1935 do 23. března 1949.

Další je obálka s názvem „*Tataři v Hustopečích 1663*“, která obsahuje jeden list německého textu o této události.

„*Seznam konzervátorů, dopisovatelů památkových úřadů a museí.*“ má celkem pět sloupců – okres, konzervátor, dopisovatel, úřadovna a muzeum. Obsahuje jména z celkem dvaceti sedmi okresů.

¹⁰⁸ Franz Spin (1868-1938), profesor na gymnáziu v Moravské Třebové, lektor na Německé univerzitě v Praze a poslanec Národního shromáždění.

¹⁰⁹ František Koláček (1881-1942), pedagog, kartograf a geograf.

„Instrukce pro konzervátory Státních památkových úřadů v Praze a v Brně a Státního referátu na ochranu památek v Bratislavě“ sepsal Dr. Jan Krčmář.¹¹⁰

Text od Ing. Stanislava Sochora „*Farář a ochrana památek církevních*“ má šest stran, text „*Zvony (Přednáška na mimořádné valné hromadě Jednoty brněnské dne 19. listopadu 1931.)*“ má stran osm.

Následují texty *Pokyny k ochraně netrvalých památek z církevních zařízení, Návod na fotografování a popis bronzových pomníků, Leták pro konzervátory, dobrovolníky a dopisovatele o speciálním vědeckém popisu bronzových zvonů na Moravě a Pokyn ministerstvo školství památkovému úřadu ohledně mědi a dodávek pro jejich uměleckou, historickou nebo místní hodnotu v německém jazyce.*

„*Protokol sepsaný dne 1. dubna 1938 okresním úřadem v Mor. Třebové v městě Jevíčku.*“ se týká zjištění stavu a nutných oprav na budovách v Jevíčku.

„*Prováděcí předpis ministerstva dopravy. K vládnímu nařízení ze dne 9. prosince 1940, č. 429 Sb. o zrušení osvobození od poštovního.*“ je dvojjazyčný – český a německý. K předpisu je přidána ještě příloha „*Prozatímní seznam veřejných úřadů /orgánů/, ústavů, podniků a zařízení z oboru působnosti ministerstva školství a národní osvěty. K vládnímu nařízení ze dne 9. prosince 1940, č. 429 Sb., o zrušení osvobození od poštovního, oprávněny k odběru a používání služebních známek.*“ Příloha je taktéž dvojjazyčná.

Dvojjazyčný je i text Karla Kühna *Ochrana památek a péče o stavby v městě* z roku 1943.

Regionální soutěž na typy lidového stavebnictví redigovaly společně časopisy *Architekt sia* a *Architektura*. Pochází z roku 1941.

„*Instrukce pro balení uměleckých a kulturních předmětů*“ jsou napsány německým jazykem.

Jeden z textů v českém jazyce se týká doplnění knihovny museí a archivů v Moravské Třebové, Svitavách a Jevíčku. Druhý se týká stavu zámečku ve Vranové

¹¹⁰ Jan Krčmář (1877-1950), právník a politik, pedagog a ministr školství a národní osvěty od března do října roku 1926 a mezi lety 1934-1936.

Lhotě. Další se týká vykopávek na hradě Cimburk nebo péče o státní památky. Poslední text v českém jazyce se zabývá domem č. 14 v Jevíčku.

Dalšími položkami jsou tři tabulky. První je v německém jazyce. Má tři sloupce – zpravodaj, předchozí přidělení a budoucí oblast činnosti. Obsahuje šest jmen. Druhá tabulka má název „*Seznam konservátorů ministerstva školství a osvěty pro státní památkovou péči*“ obsahuje tři sloupce – jméno, správní okres a bydliště. Má celkem čtyřicet šest jmen. Poslední tabulka „*Seznam pomníků, soch, bust, reliéfů, plaket a podobně barevných kovů*“ je pro okres Boskovice. Má dvanáct sloupců – obec, objekt, jméno umělce, stručný popis, originál nebo kopie, datum výroby, kov a hmotnost, místo a výdej, vlastnictví, umělecká nebo památková hodnota a poznámky. Celkem se týká devíti položek.

Novinový výstřížek je z Lidových novin. Týká se článku *Kulturní kronika – Konservátorovo ano a ne*¹¹¹ od Vladimíra Dufky.

Posledními položkami složky jsou poznámkové listy. Z prvního se dá vyčíst pouze Opava a rok 1641. Druhý obsahuje poznámky k latinským nápisům.

2.3.6 SLOŽKA 3/6

Hlavním obsahem složky jsou dopisy. Z roku 1928 ze srpna a listopadu, z roku 1929 pouze jeden z listopadu. Z roku 1930 dopisy z února, března, července, října a prosince. Z roku 1931 z března, dubna, května, října a listopadu. Z roku 1932 pak z března, dubna, května a listopadu. Poslední dopisy jsou z července, září a října roku 1933. Složka obsahuje i jeden dopis s neúplným datem a jeden zcela bez data. Dále je tu podsložka „*Sběratelé a majitelé starožitností a uměleckých předmětů, památek atd.*“ a stvrzenka na čtyři sta čtyřicet korun.

Dopis z 27. srpna roku 1928 se týká referentů pro *Vlastivědu okresu boskovského*. Obsahuje jméno referentů pro celkem patnáct odborů.

V dopise z 19. listopadu 1928 je uvedeno, že má být zpět odeslán seznam vodních lokalit v okolí. Obsahuje následující části: *povahy lokality, nadmořská výška, název a poloha lokality, hornina, povaha dna, sklon dna u břehu, maximální hloubka vůbec, ostatní rozměry, teplota vody, chemické složení látek ve vodě obsažených, vegetace vody,*

¹¹¹ DUFKA, Vladimír. Kulturní kronika – Konservátorovo ano a ne. *Lidové noviny*, roč. 52, č. 217, 8. 8. 1944, ranní vydání, s. 4.

nejbližší okolí lokality, majitel lokality nebo pozemku, na němž lokalita leží, nejbližší stanice /zastávka/ železniční, případně také autobusová, jméno, charakter, bydliště a působíště zpravodajovo. Nachází se ve složce celkem dvakrát. Byl odeslán Aloisem Fendrychem.¹¹²

Dopis z 20. listopadu 1929 se zabývá druhy léčiv – rostlinnými, živočišnými, nerostnými, také způsoby léčení a výkazy nemocí. Byl odeslán Aloisem Fendrychem.

V dopise ze 6. února 1930 informuje Alois Fendrych o pracovním semináři zoologického odboru Dr. Vladimíra Teyrovského.¹¹³

„Oběžník Všem obcím, správám velkostatků a četnickým stanicím v politickém okrese boskovickém.“ ze 14. března 1930 se týká exkurzí k tekoucím i stojatým vodám.

Dotazník II z 26. března 1930 se týká obydlí a osad na Boskovsku, zařízení obydlí, hospodářského nářadí a náčiní, hrnčířství a keramiky Boskovska, jídla a oděvů.

Dotazník III sestavil Josef Julius Pavelka.¹¹⁴ Byl odeslán 25. července roku 1930. Dotazník obsahuje odstavce *život* a *smrt*. Odpověď by měl Tutsch zaslat v nářečí.

Dopisem z 22. října 1930 zve Alois Fendrych na vlastivědnou a pedagogickou schůzi, kterou pořádá odbor Nových škol pro boskovský okres.

Spolu s dopisem z 31. října 1930 zasílá Alois Menšík blíže neurčené tiskopisy.

Dopis z 10. listopadu 1930 se nachází ve složce celkem dvakrát. Týká se *Vlastivědy okresu boskovského*.

I dopis ze 3. prosince 1930 se ve složce nachází dvakrát. Informuje o záměru vytisknout do vánočních svátků I. svazek *Vlastivědy Boskovska*.

Dopis od *Správy školy v Bezděči* je z 27. prosince 1930. Objednávají jeden výtisk *Zeměpisného obrazu Boskovska* a jeden výtisk knihy Františka Hrubého *Ladislav Velen z Žerotína*.¹¹⁵

¹¹² Alois Fendrych (1872-1940), správce okresního hejtmánství v Boskovicích, pracovník zemského úřadu v Brně.

¹¹³ Vladimír Teyrovský (1898-1980), zoolog, entomolog a vysokoškolský pedagog.

¹¹⁴ Josef Julius Pavelka (1865-1932), středoškolský profesor, vydavatel národopisných prací.

¹¹⁵ HRUBÝ, František: *Ladislav Velen z Žerotína*. Praha, 1930.

Dopisem z 30. prosince 1930 děkuje Alois Menšík Emilu Tutschovi za objednávky I. svazku *Vlastivědy Boskovska*.

Dopisem z 24. března 1931 oznamuje Alois Menšík, že Tutschovi zaslal místo patnácti objednaných svazků I. svazku *Vlastivědy Boskovska* výtisků třicet. K této objednávce je přiložena i stvrzenka na vklad čtyři sta šedesáti pěti korun a čtyřiceti haléřů.

Dopisem z 21. dubna 1931 oznamuje Alois Menšík, že snad do zimy by mohly vytisknout další svazek *Vlastivědy Boskovska* s názvem *Osídlování našeho kraje*.

Dopisem z 21. května 1931 zasílá Alois Menšík panu L. Gregorovi objednaných patnáct svazků *Vlastivědy Boskovska*.

Dopisem z 6. října 1931 zjišťujeme, že 22. října 1931 se konala pracovní schůze učitelstva. Následují otázky se týkají *Dějin Boskovska*, odstavce *Odbor pro dějiny legionářů na Boskovsku*, upomínky pro některé školy a odstavce *Odbor dialektologický*. Nachází se ve složce celkem dvakrát.

Alois Menšík děkuje dopisem ze 7. října 1931 za posudek k I. svazku *Vlastivědy Boskovska*. Menšík přiznává, že svazek má velké nedostatky, kterým se chce při vytváření II. svazku vyvarovat.

Dopis z 30. listopadu 1931 obsahuje pouze informaci, že Menšík bude Tutsche očekávat nejbližší středu.

Alois Menšík žádá dopisem z 5. března 1932 Tutsche, aby rozšířil informace o chystaném zahradnicko-ovocnářském kurzu.

Dopis z 24. března 1932 se týká blíže nespecifikované schůze.

Dopis z 28. března 1932 se týká schůze konané 7. dubna ve Skalici a II. svazu *Vlastivědy Boskovska*.

Z dopisu od Aloise Menšíka z 8. dubna 1932 se dozvídáme, že Tutsch se schůze 7. dubna nezúčastnil. Na závěr žádá Menšík o reakci na II. svazek *Vlastivědy Boskovska*.

Dopisem z 20. května 1932 byla odeslána pozvánka na pracovní pedagogickou schůzi.

Dopisem z 24. listopadu 1932 informuje Alois Menšík o přípravě zemědělských svazků o půdě na Boskovsku.

Dopisem z 12. července 1933 děkuje Alois Menšík za posudek k nejnovějšímu svazku *Vlastivědy Boskovska*. Stejný obsah nese i dopis ze 17. září 1933.

Dopisem z 25. října 1933 informuje Alois Menšík Emila Tutsche o zaslání jeho posudku na *Vlastivědu Boskovska* do *Věstníku německého*.

V dopise z 30. října 1933 opět děkuje Menšík za recenzování svazku *Vlastivědy Boskovska*.

Dopisem z 21. prosince informuje František Kolář o objednávce jednoho výtisku *Zeměpisného obrazu Boskovska* a jednoho výtisku knihy Františka Hrubého *Ladislava Veleny z Žerotína*.

Dopisem bez data odeslání byla odeslána pozvánka na schůzi, kdy Menšík žádá Tutsche, aby pozvánku rozeslal do škol v Jevíčku.

Podsložka *Sběratelé a majitelé starožitností a uměleckých předmětů, památek atd.* obsahuje celkem čtyřicet čtyři jmen.

Stvrzenka na čtyři sta čtyřicet korun je za celkem dvacet kusů II. svazku *Vlastivědy Boskovska*.

2.3.7 SLOŽKA 3/7

Celá složka se týká inventáře zámku v Jaroměřicích.

První položkou je tabulka bez názvu, která obsahuje celkem dvacet devět očíslovaných řádků. Sloupce nesou názvy druhů nábytků (například židle, stoly atd.). Do tabulky je poté doplněn počet kusů nábytku.

Dále to jsou očíslované poznámky pod čísly 1720, 1722, 1727, 1748, 1752, 1755, 1758-1760, 1770, 1798, 1819-1836, 1838, 1840, 1845-1848, 1850, 1851, 1859-1861, 1865, 1868-1872, 1875-1887, 1895, 1902, 1912, 1916 a 1983.

Podsložka *Jaroměřický zámek* obsahuje padesát sedm katalogizačních lístků. Jsou ve složce celkem dvakrát, jednou napsané ručně jako koncept, podruhé napsané na psacím stroji.

Následují seznamy, které jsou ve složce dvakrát. *Keramika* obsahuje šest položek, *Nábytek* dvacet tři položek, *Různé* šest položek a *Obrazy* dvacet položek.

Součástí složky je i nákres půdorysu zámku.

Mezi poznámkami se objevuje výčet položek s čísly 1-1999.

Zbytek složky obsahuje různé poznámky vytvořené při inventarizaci. Celkem je to třicet osm listů.

2.3.8 SLOŽKA 3/8

Složka obsahuje obtištěné pečeti, vizitku Aloise Adámka, čtyři ceníky knih, čtyřicet katalogizačních lístků, přepisy latinských nápisů, různé seznamy, obkreslené znaky, obkresy, stvrzenky, seznam součástí kroje, tři texty v českém jazyce, jeden dopis bez data a několik desítek poznámek.

Pečetí se ve složce nachází celkem šest. Jsou každé na samostatném listu. Na jednom z nich je patrný nápis *Tuchmacher zunft der Stadt Gewitsch*. Dále je to list s celkem třiceti čtyřmi razítky.

Vizitka od Aloise Adámka, správce zemské plicní léčebny v Jevíčku, nese ze zadní strany vzkaz z 26. června roku 1933. Adámek děkuje za zapůjčený zpěvník a vrací ho. Také posílá historické mapy Staré Moravy, které našel.

První ceník knih nese celkem třicet čtyři položek. Je rozdělen na dva sloupce – autor, název knihy a cena. Druhý ceník je v německém jazyce. Obsahuje třicet položek. Je rozdělen na dva sloupce – autor, název knihy a cena, ovšem cena není uvedena u žádné z položek. Další ceník je taktéž v německém jazyce. Obsahuje čtyřicet jedna položek a je rozdělen na tři sloupce – název knihy, cena a poznámka. Poslední ceník je pouhým konceptem. Obsahuje osmnáct položek a tři sloupce – autor, název knihy a cena.

Z celkových čtyřiceti katalogizačních lístků je jich celkem deset napsaných jako koncept. Zbýlých třicet je napsáno ručně.

Přepisů latinských nápisů je celkem sedmnáct.

Prvním seznamem je seznam různých předmětů (například plakát, paměti města Jevíčka, pozvánka, fotografie Jevíčka apod.). Dále se jedná o seznamy výdajů za léta 1945-1947 se čtrnácti, respektive čtyřiceti sedmi, respektive se čtyřmi položkami. Je uvedeno o jakou investici se jedná a jejich cena. Jiný seznam je napsán německým jazykem a obsahuje celkem šest položek. Poslední je seznam obsahující padesát tři odškrtnutých položek.

Dalšími položkami jsou lístky s nákresy znaků Přemysla Otakara II. – dvanáct kusů, Václava II. – tři kusy a Václava I. – jeden kus.

Jeden z obkresů je nedokončený a nedá se tedy poznat, o co se jedná. Druhým je obkres zmenšenin erbů s poznámkou „*Chornice škola*“.

První *Stvrzenka* je ze září roku 1926. Ta druhá je „*Za 9 pohlednic, Kč 6.30, Zaplaceno 8/X 39*“. Podepsána Antonínem Janičkem.

List papíru s názvem *Kroj* obsahuje celkem čtyřicet položek složených ze součástí kroje.

Ze tří textů v českém jazyce je pouze jeden dobře čitelný. Je to text o puškách s inventárními čísly 793, 794 a 795.

Z dopisu se dozvídáme, že jeho autorka zaslala příjemci slibovaný obraz.

Většina poznámek v této složce je téměř nečitelná. Celkem je to dvanáct listů s poznámkami různé povahy, osmnáct listů, které obsahují položky s čísly. Dále to jsou poznámky o Bibli Kralické, lístek s vysvětlivkami zkratk nebo lístek s nápisem „*Herbář [...]* *Petra Ondřeje Manhiola, do češtiny uvedený Tadeášem Hájkem z Hájku a vytištěný v Praze [...]* 1562. *(Toto je 2. vydání [...])*“. Následuje list s názvy devíti písní a třinácti kronik, poznámky se jmény a datem 25. dubna 1934 nebo poznámky s názvem *Naše zájmy*. Poslední je pak „*Rosecius, Jan Hořovský, duchov. správce v Litni, 1613, farář u sv. Mikuláše na Malé Straně 1615*“ s devíti položkami a roky.

2.4 KARTON 4

2.4.1 SLOŽKA 4/1

Složku tvoří výtisky novin a tři novinové výstřižky. Dále jsou to položky týkající se knihy Stanislava Popelky *Zapomenutý vlastenec*. Je to dopis z roku 1935 pro faráře z Úsobrna, kritika v Lidových novinách, list papíru s odkazy na publikaci a výtisk *Rozhledů po literatuře a umění*. Následuje opis kroniky od Emila Tutsche, seznam položek, které Tutsch odevzdal do archivu, německý text od prof. Otty Hoetzscheho¹¹⁶ nebo text o kříži na staré cestě k Nové Vsi. Dále to jsou dva seznamy, šest katalogizačních lístků a poznámkový bloček. Složka také obsahuje nákresy štítů domů, domů nebo

¹¹⁶ Otto Hoetzsch (1876-1946), politik a profesor na univerzitě v Berlíně a na Pruské královské akademii v Poznani.

půdorysů budov. Na závěr je to šestnáct prepisů ozdobných textů, sedm nákresů částí ozdobných textů a prepis latinských nápisů z Městečka Trnávka.

Složka obsahuje jeden výtisk *Lidových listů*¹¹⁷ a jeden výtisk *Moravských novin*.¹¹⁸ Novinové výstřižky článků nesou název „*Ze světa. Zapomenutý moravský kněz-spisovatel.*“, „*Ze světa. Rozchod Boženy Němcové s Janem Helceletem.*“ a „*Roku 1853 na jaře v Šubiřově.*“, který se nachází i v *Moravských novinách*, které se v této složce taktéž nachází.

Dopis týkající se publikace Stanislava Popelky *Zapomenutý vlastenec* je z 15. prosince roku 1935. V něm Emil Tutsch oznamuje faráři z Úsobrna, že byl Josefem Skutilem požádán o kritiku na publikaci do novin. Podle obsahu dopisu vypadá publikace nekvalitně, podle slov Tutsche „*Knížka se nesmí dostat do knihoven obecních [...]*“. Další položkou týkající se publikace Stanislava Popelky je opis kritiky od Bedřicha Slavíka¹¹⁹ otisknutá v *Lidových novinách* 6. dubna v příloze s názvem *Literární pondělí*. Zmiňuje velký problém ve falzifikaci faktů a podle jeho názoru kniha neměla vyjít. Publikace se týká i list s odkazy na novinové články. Jedná se o *Rozhledy po literatuře a umění*, *Lidové noviny* a *Národní listy*. Součástí složky je výtisk *Rozhledů po literatuře a umění*,¹²⁰ ve kterém je i článek *Zapomenutý vlastenecký spisovatel moravský* od Dr. Stanislava Popelky.

Opis kroniky Františka Zouhara z Kotvrdovic č. 35 je od Emila Tutsche.

Emil Tutsch odevzdal své náčrtky a poznámky do archivu 10. listopadu roku 1956. Jednalo se o tyto položky: „*Soupis památek v Jevíčku [...]* z r. 1947 [...]“, „*Náčrtník s kopiemi ozdobných iniciál jevíckého archivu.*“, „*Opis kroniky Fr. Zouhara z Kotvrdovic č. 35 z ř. 1823-1829.*“, „*Opis z Velhagen-klasings Monatshefte ornamenty Kašubské [...]*“, „*Náčrtník z roku 1902 [...]*“, „*Výpisky z knih [...]*“ a „*Z dějin města Loštic [...]*“.

Německým jazykem psaný text od profesora Otty Hoetzscheho má rozsah čtyři strany a na závěr jsou připojeny nákresy květin.

¹¹⁷ *Lidové listy: ústřední orgán Československé strany lidové*, roč. XIII, č. 90, vydání II. Praha: Československé akciová tiskárna, 19. dubna 1934.

¹¹⁸ *Moravské noviny*, roč. 56, č. 299, odpolední vydání, 28. prosince 1935.

¹¹⁹ Bedřich Slavík (1911-1979), redaktor deníku *Lidová demokracie*, tiskový tajemník ministerstva místního hospodářství a knihovnik Státního muzea československé tělesné výchovy.

¹²⁰ *Rozhledy po literatuře a umění*, roč. II, č. 15. Praha, 15. října 1933.

Prvním seznamem jsou jména devíti domkařů v Městečku Trnávka. Druhý pak tvoří čísla domů se jmény a roky.

Poznámkový bloček je velmi obsáhlý a obsahuje nečitelné poznámky. Je potrháný a ušpiněný.

Ve složce se nachází celkem devatenáct nákresů štítů domů. V Moravské Třebové jsou to domy s číslem 7, 25, 26 a 64. V Městečku Trnávka domy s číslem 9, 24, 35, 64, 67 a 76. Dále jeden dům ve Staré Trnávce – u Nezvalů, č. 30 v Pečíkově, dům u Štefanů, dům v Hartinkově a poté domy s čísly 7, 25, 57 a dva doma s číslem 67. Následuje nákres detailů zdobení štítů domů a nákresy samotných domů. Dvou bez bližšího určení, poté číslo 4 a 93 ve Velkých Opatovicích a nákres půdorysu blíže neznámého domu. Dále nákresy celkem sedmi znaků a tří erbů včetně jejich popisu. Ve složce jsou i nákresy půdorysu tvrže hradiska u Vranové Lhoty, jeden nákres půdorysu a dva nákresy tvrže v Radkově, nákres hradiska Vrážné, nákres opatovického hradiska nebo nákres zvlášť přední a zadní části Cimburku. Posledními položkami jsou nákres blíže neznámého křížku a kapličky, nákres rozestavení krámů na rynku při trzích v Městečku Trnávka a obrázek namalovaný Emilem Tutsche, který zobrazuje hoblování dřeva.

2.4.2 SLOŽKA 4/2

Celá složka se týká obce Lešany u Plumlova. „*Pamětní kniha rodu Kasymova z Lešan a jiných s ním spřízněných rodů.*“ byla založena farním administrátorem ve Ptení roku 1841. Dále je to „*Výpis z obecní knihy*“, list týkající se „*Sporu o obecní pasuňky*“ nebo „*Protokol*“ z 24. května roku 1848, který se týká staré obecní sýpky. Následují „*Rejstříky pro čeládku Jakuba Halouzky z Lešan r. 1783.*“ List obsahuje jména čeledníků a děveček. Jsou vypsány všechny výdaje, které byly učiněny na úkor čeládky – od ošacení až po výdaje na lékaře. Poslední položkou jsou pak „*Paměti. Vytaženo od Fr. Mutala ze starých letopisů co se pamětihodného v Lešanech přihodilo od r. 1704.*“

2.4.3 SLOŽKA 4/3

Složka obsahuje dva dopisy a jeden korespondenční lístek bez data, poté čtyři dopisy zaslané Emilem Tutschem z vojenské služby jeho manželce Aurelii, následují dva dopisy z října roku 1937, dva dopisy z ledna 1938 a jeden korespondenční lístek z března roku 1949. Obsahem je i přání Nového roku 1941 od Jaroslava Mackerleho. Dále to jsou různé nákresy, fotografie nebo obrázky. Následuje popis *Mapy Moravy*, Tutschův životopis, výtisk knihy *Staré Jevíčko* nebo různé texty a jejich opisy. Dále jsou to

poznámky, pořekadla od Anny Novákové nebo verše. Složka obsahuje i pozvánku na ples, *Listinář města Jevíčka* a sešit obsahující různé veršované texty, nákresy a texty písní. Posledními položkami složky jsou katalogizační listky.

První dopis se týká „Loupežníka“, stejně jako dopisnice z 2. listopadu 1943 od Josefa Krumpholce ve složce 1/26.

Druhý dopis je špatně čitelný. Dá se vyčíst rok 1633 a název Jaroměřice a Jevíčko.

V korespondenčním lístku zasílá odesílatel překlad latinského nápisu „*Regina celi (=coeli) letare (laetare), alle (luja), Quia quem meruisti portare. Ares un exil sicus Siril a (llelujah). Ona pis nobis deui.*“

Dopis z 29. října 1915 informuje o Tutschově zdravotním stavu.

V dopise z 5. ledna roku 1916 Tutsch oznamuje, že se budou s největší pravděpodobností přesunovat a prosí ženu, aby mu prozatím neposílala balíky.

V dopise z 24. března 1916 je Tutsch spokojený, že vše, co odeslal manželce přišlo.

V dopise ze 14. srpna 1916 se dozvídáme, že Tutsch potkal kolegy Švarce a Prchala, ale neměl možnost s nimi mluvit.

V dopise z 12. října 1937 odpovídá *Římsko-katolický farní úřad v Benešově* Emilu Tutschovi na jeho dotaz týkající se zvonů v kostele a jejich nápisů.

Z korespondenčního lístku z 23. října 1937 se dozvídáme, že odesílatel posílá korekturu blíže nespecifikované práce.

Dopis od *Okresní péče o mládež v Jevíčku* z 10. ledna 1938 informuje o prodeji knihy *Staré Jevíčko*. Dopis se nachází ve složce dvakrát. Dopisem z 20. ledna 1938 pak děkují Emilu Tutschovi a Jaroslavu Mackerlemu za vydání knihy *Staré Jevíčko*.

Korespondenční lístek z 2. března 1949 se týká solné cesty. Vedla „*od Hatiny [...] západním směrem, severně od Březiny nad Horákovou Lhotu jižně od této, dále k Mor. Chrastové.*“ Z druhé strany je nákres mapy této cesty.

Přání Nového roku 1941 od Jaroslava Mackerleho obsahuje text týkající se gotické Panny Marie.

Nákres map obsahuje číselné údaje stupňů a minut a různé poznámky. Následuje nákres obce Unerázka. Jsou zvláště označeny dvory, sedláci, zahradníci, domkaři se

zahrádkou, domkaři bezzemci a bývalá panská hospoda a pazderna. Domy jsou očíslované a k nim napsaní majitelé v letech 1656, 1677, 1749, 1775, 1820 a 1984-1988. Další je pak nákres kamene včetně nápisu a texty o jeho původu. Následuje nákres hlavní brány v Jevíčku a půdorysu kostela. Poslední je nákres hrobky rodu Salmů s textem, kteří členové rodu jsou v hrobce pochováni. Na fotografii obrazu s francouzským textem je Karel IV., vévoda lotrinský. Ze zadní strany je přepis francouzského textu, na jiném listu pak jeho překlad. Složka obsahuje celkem dvacet dva obrázků kostelů, klášterů, kapličky, křížku nebo různých nespécifikovaných budov.

Následují popisy *Mapy Moravy* od Pavla Fabricia,¹²¹ Jana Amose Komenského¹²² a další čtyři od neznámých autorů.

Životopis Emila Tutsche nás informuje o jeho narození, rodičích, studiích a zaměstnáních.

Ve složce se také nachází výtisk publikace Emila Tutsche a Jaroslava Mackerleho *Staré Jevíčko* a dokument s názvem „*Staré Jevíčko. Subskripční listina.*“

Složka obsahuje texty *Píseň k svatému Mikuláši*, *Píseň na den všech Svatých*, *Píseň o paně Marii*, dále text od geografického ústavu Karlovy univerzity v Praze *Monumenta cartographica bohemiae*.¹²³ Následují čtyři botanické texty s nákresy. První se týká lodyhy, stébla, podzemní hlízy, oddenku, trnů a úponků, druhý listů, třetí květů a poslední plodů. Dále se ve složce nachází kritika knihy *Das deutsche Zimmer der Gothik und Renaissance: des Barock-, Rococo- und Zopfstils*,¹²⁴ „*Erledigung*“ z 29. dubna 1791, text „*Ke cti Lva XIII. Jen s pravdou ven! Náš domov, roč. XI. 1902.*“, poté výroční zprávy reálky v Praze, gymnázia v Holešově a lycea na Královských Vinohradech v Praze, rozhodnutí v německém jazyce a špatně čitelný text v německém jazyce s rozsahem šesti stran. Dále to jsou texty týkající se vazeb. Je to opis knihy *Knižní vazba v minulosti*¹²⁵ na psacím stroji s pěti kapitolami a čtyři kapitoly opsanými ručně. Poslední texty ve složce jsou pak o „*Tvrzi (zámečku) vně hradeb na předměstí*“ a o jevíčských židech.

¹²¹ Pavel Fabricius (1519/1529-1589), osobní lékař císaře Maxmiliána II., matematik, astronom, botanik a kartograf.

¹²² Jan Amos Komenský (1592-1670), poslední biskup Jednoty Bratrské, filosof a spisovatel.

¹²³ KUCHAR, Karel – ŠVAMBERA, Václav – ŠALAMON, Bedřich – HONL, Ivan – ROUBÍK, František: *Monumenta cartographica Bohemiae*. Praha: Geografický ústav Karlovy univerzity, 1941.

¹²⁴ HIRTH, Georg: *Das deutsche Zimmer der Gothik und Renaissance: des Barock-, Rococo- und Zopfstils*. Mnichov, G. Hirth, 1886.

¹²⁵ PEŠINA, Jaroslav: *Knižní vazba minulosti*. Praha: Jan Štenc, 1939.

Pozvánka na ples je od *Okresního výkonného výboru československé strany národně socialistické* v Jevíčku. Ples se konal 3. ledna 1948 v sále ústřední záložny v Jevíčku. Začátek byl ve 20 hodin a vstupné třicet Kčs.

Listinář města Jevíčka sestavil roku 1908 Emil Tutsch. Skládá se ze dvou kapitol – *Listy zeměpanské*, obsahující dvacet dva oddílů, a *Listy panské* s dvaceti oddíly.

U textů uvedených v sešitě uvádíme první verš. Nejprve uvádíme veršované texty. „*Panenka Maria po světě chodila [...]*“, „*Smrtná neděle [...]*“, „*Složilo děvče ho polesného [...]*“, „*Ach, kýž jsem slavičkem tím malým ptáčíčkem [...]*“, „*Byla cesta ušlapaná od samého Krista Pána [...]*“, „*Pod Plechtincem stojí mostek prohýbá se [...]*“, „*Juliána, krásná panna [...]*“, „*Hory, doly, černý les [...]*“, „*V Prostějově je pěkný [...]*“, „*Přišel jsem rok po roce [...]*“, „*Prodala sukně [...]*“, „*Jedou vápeníci [...]*“, „*Čtyři koně na dvoře [...]*“, „*Když já budu vojákem [...]*“, „*Pod našima okny roste oliva [...]*“, „*V Olomouci při dolině [...]*“, „*Kdosi jde k nám, já ho neznám [...]*“, „*Byla svatá Dorota, nábožného života [...]*“, „*Bratře kamaráde ja ti něco povím! [...]*“, „*Vendelín veze kmín [...]*“, „*Anděl Páně zlámal saně [...]*“, „*Čtyři jezte, pátý drob [...]*“, „*Skoro ráno, ráno raničko [...]*“, „*Vím já jeden krásný domek [...]*“, „*Pod Plechtincem za příkopou [...]*“, „*Když jsem já šel kolem háje [...]*“, „*Hojá pŕipu – dáme cukru [...]*“, „*Dnes nenecháme doma [...]*“, „*V Lešanech na omrtnou neděli [...]* chodí po dědině zpívajice: *!:O Maria:!* *Kdes tak dlouho bela? [...]*“, „*Spoč, Naho, do vode pro te 4 jahode [...]*“, „*Přešla hachla k vochanchule [...]*“, „*Šnéva leti na teleti [...]*“, „*Herodes Král [...]*“, „*Barbora ze dvora [...]*“, „*Kalamajka za dubem [...]*“, „*Mlčochova kobela [...]*“, „*Nevěsta, ženich hned je po nich [...]*“, „*Svoboda Petr Koláčka smetl [...]*“, *O Předalu na Kopečko [...]*“, „*Na prstýnek [...]*“, „*Hajé dítě spalo v létě [...]*“, „*Děte mně pŕoti! [...]*“, „*Bude vojna bude [...]*“, „*Ročenko děláte! [...]*“, „*Nemohl sem se najíst do seta [...]*“ a „*Nesem, nesem Mařeno [...]*“. Následují texty písní. „*Pásli ovce Valaši [...]*“, „*Řekla Káče, řekl Fajtik [...]*“, „*Můj milý na vojnu jede [...]*“, „*Posloucháte ledi málo [...]*“, „*Pojďte milí sousedkové [...]*“ a „*Koleda vánoční [...]*“, „*Šátková. Dež sem jel do Prahe pro hrách pro hrách*“, „*Na té naší hrázi*“, „*Na dušičky vyzvoněnejch z očistce*“, „*Jak živa jsem neviděla*“, „*Prostějov je pěkný město*“, „*Dřimavá. Mám já děvčátko jako květ [...]*“, „*Nechala si v Prostějově [...]*“, „*Panimámo, hezkou dcerku máte*“, „*1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 jedenáctá hodina [...]*“. V sešitě jsou také dva notové zápisy, jeden blíže nespecifikovaný, druhý písně „*Když na mši sv. zvonili*“. Následuje náčrt hoblíku, válce,

„*Letopěře*“, „*Fičefaj*“ a bubínku s blánou a držadla. Posledními položka v sešitě je celkem dvacet dva pořekadel a zvyků z Trnavska a Jevíčka.

Katalogizační lístky se dají rozdělit do několika kategorií. Kategorie i s počty lístků uvádíme v příložené tabulce.

Místní dějiny	2	Nářečí, přísloví	1
Nářečí	4	Zvířena	4
Lidová píseň	1	Živočišstvo	1
Popěvky	2	Zemědělství	1
Říkadla	5	Výzkum půdy	1
Příslloví	1	Pověsti	2
Rčení	1	Kolébání	1
Nářečí, slova	3	Hry o přástvách	1
Nářečí, rčení	1	Lidové nápisy	3
Rostlinstvo	4		

2.4.4 SLOŽKA 4/4

Složka obsahuje jednu výroční zprávu, jeden graf, „*Přepisy všelijaké listův rozličných*“, tabulky se jmény, listiny jevíčského archivu a přehled obcí v okrese Jevíčko. Dále položky odvedené do jevíčského archivu a muzea, text o příjezdu vojáků do Jevíčka roku 1621, tři kopie textu o augustiniánském klášteře v Jevíčku, opis listiny Kryštofa z Boskovic, text „*Krvavý boj o šibeničnou louku*“, text o Jevíčku a jeho znaku, „*Codex jevicensis, nejstarší český Sachsenspiegel na Moravě*“ a výpis z tohoto codexu. Následuje opis publikace *Tovačovská kniha ortelů olomouckých*,¹²⁶ „*Nález Tobiáše Loštického*“, seznam obcí, „*Daniela, na další cestu ke kurii*“, „*Štandtrechtní ortel Martina Macka se tejkajíce*“, „*Ortel Mariny Konečnověj d. d. et anms ut. supra*“, „*List odloučený*“, opisy „*Moravská Třebová, stará městská kniha*“ a dvě kopie „*Philosophia Rationalis*“. Dále je součástí složky text o pomníku vojáků padlých za světové války, text *Na památku* nebo položky týkající se obnovy kostelíka sv. Bartoloměje v Jevíčku, jehož zničení bylo oznámeno v dopise z 15. června 1936 ve složce 3/5. Je to dotazník k obnově a seznam

¹²⁶ *Tovačovská kniha ortelů olomouckých: sbírka naučení a rozsudků vedle práva magdeburského vrchním právem olomouckým menšímu právu tovačovskému od r. 1430-1689 vydávaných*. Olomouc: Vlastenecké muzeum olomoucké, 1896.

výdajů na tuto obnovu. Obsahem jsou i jevičské gruntovní knihy, seznam dvě stě dvaceti sedmi majitelů jevičský lesů, „*Záznamy hospodářské, obchodní a živnostenské*“, seznam položek zapůjčených na výstavu v Brně, text o *Valné hromadě řemeslnické*, texty o hrnčířském a kovářském cechu, popisy osmdesáti pěti textů týkajících se cechů, „*Cechovní listiny*“ a text napsaný Emilem Tutschem. Ve složce se nachází jediný dopis ze srpna roku 1924. Dále tu jsou obrázky, nákresy a fotografie.

25. *výroční zpráva gymnázia za rok 1909/10* je napsána německým jazykem.

Statistický graf měří roky a váhu. Je v německém jazyce.

Tabulky obsahují seznam „*Purkmistři, měštní radní, radní písaři, syndikové, tajemníci, duchovní, pokladníci*“. Jsou z let 1258-1954, 1740-1779, 1565-1794, 1717-1754, 1762-1830 a 1818-1850.

„*Jevičko. Listinyjev. archivu. Opisy*“ je možné rozdělit na dva oddíly. První obsahuje dvacet dva položek, druhý dvacet osm.

„*Übersicht der sämtlichen Gemeinden in Bezirke Gewitsch samt dem Resultate der Voluszählung AO: 1857 nach den Koutessionen und Nationalitsten*“ obsahuje jména padesáti obcí. Ve složce se nachází dvakrát.

„*Opatovický archiv a věci musejní odvedené do jevičského archivu a musea*“ obsahuje seznam obrazů, olejomalb, soch, krojů a výšivek. Dále roky v rozmezí 1554-1771 a k nim poznámky. Následuje nečitelný text s odstavci 1-48 a několik listů špatně čitelných poznámek.

„*Záznamy hospodářské, obchodní a živnostenské*“ obsahují seznam jedenácti obcí a záznamy, které budovy a profese se v obcích nacházejí.

„*Seznam věcí zapůjčených z města Jevička na výstavu cechovních památek v Brně*“ obsahuje dvanáct položek.

„*Cechovní listiny*“ se týkají krejčích, tkalců, řezníků, pekařů, obuvníků, mlynářů, pečovní a praporů.

Text Emila Tutsche začíná slovy „*Plánuje se dvouletka, t. j. budovatelská práce hospodářské a kulturní do dvou příštích let [...]*“.

Dopis ze 4. srpna roku 1924 se týká pojmu „Jílovec“. Je přiložen přepis dopisu *Okresní správě politické v Moravské Třebové* z 8. července 1924.

Na obrázcích ve složce se nachází dům, brána a církevní hodnostáři. Ve složce je dále náčrt mapy blíže nespecifikované obce, *Náčrt na znovuzřízení požárem zničeného kostelíka sv. Bartoloměje v Jevíčku*, celkem čtyři kopie a taktéž čtyři kopie náčrtu kostela. Poslední náčrt je pak pojmenován „*Východní gotické okénko (1:20)*“. Obálka s desíti fotografiemi nás informuje, že byly vyfotografovány v srpnu 1931. Všechny fotografie se týkají kostela.

2.4.5 SLOŽKA 4/5

Složka obsahuje dva adresáře týkající se Staré Trnávky, text „*Hody na Trnavsku před sto lety*“, kniha o místním obchodu v Jevíčku, výpisky z farních matrik, text týkající se „*Vyprošťování z 1851-53.*“ a špatně čitelný text „*Osvědčení o propuštění [...]*“. Dále je to vyhláška týkající se vyprošťování gruntů roku 1850, text o vydání obecních peněz, „*Vyprošťování osadníků Staro-Trnavských z roboty a z desátku farského. (Dle vyprošť. listin z r. 1851-53.)*“, „*Rok 1866^{dy} Výpisky z účtů. Stará Trnávka, Borová*“ a „*Dopis z nemocnice Moravské Třebové*“. Následuje osm tabulek, čtyři seznamy a čtyři listy s poznámkami.

Oba adresáře týkající se Staré Trnávky obsahují sloupce s čísly domů, jmény a peněžními částkami. První adresář obsahuje třicet devět jmen a druhý dvacet jedna.

Kniha o místním obchodu v Jevíčku 1/11 1760 až 31/10 1761 obsahuje deset položek. Je napsána německým jazykem.

„*Výpisky z [...] farních matrik pořizené P. Frant. Zapletalem¹²⁷ [...]*“ mají celkem třicet čtyři stran.

Ve „*Vyprošťování z 1851-53. Stará Trnávka.*“ jsou uvedena čísla domů, jména rolníků, dále „*Vrchnostenské povinnosti*“, „*výkupné*“, „*farský desátek*“, „*výkupné*“ a „*poznámka*“.

Součástí složky je i špatně čitelné „*Osvědčení o propuštění [...]*“ v německém jazyce. K tomuto dokumentu je i přiložena tabulka.

¹²⁷ František Zapletal (1861-1935), katolický duchovní, biskup salonský a pomocný biskup pražský.

K textu o vydání obecních peněz v roce 1809 je přiložen seznam s peněžními částkami. Má celkem jedenáct stran.

První tabulka nese název „*Stará Trnávka*“. Obsahuje výčet osad, roků, jmen a jejich povolání. Týká se obcí Městečko Trnávka, Staré Město, Stará Trnávka, Nová Ves, Rozstání, Mezihoří, Petřůvka, Pečíkov, Plechtinec, Bezděčí, Vrážné, Borová, Přední Arnoštov a Zadní Arnoštov. Další tabulka se jmény se nedá blíže specifikovat, je ve složce v českém jazyce a nachází se tu i nedokončená stejná tabulka v německém jazyce. Třetí tabulka má sloupce s čísly domů, jmény, majetky a peněžní odvody. Obsahuje jedenáct jmen. Tabulka „*Vyprošťování usedlostí na Staré Trnávce. 1851.*“ má sloupce s čísly domů, jmény a částky výkupného. Celkem obsahuje dvacet devět jmen. Následující tabulka obsahuje stejná jména jako předchozí. Sloupce udávají čísla domů, jména, pozemkový majetek, vrchnostenské a farní povinnosti, obecní úroky a poznámky. Šestá tabulka obsahuje čísla domů, roky a jména. Následující tabulka obsahuje čísla domů, jména nebo instituce a povolání. Je uvedeno celkem sedmdesát šest jmen a institucí. Předposlední tabulka pak obsahuje pouze roky a obce. Poslední tabulka je v německém jazyce. Je špatně čitelná. Obsahuje jména, peněžní částky, čísla domů a poznámky.

První je seznam jmen „*Dle vyprošťovacích listin z r. 1851-53 sestaveno.*“ Obsahuje čísla domů, jména, povinnosti vrchnosti, farský desátek a poznámky. Týká se celkem dvaceti devíti jmen. Druhý je seznam čísel a jmen na šest stran. Předposlední je seznam s peněžními částkami. Poslední je seznam tkalcovských mistrů v Městečku Trnávka. Obsahuje šedesát tři jmen.

Listy poznámek se týkají blíže neurčeného nápisu na zvonu, desátků, následují poznámky s roky a jeden list poznámek v německém jazyce.

2.5 KARTON 5

2.5.1 SLOŽKA 5/1

Obsahem složky jsou „*Registra purkrechtní dědiny Vranové. Přetisk kožené vazby.*“ Tutsch zmiňuje i jak se k němu Registra dostala. „*Registra jsem měl vypůjčeny od býv. vranovského starosty Važáka. Později je od něho vyzvedl Kočí z Vranové a prý že uložil do Národ. musea v Praze?*“ Jedná se o desítky opisů v českém i německém jazyce. Jsou to listiny Petra Bílského z Kařišova, svatební smlouvy, kupní smlouvy nebo tabulky

týkající se koupi a prodeje majetku. Uvádí jména prodávajících i kupujících, roky prodeje i cenu. Dále se ve složce nachází průpisník obsahující historické poznámky.

2.5.2 SLOŽKA 5/2

Celá složka se týká krojů z různých oblastí a jejich popisu.

Opis textu s názvem „*Kroj*“ sepsal Ignác Hýbl z Vranové Lhoty. Popisuje odívání mužů i žen v pracovní dny a sváteční odívání v neděli. Text se nachází ve složce ve dvou provedeních.

Rukopisný opis od V. Rybeše se týká krojů v Bítešském okrese.

Opis textu o uvazování šátků nezmiňuje konkrétní oblast, ve které se šátky takto vázaly.

Následuje popis kroje. Informuje o šátcích, košilích, sukních, kordulích, špenzrech, kacabajkách, valaškách, tatrmáncích a kožiších. Popis se nachází ve složce dvakrát, jednou napsaný ručně, podruhé na psacím stroji.

Volný list se týká odívání sedláků a selek.

Nákresy popisují „*Vázání šátků na Hané v r. 1848.*“

Další položkou je dopis v německém jazyce týkající se krojů.

Ve složce se nachází i pohlednice, na které je krojovaný pár.

Další poznámkový list nás informuje o odívání na Bučovsku.

„*Z mých záp. krojových.*“ popisují vzhled kroje u Litovle, od Přerova, ve Zvoli, v Luči u Vyškova, v Milovicích u Bučovic a ve Snovídkách u Bučovic.

Z korespondenčního lístku od Pavly Vacové se dozvídáme, že Tutschovi zaslala svoji práci o kroji¹²⁸ a připojila i tanečky a písničky. Mezi tanečky z Kořence uvádí *Bič, Zač toho vola, Čí je děvče a Otevřte, otevřte, otevřite*. Z Horního Štěpánova to jsou tance *Otevřte, otevřte, Kohót, Žid, Švec, Káča, Hulán, Legátková, Šotyš a Utíkej Káčo, utíkej*. Písničky zaslané Vacovou jsou *Zelí chochrlatý, řepa sladká, V cvrčkovskym mlejně trn trn trn, Kvindrle, kvindrle, řeč nám sluší, Švec po hrázi jede, švecová mu kleje, Poslechtěne, co nového: obkrad chudý potřebného, Svatební, Pijácká a Slyšel jsem novinu*

¹²⁸ VACOVÁ, Pavla: *Lidový kroj Malé Hané s přilehlými horami: Boskovicko-Jevišsko-Moravskotřebovsko*. Blansko: Okresní vlastivědné muzeum, 1970.

přežalostnou, že má smrt přijíti na námluvnou. Tanečky i písničky se nacházejí ve složce ve dvou kopiích.

Od Pavly Vacové jsou i další dvě položky složky. Je to text o horáckém kroji a list s říkadly a zvyky. Oboje jsou stejné jako ve složce 1/52, kde se nacházejí na volném listu.

Následuje text o kroji z blíže neznámé oblasti.

Dále se ve složce nachází list s textem o kroji na Trnavsku a o německém mužském kroji. Na další straně je pak text o městském kroji.

Text „*O svatbách*“ nás informuje o průběhu svatby od ohlášek až po den obřadu.

Poslední čitelný text této složky uvádí dvacet čtyři jmen s popisem jejich šatů.

Složka obsahuje také dvoje nečitelné poznámky a dva nečitelné texty v německém jazyce.

2.5.3 SLOŽKA 5/3

Složka obsahuje sešit nadepsaný „*Slovník*“, ve kterém jsou i volně vložené listy.

První položkou je text s názvem „*Slovník jazyka českého*“.

Následují čtyři sloupce slov. Poté je v sešitě slovník slov od A do Ž a druhý obsahující pouze slova na písmena A a B. Dále se tu nachází sloupce slov na B, C, Č, D, F, G, H, K, L, M, N a O, tři listy se slovy na Č a listy se slovy od A do H.

Dále se ve složce nachází oboustranný list papíru sloves s jejich rozkazovacími způsoby, slova na písmena U, V, Z, a Ž.

Následující položkou jsou slova sloužící k „*Popisu tkalcovského nářadí*“, seznam obcí a jejich skloňování, text „*Tvoření slov*“ popisující slabiky a u nich napsané příklady, seznam slov v nářečí a jejich spisovný přepis, list týkající se souhlásek a samohlásek a jiný týkající se předložek.

Poslední položkou je pak dopis z 26. března roku 1906, který se týká sestavování slovníku.

2.5.4 SLOŽKA 5/4

Obsahem složky je poznámkový sešit s poznámkami o městech a obcích na Moravskotřebovsku, poté podsložka, která se týká tratí v jevíčském okrese a na závěr podsložka s názvy tratí.

2.5.5 SLOŽKA 5/5

Složka se týká hradů a zámků v bývalém boskovickém a moravskotřebovském okrese.

První podsložkou je sešit obsahující poznámky o hradech a zámcích v Blansku, Boskovicích, Černé Hoře, Kunštátě, Letovicích, Lysicích, Rájci, Křetíně, Šebetově, Jaroměřicích, Jevíčku, Velkých Opatovicích, Borotíně, Bystrém, Svojanově a Knínicích. V sešitu jsou i nákresy sloupů a erbů, dále kuchyňského nádobí a jídelního servisu, včetně jejich popisu.

Dále se ve složce nachází poznámkový sešit, jehož obsah je velmi špatně čitelný. V jedné části jsou poznámky o Litomyšli.

Následuje poznámkový blok, další nákresy jídelní sady a list s poznámkami o blíže neurčeném kalichu, svícnu, římse a skříni.

2.5.6 SLOŽKA 5/6

Složka se týká bývalého moravskotřebovského okresu v době okupace území Německem během Druhé světové války. Obsahuje i položky datované po ukončení války, které ale s tímto tématem souvisí.

První položkou jsou zápisy o událostech od 20. dubna do 15. května roku 1945.

Následuje prázdný dotazník ohledně následků okupace. Obsahuje následující otázky: „1. Ze zabraného /sudetského/ území uprchlo [...] 2. Ze zabraného /sudetského/ území bylo vyhnáno [...] 3. Zabaveno služby [...] živnosti [...] 4. Zabaveno a Němci osazeno čes. rolnických statků [...] 5. Zabráno čes. hosp. podniků [...] 6. Zrušeno škol [...] 7. Zasahováno do církevní správy a výkonů nábožen.? [...] 8. Do kterých čes. podniků nasazeni něm. divěrnici? [...] 9. Nuceně nasazeno do práce v bydlíšti [...] v Protekt. [...] V Německu [...] Z ciziny se vrátilo [...] zemřelo v cizině [...] pohřešuje se [...] 10. Pro zatajování zásob, sklizně, živočišstva, zabíjačky a obchodování na černo, převážení potravin apodob. pokutováno [...] vězněno [...] 11. V žalářích a

koncentračních táborech vězněno [...] popraveno [...] zemřelo [...] vrátilo se [...] pohřešuje se [...] 12. Za hranice uprchlo [...] bojovalo [...] Z těchto vojínů padlo n. zemř. [...] vrátilo se [...] hlásí se živými [...] jsou nezvěstní [...] 13. jako partizáni bojovali v Protektorátě [...] padlo nebo zemřelo [...] bylo zajato a popraveno [...] je nezvěstných [...] 14. Případy nacistického běsnění za okupace a v době jejího hroucení: 15. Pamětihodné události ze dnů osvobození. 16. Poznámky, doklady písemné a fotografické; tiskoviny, letáky, věci pam.“. Vyplněné dotazníky ve složce jsou z obcí Bělá, Bezděčí, Bezděčí, Biskupice u Jevíčka, Bohdalov, Březinky a osada Nectava, Cetkovice, Hartinkov, Chubín, Chrastová Lhota, Jaroměřice, Kladky, Korbelová Lhota s osadami, Lázy, Pečíkov, Petrůvka, Roubanina s osadami, Malá Roudka s osadami, Velká Roudka, Vražné, Velké Opatovice, Roveň, Slatina, Svárov, Světlá, Horní Štěpánov, Šubířov, Městečko Trnávka, Uhřice, Vranová Lhota, Unerázka a Úsobrno. K tomuto dotazníku se vztahuje i tabulka, která obsahuje souhrn odpovědí od následujících obcí: Bělá, Bezděčí u Velkých Opatovic, Bezděčí u Trnávky, Biskupice, Bohdalov, Borotín, Březinky, Cetkovice, Derflík,¹²⁹ Deštná, Hartinkov, Chornice, Jaroměřice, Jevíčko, Kladky, Lázy, Korbelova Lhota, Vranová Lhota, Velké Opatovice, Pečíkov, Petrůvka, Roubanina, Malá Roudka, Velká Roudka, Roveň, Slatina, Svárov, Světlá, Horní Štěpánov, Šubířov, Městečko Trnávka, Uhřice, Unerázka, Úsobrno, Vražné, Vysoká a Želivsko.

Ve složce se také nachází opis korespondenčního lístku od *Okresního národního výboru v Moravské Třebové* z 28. srpna roku 1945. Výbor žádá všechny místní výbory, komise, školy, úřady i organizace, aby byly nápomocny Emilu Tutschovi ve sbírání dokumentů z doby okupace a osvobození. Další jsou korespondenční listky od Emila Tutsche pro *Místní národní výbor v Jevíčku* a *Místní národní výbor v Korbelově Lhotě* z 18. září roku 1945. Tutsch je žádá o vyplnění přiloženého dotazníku. *Místní národní výbor v Korbelově Lhotě* odeslal vyplněný dotazník zpět 7. října 1945. S dopisem z 9. listopadu 1945 zaslá řídící učitel v Horním Štěpánově poznámky k bodu 15 v dotazníku.

Následují texty o chování německého obyvatelstva před i během okupace. Samostatné listy obsahují informace z Jevíčka, Roubaniny, Velkých Opatovic, Horního Štěpánova a Vranové Lhoty. Poté je to souvislý text s informacemi z následujících obcí: Bělá, Malonín, Smolná, Bezděčí u Trnávky, Bezděčí u Velkých Opatovic, Biskupice, Libštejn, Březinky a Nectava, Bohdalov, Borotín, Frýdntál, Cetkovice, Derflík, Deštná,

¹²⁹ Dnes Víška u Jevíčka.

Rumberk, Horní Smržov, Hartinkov, Chornice, Jaroměřice, Nové Dvory, Jevíčko, Lhota Vranová, Velké Opatovické a Brťoves, Pečíkov, Petrůvka, Suchý dvůr, Roubanina, Malá Roudka, Skočova Lhota, Velká Roudka, Roveň Stará a Nová, Slatina, Březinka, Svárov, Světlá, Přívěst', Horní Štěpánov, Nové Sady, Šubířov a Chubín, Městečko Trnávka, Stará Trnávka, Borová, Mezihorí, Kladky, Lézy u Trnávky, Korbelova Lhota, Uhřice, Unerázka, Úsobrno, Vrážné, Vysoká a Želivsko.

Dalšími položkami jsou seznamy. „*Seznam jevíčských obyvatelů, kteří byli od 7./1. do 20./3. 1945 na zákopových pracích v Oseku u Přerova a v Telnici u Brna.*“ obsahuje celkem patnáct mužských jmen spolu s jejich povoláními. „*Seznam repatriátů v Jevíčku.*“ obsahuje dvacet jmen, „*Seznam mužů a žen*“ vězněných, umístěných do koncentračních táborů, vojinů ve spojeneckých armádách a nasazených do nucené práce se ve složce nachází ve třech kopiích. Další je seznam „*Pokuty v Borotíně*“ s dvaceti třemi jmény, kdy jsou uvedena data pokut a částky – nejnižší je jede tisíc korun, nejvyšší dvanáct tisíc korun. Poslední seznamy ve složce uvádí obce a přeškrtnaná jména.

Složka dále obsahuje přepisy protičeských letáků. „*Leták, vylepený počátkem června 1919 ve Svitavách. Překlad ve školní kronice obecné školy svitavské od říd. učitele Jana Tamele.*¹³⁰“ – nachází se ve složce třikrát, „*Leták, šířený 19. června 1919. Překlad ve škol. kronice svitavské od říd. uč. Jana Tamela.*“ – nachází se ve složce třikrát, „*Letáky rozšiřované v Polsku ilegálním Ústředním výborem vysídlovaných Němci, v kterých čteme: [...]*“ a „*Leták, vylepený ve Svitavách 16. července 1919. Překlad ve školní kronice obecné školy ve Svitavách od správce školy Jana Tamele.*“ – nachází se ve složce dvakrát.

Následují německým jazykem psané verše „*Nur der Freiheit gehört unser Leben*“, „*Die roten Fahnen brennen im Wind.*“ a „*Kamaraden wir marschieren.*“

Dopis *Okresního národního výboru v Jevíčku* pochází ze 4. července roku 1945. Týká se nouzového ubytování obyvatel válkou zničených obcí.

Poslední položkou složky je dopis adresovaný Emilu Tutschovi z 1. listopadu 1945. Odesílatel zasílá blíže nespecifikovanou položku, kterou sice nemá kompletní, ale rozhodl se ji zaslat raději dříve.

¹³⁰ Jan Tamele, správce České obecné školy menšinové ve Svitavách a od 1. února 1938 ředitel Státní obecné a měšťanské školy ve Stonařově u Jihlavy.

2.5.7 SLOŽKA 5/7

Složka obsahuje jeden dopis z května roku 1914 a dvacet německy psaných textů

Dopis Tutsche adresovaný *Správě ředitelství Moravské zemské knihovny* pochází z 24. května roku 1914. Tutsch žádá o prodloužení výpůjční doby knih, a to do 3. června 1914.

Mezi německými texty se nachází šest „*Notizenblatt*“. Jsou po dvou z let 1865, 1866 a 1888. Dále je to text týkající se obce Chornice v okrese Moravská Třebová, adresy a články, historické příspěvky, dokumenty k historii protestanství, historie reformace, historie a zdanění, provizorní daň z gruntů, historie, jednání nebo odhadování roboty, stabilizační daně a dva seznamy daní. Další text začíná slovy „*Stejně knihy*“. Poslední dva texty jsou nečitelné.

2.5.8 SLOŽKA 5/8

Obsahem složky jsou seznamy a texty lidových písniček, nápěvy, říkanky, hádanky, přísloví, pověsti a různé poznámky týkajících se písniček. Nachází se tu i dopis z června roku 1938.

První seznam lidových písní, který se ve složce nachází obsahuje třicet čtyři názvů.

Následují verše „*O růžičko, i zahradnická kdo tě vysadil [...]*“ a „*Pakli že jsi ty chudobný to já dobře vím [...]*“.

Dále se ve složce nacházejí texty písní. *Písnička o robotě, Poslechněte, lidé, směšné zpívání, jak se mají páni Amerikáni, Na Velehradě pěkný dům, mám tam panenku, Bože můj!*“, *Hory, doly, černý les* – ve složce šestkrát, *Fabrická děvčata parádu dělají, Slóžela divka ho polesnyho* – ve složce třikrát, *Kdosi jde k nám, já ho neznám, Dobrý večer, panímámo, já k vám jdu* – ve složce dvakrát, *Pod našima okny teče vodička* – ve složce třikrát, *Řekla, Kače, řekl Frantík* – ve složce třikrát, *Znám já jeden krásný domek* – ve složce čtyřikrát, *Znám já jeden krásný zámek, Aj stežtička stežka* – ve složce dvakrát, *Svět se raduje, nebe se směje, Na pěčovských lukách roste tráva v blátě* – ve složce třikrát, *Na petrovských lukách roste jetelinka* – ve složce třikrát, *Mám já děvčátko, Poslechněte lamentaci* – ve složce pětkrát, *U sedláka slouživala* – ve složce dvakrát, *Sloužil jsem na fáře* – ve složce dvakrát, *Boskovice pěkné město, Prostějov pěkné město* – ve složce třikrát, *Juliána krásná panna* – ve složce třikrát, *Není lepší jako z jara* – ve složce třikrát, *Teče voda ze skalky, Pásla milá pásla koně* – ve složce třikrát, *Odbila hodina, bude bítí*

druhá, *Za lesem za vodou měsíček se bělá, Vyletěla holubička* – ve složce třikrát, *Nedaleko Ostrova stojí nová hospoda, V Olomouci při dolině* – ve složce dvakrát, *Skoro ráno ráno raničko* – ve složce dvakrát, *Jedou vápeníci* – ve složce čtyřikrát, *Panímámo hezkou dceru máte* ve složce čtyřikrát, *Pod Plechtincem stojí mostek* – ve složce dvakrát, *Vy sedláci co děláte* – ve složce čtyřikrát, *Okolo Jevíčka* – ve složce třikrát, *Za lesem za vodou* – ve složce dvakrát, *Mám já děvče jako květ, Byla jedna chudá vdova, Když jsem šel ke své milé, Vstávej, má milá, snídani vař, Když jsem jel do Prahy pro hrách* – ve složce dvakrát, *Zahradnická, Vlastenec, Ach což jest to těžká věc, že jsem já myslivec, V zeleném háji studánka vody a Pěčkovská děvčata* – ve složce text i nápěv.

Dalšími položkami jsou notové zápisy písní. U šesti není uveden název. Poté jsou notové zápisy k těmto písním: *Okolo Jevíčka* – ve složce dvakrát, *Sedláci, co děláte, Pod Plechtincem stojí mostek, Panímámo, Jedou vápeníci* – ve složce dvakrát, *Ach pro pána dnes Štěpána, Zahradnická* – ve složce dvakrát, *Řekla Káča, Odbila hodina, O růžičko zahradnická, Vy sedláci, Nedaleko Ostrova, Vyletěla holubička, Pásla milá pásla koně, Když jsem šel do Prahy pro hrách, Sloužilo děvče, Boskovice pěkné město, Svět se raduje, nebe se směje, Aj steztičko, Prostějov pěkné město, Není lepší jako z jara, Na petrovských lukách a Práce, práce budiž naše heslo* – ve složce dvakrát.

Další jsou notové zápisy partů prvních houslí, a to skladeb *Die Walzen Polka Schnell, Wiener arsch, Šehotiseh, Die Wacht am Rein, Ernestine Polka Mazur* a *Hej Slované*.

Následuje text věnovaný písničkám, kde se dozvídáme, že pocházejí ze severní oblasti Malé Hané. Další čtyřicet listů tvoří poznámky k písním. Ve složce se také nacházejí texty *Řikání o mláčení, Hádky, Přísloví, Pověsti* a různá říkadla.

Ve složce se nacházejí i jiné veršované texty u kterých nelze s jistotou říci, zda jsou písničkami či básničkami – nemají označení slok. Uvádíme jejich první verše: „*Milá o prsten zlatý* [...]“, „*Sviť slunéčko sviť* [...]“, „*Slunéčko vychází* [...]“, „*Ach Bože rozbože* [...]“, „*Jaká jest to láska* [...]“, „*Kdybych já moh vědět* [...]“, „*Když jsem jel z Bezdecké hospody* [...]“, „*V údolí pod strání* [...]“, „*Není nic* [...]“, „*Zdalo se mě milá* [...]“, „*Panímámo kde ja vaše dcerka* [...]“, „*Na vánoce dlohy noce* [...]“, „*V té Bezdecké hospodě* [...]“, „*Nic sobě nehořekuje* [...]“, „*Tráva malá, rosa žádná* [...]“, „*Náš kohótek kokrhá, kokrhá* [...]“, „*Velkonočko, velkonočko* [...]“, „*En ten týky, kde jsou ryby?* [...]“, „*U svatého Josífka* [...]“, „*1, 2, 3, 4, 5 u Kováře bije cvek* [...]“,

„Enyky benyky [...]“, „Abú tatarú [...]“, „Ene bene [...]“, „Panenka Maria po světě chodila [...]“, „Haró, haró, kráve [...]“, „Když jsem já šel kolem háje [...]“, „Bratře kamaráde, já ti něco povím [...]“, „Starala se matka má [...]“, „Rodičům se oznamuje, kteří dítky máte [...]“ a „Holane, Holane, béko, ztratilo vařéko [...]“.

Na trhacím kalendáři se nachází texty ze „Sběru Ing. J. Mackerleho“, a to „Třípepříkovi“, „O Jakobovi“ a „O zlatohřívkoví“.

Další seznam ve složce obsahuje celkem čtyřicet sedm pověstí a texty k dvaceti šesti z nich. Nezávisle na tomto seznamu je obsahem složky i dalších dvacet pověstí.

Následující položkou je text *Žižka u Opatovic*.

Ve složce se nachází také „Pohádka o zlatém jelínkoví“ a to v celkem pěti kopích. V pohádce je zmíněn nářev, který je ve složce jednou. Jedná se o stejnou pohádku jako ve složce 1/16.

Dalších devět veršovaných textů je seskupeno pod názvem „V kolíbce“. Uvádíme první verše: „Haje haje hajuške [...]“, „Hajó pupu [...]“, „Kolibé kolibé Janko [...]“, „Houč houč Bestořo [...]“, „Skoč Marjánko do vode[...]“, „Kohótek se zatočil [...]“, „Bám bám [...]“, „Hajé nyné [...]“ a „Naplač [...]“. Následuje dalších dvanáct veršovaných text. Opět uvádíme jejich první verše: „Kuj kuj trošičko [...]“, „Mhm aha, co to máš [...]“, „Vařela mešečke kašečko [...]“, „Izák potkale Abrhám [...]“, „Ševče, ševče šé bote do robote [...]“, „Hanácky gatě [...]“, „Maličkymo mě nechala [...]“, „Ten první: po lbech! [...]“, „Pišo pišo 15 [...]“, „Dež sem já šel kolem háje [...]“, „Maminko! [...]“ a „Panímámo, podte sem [...]“.

Text „V letech 50. škádlívala se Plechtinecká děvčata tímto popěvkem: Pod Plechtincem na příkopách [...]“ se nachází ve složce celkem dvakrát.

Dopis z 28. června roku 1938 byl zaslán *Moravskoslezskému výboru Státního ústavu pro lidovou píseň v Brně*. Emil Tutsch zaslal výboru již dříve seznam písní. Žádá jejich výběr písniček, které by jim obratem zaslal. Seznam, který mohl Tutsch zaslat není přímo uveden. Pravděpodobně se jedná o jeden ze tří, které se ve složce nacházejí. První obsahuje seznam jednoho sta a čtyř písní, druhý šestnáct a třetí jedno sto dvacet devět písní.

2.5.9 SLOŽKA 5/9

Ve složce se nacházejí novinové výstřižky. Nelze přesně stanovit, ze kterých novin pocházejí. Všechno jsou články na pokračování. Prvním jsou *Místní jména soudního obvodu Jevíčského* od V. H. K., *Místopisné úryvky některých osad na Třebovsku a Zábřezsku a jejich poddanské poměry* od Ignáce Hübla a články *Příspěvky k dějinám města Jevíčka a obce Velkých Opatovic* a *K poddanským poměrům na panství Opatovickém* od profesora Slámy.

2.6 KARTON 6

2.6.1 SLOŽKA 6/1

Složka obsahuje knihu novinových výstřižků různé povahy. Pokusili jsme se je rozdělit do několika kategorií, které spolu s počtem výstřižků uvádíme v následující tabulce.

Vztah Sovětského svazu a Československa	9	Plumlov	2
Obrázky, fotografie, nákresy, mapy	23	Valašské Klobouky	1
Olomouc	35	Slaný	1
Moravské desky zemské	3	České Budějovice	2
Umění, kultura, řemesla	103	Kolín	1
Hrady, zámky	8	Frýdek-Místek	1
Průmysl a obchod	10	Tišnov a okolí	2
Archeologie, historie, muzejnictví	70	Kutná Hora	1
Války	3	Lednice	1
Brno	10	Soběslav	1
Litomyšl	1	Telč	1
Místní názvy	2	Třešť	1
Jazykověda	14	Jevíčko	3
Povídky, básně, říkadla, písně, legendy	41	Strážnice	1
Církev	32	Boskovice	3
Nekrolog, výročí, paměti, osobnosti	34	Velké Opatovice	1
Kritika	1	Litovel	1
Zbraně	4	Letovice	2
Prostějov	4	Jaroměřice nad Rokytinou	2

2.6.2 SLOŽKA 6/2

Obsahem složky je náčrtník. Obsahuje několik nákresů a obrázků. Je to obrázek muže rusínské národnosti, detail rusínských pokrývek hlavy, nákres muže vedoucího koně, nákres továrny, nákres domu, nákres vybavení pokoje – palanda, skříň a umyvadlo, nákres muže pasoucího krávu, nákres stromů v lese, obrázek muže sešívajícího si kabát, nákres vybavení místnosti – dva muži na palandě a okraj kuchyně, obrázek muže lezoucího na palandu, obrázek ženy v kroji, obrázek muže, obrázky detailů dvou mužských hlav, obrázek chlapce s dívkou jdoucích za ruce, obrázek střechy a věže blíže nepopsaného kostela, nákres kostela, obrázky dvou mužů a jedné ženy v rusínském oblečení, nákres kostela a jeho detailů, obrázek zalesněného kopce s hradem na vrcholu, nákres blíže neznámého kostela, nákres domu v údolí, obrázek muže kouřícího dýmku, nákres blíže neznámé vesnice v údolí, obrázek hrobu a křížku.

2.6.3 SLOŽKA 6/3

Složka obsahuje jeden pohled z května roku 1917, propustku Josefy Hammerlové, zbytek složky tvoří fotografie. Většina z nich není doplněna komentářem, není tedy zřejmé, o koho se jedná.

Pohled je určen Vincenci Hammerlovi a pochází z 25. května roku 1917. Odesílatel informuje, že je stále v nemocnici a zajímá ho, co nového se děje v Unerázce.

Propustka Josefy Hammerlové byla vydána 7. října roku 1939. Je vytištěna dvojjazyčně, a to česky a německy. Opravňuje Hammerlovou překročit hranice Jevíčko-Chornice-Unerázka. Propustka platí do 9. října roku 1939.

Dále složka obsahuje jednu fotografii dívky v kroji, fotografii sedmi mužů ve vojenských uniformách, dvě skupinové fotografie, fotografii muže a ženy s dítětem v náručí, fotografii Marie a Františka Kadlecových z ledna roku 1940, dvě skupinové fotografie jeptišek, fotografii muže, fotografii Josefa Kobzy,¹³¹ fotografii dítěte s komentářem „*Líba fotografována ve 14 ti měsících.*“, dále jednu svatební fotografii, fotografii muže v uniformě, dvě fotografie trojice žen a fotografii muže v obleku.

¹³¹ Josef Kobza, řídící učitel v Biskupicích.

2.6.4 SLOŽKA 6/4

Složka obsahuje pouze pohlednice a fotografie z Velkých Opatovic, Cetkovic, Biskupic a Horního Štěpánova.

Obsahem jsou dvě pohlednice z Biskupic, jedna z Horního Štěpánova a jedna z Velkých Opatovic.

Dále se ve složce nachází osm fotografií zámku ve Velkých Opatovicích. Nachází se tu i dvě fotografie *Pomníku padlým vojínům ve světové válce 1914-1918 ve Velkých Opatovicích*. Z Velkých Opatovic je i fotografie skupiny mužů stojících před opatovickým kostelem.

Z Cetkovic je fotografie *Pomníku obětem světové války*.

U zbylých fotografií nelze určit přesnou lokaci. Jedna se o skupinovou fotografii mužů v uniformách a oblecích, dvě fotografie větrného mlýna, dvě fotografie církevní relikvie, fotografii lesa a pole, fotografii silnice, fotografii ženy s trakařem a pět fotografií s pohledem na blíže neurčené obce.

2.6.5 SLOŽKA 6/5

Složka obsahuje deset fotografií týkajících se obce Bohdalov. Dále je zde uloženo celkem jedenáct dopisů od Emila Tutsche pro jeho manželku Aurelii. Jsou z října, listopadu a prosince roku 1915, z února, března, července, srpna a září roku 1916 a dva z října bez udání roku. Následují fotografie a pohledy týkající se Jevíčka. Poté dalších devět pohledů z různých míst. Dále je to osm fotografií týkajících se manželů Tutschových a jejich svatební oznámení. Ve složce se nachází i plakát ohledně vydání *Dějiny Čech a Moravy*,¹³² fotografie a pohledy týkající se Boskovic a dalších různých šedesát čtyři fotografií.

Obce Bohdalov se týkají celkem čtyři fotografie staré školy s č. 46, dvě fotografie nákresu detailu štítu školy spolu s přepisem „*TATO SKOLA SE WISTAWILA ZNAKLADV OBCI BOCDALOWSKE A OBZWLASTNI POMOCI KNIZETE PANA FRA LICHTENST*“, poté fotografie kapličky, větrného mlýna, domu č. 11 a fotografii celkového pohledu na Bohdalov.

¹³² KORIÁN, Josef – REZEK, Antonín – SVÁTEK, Josef – PRÁŠEK, Justin Václav – CHARVÁT, Jaroslav: *Dějiny Čech a Moravy nové doby*. Praha: L. Mazáč, 1939-1941.

V dopise z 19. října roku 1915 Tutsch manželce sděluje, že se mu už lepší zraněná noha a že vzpomínal na hody v Unerázce. V dopise ze 7. listopadu 1915 popisuje Tutsch co dělá a jak se mu daří. V dopise z 5. prosince 1915 zase sděluje události od 9. do 29. listopadu 1915. V dopise z 8. února 1916 zmiňuje roční výročí jeho odvodu a vzpomíná v něm na svou domovinu. Spolu s dopisem z 11. března 1916 zasílá Tutsch i svetr a rukavice, které už nebude potřebovat. Také zasílá náhrdelníky z korálek. V dopise z 9. července 1916 je uvedena pouze věta „*Před odchodem odtud zasílám Ti srdečný pozdrav.*“ Následuje zasláný pozdrav s kresbou kostela z 11. července 1916. V dopise z 16. srpna 1916 Tutsch uvádí, jak se mu daří. V dopise ze 6. září 1916 řeší suvenýry, které by rád domů přivezl. Dopis z 22. října je dodatkem k dopisu z 21. října. Chce navíc zaslat i čokoládu a šle. Poslední je pak dopis z 23. října, kdy Tutsch sděluje, že další týden pravděpodobně nastoupí službu.

První je fotografie dívky v kroji s popisem „*Měšťanosta potvrzuje, že podobenka tato je totožná s Kratinovou Marií z Jevíčka, č. 71.*“, následují pohlednice, a to celkem čtyři s vyobrazením sanatoria v Jevíčku, jedna s oltářem jevíčského kostela a dvě s pohledem na Jevíčko. Dále se Jevíčka týkají dvě fotografie – obrazu narození Páně a *Pomníku letců* u Jevíčka.

Další dvě pohlednice nacházející se ve složce mají svého odesílatele. První je pohlednice s Ježíšem a Pannou Marií, v níž Frantík přeje Tutschovým šťastné a veselé velikonoční svátky. Pohlednice je z 8. dubna roku 1952. Druhá pohlednice byla odeslána Tutschovi Maruškou z Valašských klobouk. Vychvaluje si tamější oslavy a svatbu. Pohlednice byla odeslána 30. července roku 1938. Na dalších pohlednicích nacházejících se ve složce je pak Vranovská přehrada, bazilika sv. Václava na pražském Smíchově, pohled na Prahu-Příkopy, nová radnice v Praze, pražská Loreta a dvě pohlednice s názvem „*Mrzáčci z Král. Pole*“.

Ve složce se nacházejí dvě fotografie Emila Tutsche zachycených v různém věku a jedna fotografie Aurelie Tutschové. Dále jsou to fotografie, kdy jsou vyfotografovány s manželi Tutschovými další osoby a fotografie domu č. 12 v Unerázce, který rodině Tutschovým patřil. Svatební oznámení Aurelie Dvořákové a Emila Tutsche informuje o 3. září 1901 jako dnu konání svatby. Místem bylo určeno Městečko Trnávka.

Na fotografiích týkajících se Boskovic je celkem pětkrát boskovický hrad, jednou boskovický zámek, jednou fotografie budovy dnešního gymnázia, budovy sokolovny,

křížku nacházejícího se na okraji Boskovic směrem k Jevíčku a celkem čtyři fotografie pohledu na Boskovice z výšky.

Na dalších fotografiích je grunt Wenzlů v Unerázce, socha sv. Jiří ve Velkých Opatovicích, větrný mlýn na Kořenci, radnice v Poličce, pohled na Hartmanice, náměstí v Tišnově, Portál chrámu Porta coeli v Předklášteří, detail kostelní římsy, dva starší páry, čtyři muži na koňském povoze, rodina na dovolené v exotice, dva jdoucí muži, vojáci, domy v pozadí s kostelem, pohled na nespecifikovanou obec, jedna fotografie nákresu domu a jedna nákresu ulice, dále fotografie ulice, trhů, louky, pole, rybníka, lázeňského pramene, znaků, nápisu na zdi, hrob císaře Bonifáce na vojenském hřbitově, zrcadlo Johanna Joachima Kändlera,¹³³ obraz inspirující se v antickém Římě, fotografie zničeného města, osmi oběšených lidí a fotografie obrazu *Obrana hradu proti Polákům za pomoci žen*. Po dvou kusech se ve složce nachází fotografie *Památníku letců v Jaroměřicích*, fotografie oltáře, skupinová fotografie desíti mužů, skupinová fotografie na louce, fotografie stavby, domu a přehrazení. Ve třech provedeních jsou to fotografie kamenů, ve čtyřech fotografie kláštera a nákresů kostela a v pěti provedeních fotografie kostelů. Poslední fotografie složky zobrazují Johanna Friedricha Böttgera¹³⁴ pracujícího na výrobě zlata a Böttgera ukazujícího kurfiřtovi Augustovi tajemství výroby porcelánu.

¹³³ Johann Joachim Kändler (1706-1775), sochař a jeden z nejvýznamnějších modelářů míšenské porcelánky.

¹³⁴ Johann Friedrich Böttger (1682-1719), alchymista, chemik a spoluobjevitel výroby porcelánu.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se zaměřila na zpracování a popis fondu Emila Tutsche umístěného ve Státním okresním archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli.

Emil Tutsch (1876-1968) byl významným muzejním pracovníkem a lidovým sběratelem v Jevíčku a přilehlém okolí. Jeho jméno je spojeno hlavně s jevíčským muzeem a se *Státním památkovým úřadem v Brně*, kdy byl po dlouhá léta jeho konzervátorem pro moravskotřebovský okres. Za ta léta se mu podařilo sesbírat desítky materiálů hlavně z oblasti lidové kultury a získat dobré jméno ve významných historických institucích, ať už ve *Státním památkového ústavu v Brně* nebo *Archeologického ústavu v Praze*. Získal také desítky nových kontaktů s lidmi zabývajícími se tématem lidové kultury. Mezi Tutschovi nejbližší spolupracovníky můžeme zařadit Pavlu Vacovou nebo Ing. Jaroslava Mackerleho.

Práce je rozdělena na dvě kapitoly. V první zmiňujeme krátký životopis Emila Tutsche, jeho vzdělání a místa působení. V této kapitole byl hlavním zdrojem osobní výkaz Emila Tutsche nacházející se ve složce 1/1 v archivním fondu *Emil Tutsch (1876-1966)* ve Státním okresním archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli. Druhá kapitola obsahuje již samotný popis archivního fondu *Emil Tutsch (1876-1966)*. Každý karton je rozdělen na několik složek, které popisujeme. V úvodu kapitoly složek je uveden výčet položek nacházejících se v dané složce, teprve poté jsou položky popsány detailněji. Ve fondu jsou uloženy dopisy státních institucí i soukromých osob, desítky fotografií, opisů, také několik publikací a novin a různé seznamy, tabulky nebo inventáře.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo popsat a zaznamenat výčet položek nacházejících se v archivním fondu *Emil Tutsch (1876-1966)* ve Státním okresním archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli. Tento cíl byl i přes časovou náročnost naplněn.

Osobnost Emila Tutsche lze jistě dále zkoumat a díky této bakalářské práci to snad bude jednodušší. Ve sbírce se nachází několik položek týkajících se stejných oborů, které by mohly být dále zpracovány – například oblast Tutschovi spolupráce se *Státním památkovým úřadem v Brně* nebo detailnější zpracování inventáře zámku v Jaroměřicích. Práce se dá také rozšířit v oblasti lidové hudby, jelikož se v archivním fondu nachází desítky melodií a textů lidových písní. Tato část fondu se stala největší oblastí mého zájmu, jelikož bych v ní ráda detailněji do budoucna pokračovala.

ZDROJE

Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci. Olomouc: Vlastenecký spolek muzejní olomoucký.

ČERNOHORSKÝ, Karel: *Sborník k šedesátým narozeninám E. W. Brauna.* Opava: Zemské museum, 1931.

ČERNÝ, František – VÁŠA, Pavel: *Moravská jména místní: výklad filologické.* Brno, 1907.

České mládeži, Orlová: F. a R. Eliášovi, 1905-1911.

DUFKA, Vladimír. Kulturní kronika – Konservátorovo ano a ne. *Lidové noviny*, roč. 52, č. 217, 8. 8. 1944, ranní vydání, s. 4.

GUTH, Karel – KAPRAS, Jan – NOVÁK, Antonín – STLOUKAL, Karel: *Svatováclavský sborník: na památku 1000. výročí smrti knížete Václava Svatého.* Díl II, Svatováclavská tradice. Praha: Národní výbor pro oslavu svatováclavského tisíciletí, 1937.

HIRTH, Georg: *Das deutsche Zimmer der Gothik und Renaissance: des Barock-, Rococo- und Zopfstils.* Mnichov, G. Hirth, 1886.

HOSÁK, Ladislav: *Dějiny Boskovska.* Boskovice: Vlastivěda Boskovska, 1936.

HRABALOVÁ, O.: *Průvodce písňovými rukopisnými sbírkami Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV, pracoviště v Brně.* Brno: Krajské kulturní středisko, 1983.

HRUBÝ, František: *Církevní zřízení v Čechách a na Moravě od 10. do konce 13. století a jeho poměr ke státu.* Praha, 1917.

HRUBÝ, František: *Ladislav Velen z Žerotína.* Praha, 1930.

KOŘÁN, Josef – REZEK, Antonín – SVÁTEK, Josef – PRÁŠEK, Justin Václav – CHARVÁT, Jaroslav: *Dějiny Čech a Moravy nové doby.* Praha: L. Mazáč, 1939-1941.

KUCHAŘ, Karel – ŠVAMBERA, Václav – ŠALAMON, Bedřich – HONL, Ivan – ROUBÍK, František: *Monumenta cartographica Bohemiae.* Praha: Geografický ústav Karlovy univerzity, 1941.

Lidové listy: ústřední orgán Československé strany lidové, roč. XIII, č. 90, vydání II. Praha: Československé akciová tiskárna, 19. dubna 1934.

MAYER, Franz Martin: *Geschichte Ostereich mit besonderer Rücksicht auf das Kulturleben*. Wien: Wilhelm Braumüller, 1909.

Mitteilungen zur Volks- und Heimatkunde des Schönhengster Landes. Mährisch-Trübau: Holzmaister Museum.

Moravské noviny, roč. 56, č. 299, odpolední vydání, 28. prosince 1935.

Notizen-Blatt der historisch-statistischen Section der kais. königl. Mährisch-schlesischen Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde. Brünn: K.k. Mährisch-schlesische Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde, 1855-1895.

Od Horácka k Podyjí: vlastivědný sborník západní Moravy. Znojmo: Okresní osvět. sbor.

ODVALIL, František: *Pět legend*. Praha: Ladislav Kunčič, 1930.

PEŠINA, Jaroslav: *Knižní vazba minulosti*. Praha: Jan Štenc, 1939.

Rozhledy po literatuře a umění, roč. II, č. 15. Praha, 15. října 1933.

ŘÍKOVSKÝ, František: *Boskovsko: zeměpisný obraz*. Boskovice: Alois Menšík, 1930.

SCHICHOVÁ, R.: *Využití regionálních prvků severní části Malé Hané ve výuce na I. stupni ZŠ*. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého, 2017.

Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond Emil Tutsche (1876-1966), č. f. 1188.

ŠEVČÍK, Alfons: *Po stopách pamě Šubiřů z Chobyně. Sborník Jednoty starých českých rodů*. Šubiřov: Místní národní výbor, 1946.

THIEME, Ulrich – BECKER, Felix: *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler: von der Antike bis zur Gegenwart*. Leipzig: W. Engelmann: E. A. Seemann, 1947-1952.

TOMAN, Prokop: *Nový slovník československých výtvarných umělců*. Praha: Tvar, 1947-1955.

Tovačovská kniha ortelů olomouckých: sbírka naučení a rozsudků vedle práva magdeburského vrchním právem olomouckým menšímu právu tovačovskému od r. 1430-1689 vydávaných. Olomouc: Vlastenecké museum olomoucké, 1896.

TUTSCH, Emil – MACKERLE, Jaroslav: *Staré Jevíčko.* Jevíčko, 1937.

TUTSCH, Emil: *Bylé – nebylé.* Velké Opatovice: HVK při záv. klubu ROH MŠLZ, 1988.

TUTSCH, Emil: *Kosteliček svatého Bartoloměje u Jevíčka.* Jevíčko: Spořitelna města Jevíčka, 1937.

TYLLNER, L. – HOLÝ, D. – BROUČEK, S. – JEŘÁBEK, R. (eds.): *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska.* Praha: Mladá fronta, 2007.

ULČOVÁ, H.: *Po stopách sbírkových předmětů a památek z Jevíčka a okolí.* Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

VÁCLAVÍK, Antonín – VÁŽNÝ, Václav – ČERNÍK, Josef: *Podunajská dedina v Československu.* Bratislava: Vydavateľské družstvo, 1925.

VACOVÁ, Pavla: *Lidový kroj Malé Hané s přilehlými horami: Boskovicko-Jevíčko-Moravskotřebovsko.* Blansko: Okresní vlastivědné muzeum, 1970.

VÁLKA, Miroslav (ed.) a kol.: *Lidová kultura a nářečí na Boskovicku.* Vlastivěda Boskovicka. Svazek 2. Boskovice: Muzeum Boskovicka v nakladatelství Albert, 2009.

VRBKA, Josef: *Poslední rodu Wenzlova: hrst vzpomínek na starobylý selský rod z Unerázky.* Unerázka: Vlasta Wenzlová, 1946.

WENZL, František: *Dějiny záložen a ostatního družstevního podnikání na Moravě do roku 1885.* Praha: Centrokooperativ, svaz jednot hospodářských družstev republiky Československé, 1937.

ZLÁMAL, Bohumil: *Řezbářské práce Ondřeje Schweigla ve Velkých Opatovicích.* In: *Vlastivědný věstník moravský*, roč. 6, č. 5 (1951), s. 148-150.

Zprávy památkové péče. Praha: Státní nakladatelství, 1937-1961.

ANOTACE KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Michaela Dvořáčková
Katedra nebo ústav:	Katedra hudební výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Jaromír Synek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Emil Tutsch (1876-1966) a jeho folklorní sbírka
Název v angličtině:	Emil Tutsch (1876-1966) and his folklore collection
Anotace práce:	Bakalářská práce se věnuje podrobné inventarizaci pozůstalosti Emila Tutscheho umístěné ve Státním okresním archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli. Obsahuje soukromou i úřední korespondenci, fotografie nebo písemnosti týkající se různých funkcí, které během svého života Emil Tutsch vykonával.
Klíčová slova:	Emil Tutsch, Malá Haná, historie, národopis
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis deals with a detailed inventory of Emil Tutsch's estate located in the State District Archive of Svitavy with its seat in Litomyšl. It contains private and official correspondence, photographs or documents concerning the various functions that Emil Tutsch performed during his life.
Klíčová slova v angličtině:	Emil Tutsch, Malá Haná, history, ethnography
Přílohy vázané v práci:	Žádné
Rozsah práce:	125 stran
Jazyk práce:	Český